

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRENCİLERİN SOSYAL MEDYA KULLANIMI İLE
ZORBALIK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
OKUL YÖNETİCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI YÖNETME
YETERLİLİKLERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL ARIK

DANIŞMAN

PROF. DR. KAMİL YILDIRIM

AKSARAY-2025

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRENCİLERİN SOSYAL MEDYA KULLANIMI İLE
ZORBALIK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
OKUL YÖNETİCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI YÖNETME
YETERLİLİKLERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL ARIK

DANIŞMAN: PROF. DR. KAMİL YILDIRIM

JÜRİ ÜYESİ: PROF. DR. ALİ ÜNAL

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. ŞENYURT YENİPİNAR

AKSARAY-2025

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren ..... (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayşegül

Soyadı : ARIK

Bölümü : Eğitim Bilimleri/Eğitim Yönetimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımı ile Zorbalık Davranışları Arasındaki İlişkide Okul Yönetimlerinin Sosyal Medyayı Yönetme Yeterliliğinin Rolünün İncelenmesi

İngilizce Adı : Examining the Role of School Administrators' Competence in Managing Social Media in the Relationship Between Students' Social Media Use and Bullying Behaviors

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Ayşegöl ARIK

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Ayşegül ARIK tarafından hazırlanan “ÖĞRENCİLERİN SOSYAL MEDYA KULLANIMI İLE ZORBALIK DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE OKUL YÖNETİMLERİNİN SOSYAL MEDYAYI YÖNETME YETERLİLİKLERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / ~~Doktora tezi~~ olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: Prof. Dr. Kamil YILDIRIM (Eğitim Bilimleri, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: Doç. Dr. Şenyurt YENİPİNAR (Eğitim Bilimleri, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: Prof. Dr. Ali ÜNAL (Eğitim Bilimleri, Necmettin Erbakan Üniversitesi)	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi: 24/07/2025

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun .....tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR SAYFASI

Bu çalışmanın her aşamasında bilgisiyle yolumu aydınlatan, akademik bakış açımı geliştirmemde büyük rol oynayan, sabrıyla, yönlendirmeleriyle ve yapıcı eleştirileriyle bana ilham veren çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Kamil Yıldırım'a en derin saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez sürecinde birlikte yol aldığımız, hem akademik anlamda değerli katkılar sunan hem de bu zorlu süreçte samimiyeti, desteği ve arkadaşlığıyla yanımda olan kıymetli yol arkadaşım Naime Koca Şahin'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı danışmanla çalıştığımız bu süreçte, birlikte fikir ürettik, birlikte emek verdik ve birlikte başardık. Bu yolculuk, onun desteğiyle çok daha anlamlı ve değerli hâle geldi.

Hayatım boyunca her daim yanımda olan, sevgisi, sabrı ve fedakârlığıyla beni bugünlere getiren canım annem Latife Arık' a; desteğini her zaman hissettiren, emeği ve dualarıyla bana güç veren kıymetli babam Mahir Arık' a; varlığıyla bana her zaman güven veren sevgili ağabeyim Ali Arık' a ve Halil Arık' a gönülden teşekkür ederim.

Tez sürecimde samimi destekleri, içtenlikleri ve her daim yanımda olduklarını hissettiren güzel yürekleriyle bana güç veren Canan Kaçar, Ayça Halavut ve Zehra Aleyna Konuk' a gönülden teşekkür ederim.

Bu süreçte moral ve motivasyonlarıyla bana destek olan tüm dostlarıma ve akademik hayatım boyunca emeği geçen tüm hocalarıma da teşekkür ederim.

ÖZET

Türkiye’de ortaöğretim kademesinde öğrencilerin zorba davranışları uluslararası göstergelerde öne çıkan bir problemdir (MEB, 2023). Bu problemin kök sebeplerinden birinin sosyal medyanın yanlış kullanımı olduğu ileri sürülmektedir (Otrar, 2014). Bu çalışmada ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin zorba davranışları ile sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin yanı sıra okul yöneticilerinin sosyal medyayı yönetme yeterlikleri de incelenmektedir. Okulun insan kaynağının ana unsurları olan öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve anne-babaların deneyimleri temelinde “Okulda öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla zorba davranışlar arasındaki ilişki ve buna bağlı olarak sosyal medya yönetimi” nitel desende çoklu bakış açısıyla incelenmektedir. Araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılarak Aksaray ili şehir merkezindeki ortaöğretim bulunan 24 okul yöneticisi, 40 öğretmen; 10 öğrenci ve 10 anne-babadan veriler toplanmıştır. Veri toplama aracının geçerliği ve güvenirliği uzman görüşleri, katılımcı teyidi ve doğrudan aktarmalarla sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. Bu kapsamda soyutlamalar yapılmıştır. Kelime, kelime grupları gibi anlamlı bilgi parçaları kodlara dönüştürülmüş, kodların arasındaki benzerlik temel alınarak kategori ve temalar üretilmiştir. Araştırma sonuçları akran zorbalığının çok yaygın bir sorun olduğunu, çoğunlukla fiziksel ve sözel zorbalığın yaşandığını göstermiştir. Okulda yaşanan zorba davranışlarının çoğunlukla anne-baba ve arkadaş çevresi kaynaklı olduğu; öğrencilerin en sık Instagram kullandığı gözlemlenmiştir. Zorba davranışların sergilenmesinde sosyal medyanın rolü olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Zorba davranışları önlemede sosyal medyayı yönetebilme açısından okul yöneticilerinin rolü kapsamında kararın ağırlıkla okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından verildiği fakat veli ve öğrencilerin karar sürecine dâhil edilmediği anlaşılmaktadır. Planlama yapılmadığı çok belirgin şekilde ortaya çıkmıştır. Örgütlenme süreci okul yöneticileri tarafından üstlenilmekte fakat raporlama yapılmamaktadır. Görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde denetlemenin yapılmadığı anlaşılmıştır. Okulda sosyal medya yönetimi aracılığıyla zorba davranışların azaltılmasına yönelik olarak okuldaki yönetsel faaliyetlerin etkisiz olduğu söylenebilir. Bu çerçevede okul toplumunun farkındalığı olmasına rağmen uygulamada karar verme, planlama, örgütlenme gibi yönetsel süreçlerin etkili gerçekleştirilmediği gözlemlenmektedir. Okul düzeyinde yönetsel faaliyetlerin desteklenmesine yönelik anne-babalar üzerine çalışmalar ve iş birliği ile ülke çapında politika geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Zorbalık, sosyal medya, okul yönetimi

Bilim Kodu : 10213

Sayfa Adedi : 139

Yazar : Ayşegül ARIK

Danışman : Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

ABSTRACT

Bullying behavior among students at the secondary school level in Turkey is a prominent problem in international indicators.(MEB, 2023). It has been suggested that one of the root causes of this problem is the misuse of social media (Otrar, 2014). This study examines the relationship between students' bullying behavior and social media use at secondary schools, as well as the competencies of school administrators in managing social media. Drawing on the experiences of students, teachers, school administrators, and parents the primary elements of the school's human resources the relationship between students' social media use and bullying behavior at school, and the resulting social media management, is examined through a multiple perspective, qualitative design. Using a semi-structured interview form developed by the researcher, data were collected from 24 school administrators, 40 teachers, 10 students, and 10 parents in high schools in the city center of Aksaray. The validity and reliability of the data collection tool were ensured through expert opinions, participant confirmation, and direct reports. The data obtained in the study were analyzed through content analysis. Abstractions were made within this scope. Meaningful pieces of information, such as words and phrases, were converted into codes, and categories and themes were generated based on the similarities between the codes. The research results showed that peer bullying is a widespread problem, occurring mostly in physical and verbal forms. It was observed that bullying behaviors experienced at school mostly originate from family and peers, and students most frequently use Instagram. It was found that social media plays a role in the display of bullying behaviors. Within the context of the school administration's role in managing social media in preventing bullying, it is understood that decisions are predominantly made by school administrators and teachers, but parents and students are not included in the decision-making process. A lack of planning is clearly evident. School administrators undertake the organizational process, but reporting is not provided. It was observed that there is no oversight in fulfilling duties and responsibilities. It can be said that administrative activities at school to reduce bullying through social media management are ineffective. In this context, despite awareness among the school community, it is observed that administrative processes such as decision-making, planning, and organization are not implemented effectively in practice. It is recommended that nationwide policies be developed through family collaboration and studies to support school-level administrative activities.

Keywords : Bullying, social media, school management
Science Code : 10213
Number of Pages : 139
Author : Ayşegül ARIK
Supervisor : Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
PROBLEM DURUMU	2
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Problem	9
1.3. Araştırmanın Önemi.....	10
1.4. Sayıtlılar	12
1.5. Sınırlılıklar	12
Araştırma aşamasında belirlenen sınırlılıklar şu şekildedir:	12
1.6. Tanımlar	13
İKİNCİ BÖLÜM.....	15
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1. Kavramsal Çerçeve	15
2.1.1. Medya.....	15
2.1.2 Sosyal Medya	16
2.1.3. Sosyal Medyanın İşlevleri	19
2.1.4. Sosyal Medyanın Etkileri	19
2.1.5. Zorbalık Davranışları.....	21
2.1.6. Zorbalık Davranışların Sebepleri	24
2.1.7. Zorbalık Davranışlarının Etkileri	25
2.1.8. Okulda Zorbalık Davranışları ve Sosyal Medya Kullanımının Yönetimi.....	26
2.2. Kuramsal Çerçeve	39

2.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	39
2.2.2. Ekolojik Kuram	39
2.2.3. Ahlaki Gelişim Kuramı	40
2.2.4. Bağlanma Kuramı.....	40
2.2.5. Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı	41
2.3. İlgili Araştırmalar.....	41
2.3.1. Türkiye’deki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla İlgili Yapılan Araştırmalar	41
2.3.2. Başka Ülkelerdeki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla İlgili Araştırmalar..	42
2.3.3. Türkiye’deki Okullarda Zorbalık Davranışlarla İlgili Yapılan Araştırmalar	43
2.3.4. Başka Ülkelerdeki Okullarda Zorbalık Davranışlarla İlgili Yapılan Araştırmalar	44
2.3.5. Türkiye’deki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla Zorbalık Davranışlar Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar ve Sonuçları	44
2.3.6. Başka Ülkelerdeki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla Zorbalık Davranışlar Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar ve Sonuçları	46
2.4. Türkiye’de ve Başka Ülkelerde Sosyal Medya ve Zorbalık Davranışları Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmaların Ulaştığı Olduğu Sonuçlar	47
2.4. Çalışmanın Literatürdeki Yeri.....	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	50
YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırma Deseni.....	50
3.2. Çalışma Grubu	51
3.3. Veri Toplama	52
3.3.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	52
3.3.2. Veri Toplama Süreci.....	53
3.4. Veri Analizi	54
3.5. İnanırcılık (Geçerlik) ve Tutarlık (Güvenirlik).....	57
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	59
BULGULAR.....	59
4.1. Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Katılımcıların Deneyimleri	59
4.1.1. Hangi Sosyal Medya Platformları Ne Sıklıkta Kullanılıyor?.....	59
4.1.2. Sosyal Medya Kullanılmasının Sebepleri	60
4.1.3. Sosyal Medya Platformlarının Kullanılmasının Etkileri	61
4.2. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına İlişkin Katılımcıların Deneyimleri	66

4.2.1. Zorba Davranış Algısı	66
4.2.2. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışları	67
4.2.3. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına Yönelik Neler Yapılmaktadır?	69
4.3. Okulda Sosyal Medya Yönetimi Aracılığıyla Zorba Davranışların Azaltılması	72
4.3.1. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bilinçlendirme	72
4.3.2. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Karar Oluşturma	73
4.3.3. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Planlama	74
4.3.4. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Örgütlenme	75
4.3.5. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Raporlama	76
4.3.6. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Denetleme	77
4.3.7. Veri Çeşitlemesiyle Okulda Sosyal Medya Yönetimi Aracılığıyla Zorba Davranışları Azaltma Kapsamında Bulguların İlişkilendirilmesi	79
BEŞİNCİ BÖLÜM	81
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİ	81
5.1. Sonuç	91
5.2. Öneri	92
KAYNAKÇA	95
EKLER	113
EK-1 Veri Toplama Aracı	113
EK 2: Etik Kurul Onayı	116
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	125

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Örgün Eğitim İstatistiklerine Göre Aksaray İl Merkezindeki Öğrenci, Öğretmen ve Yönetici Sayısı	51
Tablo 2. Görüşmeye Katılanların Demografik Bilgileri	52
Tablo 3. Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevapların İşlendiği Excel Çalışma Sayfası Örneği	55
Tablo 4. Nitel Verilerin Nicelleştirilmesi Örneği	56
Tablo 5. Boyutlara Göre İlişkilendirme Analizinde Kullanılan Araç	57
Tablo 6. Okulda Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bulgular	60
Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Sebeplerine İlişkin Bulgular	61
Tablo 8. Sosyal Medya Kullanımının Etkilerine İlişkin Bulgular	62
Tablo 9. Sosyal Medya Kullanımının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular ..	63
Tablo 10. Sosyal Medyanın Olumlu Taraflarına İlişkin Bulgular	64
Tablo 11. Sosyal Medyanın Olumsuz Taraflarına İlişkin Bulgular	65
Tablo 12. Zorba Davranışlara İlişkin Bulgular	67
Tablo 13. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına İlişkin Bulgular	68
Tablo 14. Öğrencilerin Okuldaki Zorba Davranışlarının Sebeplerine İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 15. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına Yönelik Neler Yapıldığına İlişkin Bulgular.....	70
Tablo 16. Öğrencilerin Okuldaki Zorba Davranışlarında Sosyal Medyanın Rolüne İlişkin Bulgular.....	72
Tablo 17. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Bilinçlendirmeye İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 18. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Karar Oluşturmaya İlişkin Bulgular.....	74
Tablo 19. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Planlamaya İlişkin Bulgular	75
Tablo 20. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Örgütlemeye İlişkin Bulgular.....	75
Tablo 21. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Raporlamaya İlişkin Bulgular	76
Tablo 22. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Denetlemeye İlişkin Bulgular	77
Tablo 23. Okulda Sosyal Medyanın Yönetimi Kapsamındaki Faaliyetlerin Etkililiği.....	78
Tablo 24. İlişkisel Bulguların Sentezlenmesi	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Odaklandığı Durum	9
Şekil 2. Yönetim Süreçleri Modellemesi	28
Şekil 3. Araştırma Modeli.....	51

KISALTMALAR

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı
TDK	Türk Dil Kurum
SMK	Sosyal Medya Kullanımı
OSM	Okullarda Sosyal Medya Kullanımı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

GİRİŞ

Geleneksel kitle iletişim araçları internetin yaygınlaşması ile birlikte yerini daha çok sosyal medyaya bırakmıştır. Sosyal medyanın aşırı kullanımı ve sosyalleşme arayışı aynı zamanda kontrol edilemeyen içerikler ve olumsuz etkileşimler sebebiyle istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir. Sosyal medyada karşılaşılan saldırgan davranış biçimlerinden etkilenen öğrenciler bu gördükleri durumları okul ortamına taşıyarak akran zorbalığı gibi ciddi sorunlara sebep olabilmektedir.

Okullar eğitim öğretimin planlı ve programlı olarak işlendiği ortamlardır. Okul yönetimi bu planı sağlamakla birlikte öğrencilerin davranışlarını yönetmekle de sorumludur. Sosyal medya kaynaklı zorbalık davranışlarını önlemek ve iyileştirmek amaçlı okullardaki çalışmalar, mevcut politika ve yönetsel faaliyetler literatürde yeterince ele alınmamıştır. Bu araştırma öğrenciler arasında sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkiyi incelerken, okul yönetimlerinin bu sürece olan katkısını ve yeterliliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu tez problem durumu, yöntem, bulgular, tartışma sonuç ve öneriler olmak üzere beş ana bölüme ayrılmıştır. Tezin ilk bölümünde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır. Bu tezin kavramsal çerçevesi kapsamında medya, sosyal medya, sosyal medyanın işlevleri ve etkileri, zorba davranışlar, zorba davranışların sebepleri ve sonuçları, okul yönetimi, davranış yönetimi, okulda zorba davranışlar, sosyal medya yönetimi kavramları ele alınmaktadır. Raporun kuramsal çerçevesinde sosyal öğrenme, ekolojik, ahlaki gelişim, bağlanma kuramları ve kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı sunulmaktadır. Bu kısım, literatür taramasında erişilen ilgili araştırmalar hakkında bilgi izlemektedir. Araştırma raporunun yöntem bölümünde araştırma modeli, evren-örneklem, veri toplama ve analiz süreci, geçerlik-güvenirlik sağlama hakkında bilgi sunulmaktadır. Araştırma raporunun bulgular bölümünde ulaşılan nitel ve nicel bulgular tablolar kullanılarak verilmektedir. Tartışma ve sonuç bölümünde ise bulgular, literatür eşliğinde tartışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

1.1. Problem Durumu

Okullar, etkileşimin yoğun yaşandığı mekânlardır. Okul yönetimi, okulun en önemli görevi olan öğrenci öğrenmesi ve gelişimi odağında etkileşimleri yönetme sorumluluğu taşımaktadır. Yalnızca yönetici ve öğretmenler değil aynı zamanda öğrenciler ve anne-babalar da okuldaki etkileşimin aktörleridir. Olumlu etkileşimin yanı sıra zorbalık gibi olumsuz etkileşimler de yaşanmaktadır. Türkiye’deki öğrencilerin %11’i sık sık zorbalığa uğrayanlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu oran OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ülkelerinin ortalamasıyla kıyaslandığında sık sık zorbalığa uğrayan öğrencilerin oranından yüksektir. OECD ülkelerindeki öğrencilerin %8’i sık sık zorbalığa uğrayan olarak sınıflandırılırken OECD ülkelerinde ortalama olarak öğrencilerin %20’si, Türkiye’deki öğrencilerin %27’si zorbalık içeren davranışlardan herhangi birine uğradığını bildirmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). Millî Eğitim Bakanlığı’nın (2024a, s.141) verilerine göre, Türkiye’de öğrencilerin yaklaşık %20’si okula giderken kendini güvende hissetmediğini belirtmiştir. Bu oran, OECD ülkeleri ortalamasına (%10) kıyasla oldukça yüksektir. Aynı çalışmada, Türkiye’deki kız öğrencilerin %25’i ve erkek öğrencilerin %28’i, en az ayda bir kez zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Bu oranlar, OECD ortalamasında kız öğrenciler için %20, erkek öğrenciler için ise %21 seviyesindedir. Ayrıca, Türkiye’de sınıf ortamında kendini güvende hissetmeyen öğrenci oranı %13 iken, bu oran OECD ülkelerinde %7 civarındadır. Bu veriler, Türkiye’de akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin uluslararası ortalamanın üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, tek başına okul yönetimlerinin politikalarının yetersizliğine işaret etmez; toplumsal, kültürel ve anne-babadan kaynaklanan faktörler ile sosyal medya kullanımının etkisi de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, yüksek oranlar, okul yönetimlerinin sosyal medya kaynaklı siber zorbalığı önleyici stratejilerini güçlendirmesi ve mevcut önlemlerin etkinliğini değerlendirmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Okullarda zorbalık

davranışları eğitim yönetimi kapsamında incelenmesi gereken bir sorundur. Bu sorunu incelerken öncelikle sebeplerini tespit etmek ve bu sebeplere müdahale ederek zorbalık davranışlarının azalması sağlanmalıdır. Bilimsel yöntemin uygulanmasıyla okullarda zorbalık davranışlarının derinliğine incelenmesi mümkündür. Okullarda görülen akran zorbalığı, öğrencilerin psikolojik ve akademik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilen ciddi bir problemdir. Bu durumun önlenmesine yönelik olarak çeşitli müdahale ve önleme programları geliştirilmiştir. Türkiye'de uygulamaya konan bu programlar arasında, etkililiği bilimsel olarak test edilmiş ilk yapılandırılmış müdahale modeli ViSC programıdır. Bu program, Doğan ve diğerleri (2017) tarafından Türkiye'ye uyarlanmış ve ülke koşullarına göre geliştirilmiştir. ViSC programının temel amacı, okuldaki tüm paydaşları öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve veliler zorbalığın önlenmesi sürecine aktif biçimde dâhil ederek, sistematik ve bütüncül bir yaklaşım benimsemektir. Programın ilk uygulamaları İzmir'deki bazı ilkokul ve ortaokullarda yürütülmüştür. Uygulamalar sonucunda, öğrencilerle yapılan 13 oturumluk çalışmalar neticesinde, programın saldırgan davranışları ve davranışsal sorunları azalttığı; öğrencilerin okul aidiyeti, akran ilişkileri, duygu düzenleme becerileri ve sosyal yeterlilik düzeylerinde ise artış sağladığı görülmüştür (Doğan vd., 2020). Okullarda yaşanabilecek zorbalık, saldırganlık ve şiddet olayları, bu kurumların öğrenciler için güvenli öğrenme ortamları olma niteliğini zayıflatmaktadır (MEB, 2015). Okul yöneticileri, okulda gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin etkili ve amaç doğrultusunda yürütülmesinden sorumludur (Güçlü, 2000). Bu kapsamda, zorbalık ve şiddetin önlenmesi, yöneticilerin temel görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Okul, öğrencilerin zamanlarının önemli bir bölümünü geçirdiği ve toplumsal olarak zorunlu kılınan örgütlerden biridir (Yavuzer, 2011). Türkiye'de okullarda zorbalığın yaygın olduğu ve bu sorunu azaltmak için etkili önleme programlarına ihtiyaç duyulduğu çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir (Karaman Kepenekçi ve Çınkır, 2006). Millî Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği "Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Şiddetle Mücadele İçin Yerel Ortaklıklar" toplantısında, okulda zorbalık ve şiddetin ulusal bir sorun olduğu ve ilgili paydaşların bu konuda farkındalık kazandığı vurgulanmıştır. Bu tür şiddet ve zorbalık olaylarıyla etkili ve uygun yöntemlerle ilgilenilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Utkulu vd., 2007). Zorbalık önleme programlarının okullarda başarıyla uygulanabilmesi için yönetsel liderlik ve destek önemli bir rol oynamaktadır (Orpinas ve Horne, 2006). Ayrıca, okulun çevresel koşulları, okul iklimi, disiplin politikaları ve öğretmen-veli iş birliği gibi faktörler de zorbalıkla mücadelede belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Teknolojideki hızlı gelişim ve ilerlemeler, bilgi ve iletişim araçlarının kullanımını özellikle genç nüfus arasında yaygınlaştırmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu

(TÜİK) verilerine göre, hanelerde internet erişim oranı 2010'da %41,6 iken 2015'te %69,5'e, 2019'da ise %88,3'e yükselmiştir. Ayrıca 2018 itibarıyla hanelerin %97,8'inde en az bir akıllı telefonun bulunduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2020). Bilgi ve iletişim teknolojileri, bireylerin bilgiye ulaşmasını ve sosyal etkileşim kurmasını kolaylaştırmakla birlikte, beraberinde yeni sorunlar da getirmektedir. Bu sorunlardan biri de siber zorbalıktır. Söz konusu teknolojilerin uzun süre ve ebeveyn denetimi olmaksızın kullanılması, çocuklar ve gençlerin siber zorbalık riskiyle karşılaşmalarına yol açmaktadır (Li, 2008; Soydaş Karlier, 2011; akt: Sarier, 2022). Türkiye'de öğrencilerin sosyal medya kullanımı hızla artarken, bu platformların siber zorbalığı tetikleyici etkisi, okul yönetimlerinin bu konuda yeterli politikalar ve uygulamalar geliştirememiş olmasıyla birleştiğinde, okul ortamında güvenli bir öğrenme ortamı oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Gerçek kimliği gizleyerek anonim paylaşımlar yapma imkânı özellikle siber zorbalığa zemin oluşturmaktadır. Siber zorbalık, dijital cihazlar ve araçlar aracılığıyla gerçekleştirilen bir zorbalık türüdür. Deneyimlenen, gözlemlenen paylaşımlardaki karakterler ve bunların zorbalığa sevk edici etkileri öğrencilerin benzer zorba davranışları okulda ve okulun yakın çevresinde başkalarına yansıtmasına yol açabilmektedir. Öğrencilerin sosyal medya sitelerinde geçirdiği uzun sayılabilecek süreler öğrencinin etkilenme düzeyini artırmakta ve olumsuz etkilere maruz kalan öğrenciler zorbalık gibi olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir (Otrar, 2014). Dijital ortamlarda, gerçek hayatta var olan sınırların büyük ölçüde kaybolması, bireylerin normal koşullarda sergileyemeyecekleri söylem ve davranışları daha rahat gerçekleştirmelerine yol açmaktadır (Sayar, 2002; Kestel ve Akbıyık, 2016). Bireylerin teknolojiyi bir güven alanı olarak görmesi ve kimliklerinin gizli kalacağını düşünmeleri, siber zorbalık eğilimlerini artırmakta ve bu kişilere cesaret vermektedir. Siber zorbalar, çevrimiçi ortamda sınır ve kuralların sınırlı olmasından dolayı davranışlarını kontrol etme ihtiyacı duymadan hareket edebilmektedir (Akgün, 2021). Türkiye'de son yıllarda siber zorbalık vakalarının hızlı bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Eroğlu ve Peker'in (2015) lise öğrencileri üzerinde yürüttükleri araştırmada; öğrencilerin %9'unun siber zorba, %7'sinin siber mağdur, %72,2'sinin ise hem siber zorba hem de siber mağdur konumunda olduğu saptanmıştır. Uludaşdemir'in (2017) çalışmasında ise, ergenlerin %65,5'inin siber mağduriyet yaşadığı, %56,6'sının ise siber zorbalık davranışlarında bulunduğu rapor edilmiştir. Sosyal medya zorba davranışlara yöneltme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Avrupa Birliği üst düzey yönetim toplantısında Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Fransada bir okulda ölümle sonuçlanan bıçaklı saldırıyı ve arkasındaki sebepleri dikkate alarak 15 yaş altındaki çocuklar için sosyal medya kullanımının

yasaklanmasını istemiştir (Reuters News Agency, 2025). Yaşanan olumsuzlukların yaygınlaşmaması, okul etkililiğini ve verimliliğini düşürmemesi için okul yönetiminin sosyal medya kullanımına duyarsız kalmaması ve okulda sosyal medyayı yönetmeleri gerekmektedir. Okullarda öğrenci gelişimini sistematik olarak takip eden diğer bir paydaş ise rehber öğretmen ve psikolojik danışmandır. Roller ve sorumluluk açısından psikolojik danışman, okul rehberlik hizmetinin sağlanmasında okul yönetimi ile iş birliği yapmaktadır (Bek ve Şen, 2018). Yeşilyaprak (2019), eğitim kurumlarında rehberlik hizmetlerine duyulan gereksinim, bu hizmetlerin önemi ve gerekçeleri üzerine dikkat çekmiştir. Sağlıklı ve uygun bir öğrenme ortamının oluşturulmasının öğrencilerin zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleri açısından önemli olduğunu, bu dönemin kişilik gelişimi bakımından kritik bir süreç olduğunu ve okul ortamının insancıl, demokratik ve sağlıklı bir yapıya sahip olmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Okullarda öğrenci sayısına bağlı rehber öğretmen normu bu işleyişi iş birliği açısından etkilemektedir. Zorbalık davranışları önleme ve iyileştirme aşamasında görev ve sorumlulukları olan rehber öğretmenlerin yetersiz olması diğer öğretmenler için de rehberlik faaliyetlerine karşı görüşlerini etkilemektedir. Bülbül (2009), ilköğretimde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik çalışmalarına yönelik tutumlarını incelediği araştırmasında, “rehber öğretmen bulunma” değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucuna göre, çalıştıkları okulda psikolojik danışman bulunan sınıf öğretmenlerinin rehberlik çalışmalarına yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu durum, sınıf öğretmenlerinin rehber öğretmenle birebir iletişim ve iş birliği içinde olmalarının, rehberlik faaliyetlerine bakış açılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Okul yöneticileri sosyal medyayı yöneterek öğrencilerin zorba davranışlarını önleyebilir onların bütünsel gelişimini destekleyebilir (Aksoy, 2019). Okul yöneticilerinin sosyal medyayı yönetme ve bu kapsamda öğrenciler arası zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik farkındalık, algı, girişim ve uygulamaları hakkında araştırma boşluğu bulunmaktadır. Bu nedenle, araştırmacılar öğrencilerin zorbalık eğilimleri ile sosyal medyaya yönelik tutumları hakkında derinlemesine nitel araştırmalar yapabilirler. Öğretmenler, okuldaki zorbalık olaylarına anında müdahale etmeli, olayların büyümesini, okul dışına taşmasını veya sosyal medya üzerinden yayılmasını önlemeye yönelik çalışmalar yapmalıdırlar. Öğrencilere, sosyal medya sitelerini güvenli ve etkili bir şekilde kullanma konusunda eğitimler verilebilir. Sosyal medya sitelerinde karşılaşılabilecekleri olumsuzluklar hakkında bilgilendirilmeli ve herhangi bir olumsuz durumla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda

eğitim almalıdırlar. Rehberlik servisi, siber zorbalık davranışlarıyla ilgili seminerler, bireysel görüşmeler, grup rehberliği, broşürler ve rehberlik panosu gibi faaliyetleri düzenlemelidir. Anne-babalar öğrencilerin davranışlarındaki değişiklikleri, okulda veya sosyal medyada yaşadıkları olumsuzlukları takip etmeli ve öğrencinin sosyal hayattan kopmaması için evde veya dışarıda bilgisayar başında geçirilen süreyi kontrol etmelidir (Otrar, 2014).

Bu araştırma ile okullarda zorba davranışları önlemeye hizmet eden sosyal medya yönetimi incelenmektedir. Bu çalışmaya yönelik yapılan literatür taramasında sosyal medya kullanımı ve akran zorbalığı alanına odaklı çalışmalarda artış olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yöneticilerinin sosyal medyayı yönetme yeterliliğinin rolünün inceleyen bir çalışmaya erişilememiştir. Sosyal medya kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda katılımcıların en sıklıkla sosyal medya uygulaması olarak Instagram kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Demirel, 2024; Sarsar, Başbay ve Başbay, 2015; Sekvan, 2019; Temel, 2019). Sosyal medya kullanım nedenleri ile ilgili yapılan çalışmalarda; Köseoğlu (2012), sosyal ilişkiler kurma, gündemi takip etme, görüntü ve video paylaşımı, mizah amaçlı keyif almak için kullandıklarını; Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013), başkalarının paylaştıklarını takip etmek, yakın çevresinin gönderileri için fikirlerini paylaşmak ve fotoğraf ve video paylaşımı yaptıklarını tespit etmiştir. Yeniçiktı (2016), sosyal medyayı arkadaşları ile iletişim kurma, vakit geçirmek ve güncel haberi bilgilere ulaşmak için kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Akçay (2011) ise çalışmasında katılımcıların mental olarak dinlenme, strese, kaygıdan uzaklaşmak, boş zamanlarını değerlendirmek ve bilgi aktarımı amaçlı kullandıklarını tespit etmiştir. Sosyal medya kullanımın etkileri ile ilgili yapılan çalışmalarda; Müezzini (2017), internette geçirilen süre ile yoksunluk hissi, dikkat eksikliği, işlevsellikte yetersizlik ve sosyal ortamlardan uzaklaşma arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu; Noyan (2015), sosyal medya kullanım süresi aşırı olan bireylerin, sosyal medyada normal düzeyde vakit geçiren bireylere göre daha fazla depresyon belirtileri gösterme eğiliminde olduklarını tespit etmiştir. Bilge ve diğerleri (2020), sosyal medya bağımlılığının anksiyete, depresyon ve stres belirtileri üzerinden orta düzeyde pozitif anlamda anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Gökbulut ve Bilen (2024), sosyal medya bağımlılığı ile depresif belirtiler, kaygı ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Zorba davranışlar ile ilgili literatür incelendiğinde, zorba davranışların nasıl yaşandığı ile ilgili çalışmalarda sözel zorbalık olarak: küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme, lakap

takma, dalga geçme, küçümseme, grup dışına itme, psikolojik baskı yapma (Üstün ve Şenyer, 2022); fiziksel zorbalık olarak ise el-kol şakası yaparak rahatsız etme, saç çekme, tekme atma, itme ve vurma davranışlar sergilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Gümüşler ve Başaran, 2015). Ortaöğretim öğrencileri arasında en sık uygulanan zorbalık davranışlarının sözel zorbalık olduğu ifade edilirken (Totan, 2008); ilköğretim öğrencileri arasında da en sık yaşanan zorbalık davranışının sözel zorbalık olduğu tespit edilmiştir (Atık, 2006). Kapçı (2004) ise %40 oranında fiziksel, ilişkisel, sözel ve cinsel zorbalık gördükleri bulgusuna ulaşmıştır. Zorbalık sebepleri ile ilgili çalışmalarda Aksoy (2019); anne-baba tutumu bireyin psikolojik durumu, çevre etkisi ve kitle iletişim yayınlarından; Kutlu ve Karaca (2022), anne-baba davranış ve tutumları ve sosyal çevre; Üstün ve Şenyer (2022), anne-baba tutum ve davranışları, çevre, teknoloji kullanımı, dikkatleri çekme isteği, ergenlik dönemi özellikleri, sosyo-ekonomik farklılıklardan kaynaklı olduğunu ifade edilmiştir. Ünal (2017), öğretmenlerin çözüm yöntemi olarak bilgi verme, uyarı yapma ve öğrencilerle empati etkinlikleri yaptıklarını; Atış ve diğerleri (2018), öğretmenlerin çoğunluğu zorbalığı önlemeye yönelik okullarda özel bir plan ve politikanın olmadığını; Aksoy (2019), okullarda zorbalığı önlemek için konferanslar düzenlediklerini, fakat okullarda akran zorbalığını önlemek amacıyla belirlenmiş özel bir politika olmadığını ifade edilmiştir.

Tuncer ve Dikmen (2016), dijital ortamlarda çok fazla zaman geçiren kişilerin siber zorbalık yapma veya siber zorbalığa uğradıkları; Dinç Kırılı (2020), sosyal medyanın kullanımın siber zorbalık olgusunun gençler üzerinde etkisi olduğu ve aynı zamanda siber zorbalığa uğramanın gençleri birçok yönden etkilediğini tespit etmiştir. Pektaş ve diğerleri (2023), okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında akran zorbalığının nedenlerine ilişkin görüşlerini almıştır. Bu görüşler; öğrencilerin mizaç özellikleri, anne-baba tutumları, ruhsal sorunlar ve sosyal medya platformları olduğu yönündedir. Aksoy (2019), okul yöneticileri ve öğretmenlerle yaptığı araştırmasında, anne-baba özellikleri, öğrencinin psikolojik iyi oluş hali, çevre faktörler ve sosyal medya unsurlarının zorba davranış nedenleri arasında olabileceğini ifade ettiklerini tespit etmiştir. Tuncer ve Dikmen (2016), yaptığı çalışmasında dijital ortamlarda çok fazla zaman geçiren kişilerin siber zorbalık yapma veya siber zorbalığa uğradıkları sonucuna ulaşmıştır. Dinç Kırılı (2020), ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında sosyal medyanın kullanımın siber zorbalık olgusunun gençler üzerinde etkisi olduğu ve aynı zamanda siber zorbalığa uğramanın gençleri birçok yönden etkilediğini tespit etmiştir.

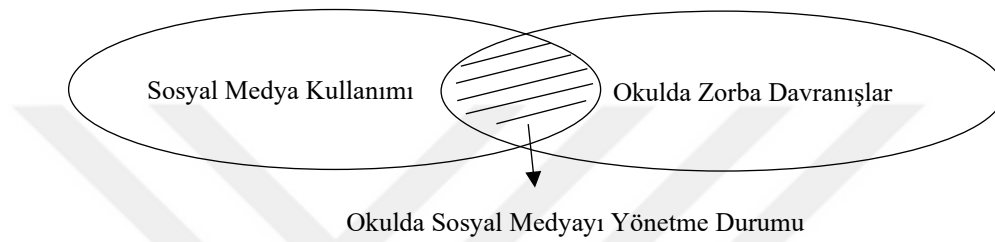
Sarıgöl ve Akar (2025), TV ve dijital oyun oynama süresi, medya kullanım alışkanlıklarının

zorbalık üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Zorbalık davranışları ile karşılaşıldığında genellikle okul yönetimine yönlendirme yapıldığını (Karaman Kepenekçi ve Çınkır, 2001); rehberlik servisine yönlendirme yapıldığını, (Ayas ve Horzum, 2013); sınıf öğretmenleri ile görüştükleri sonucuna ulaşmıştır (Üstün ve Şenyer, 2022). Bununla birlikte çalışmaların yetersizliği sonucuna ulaşılan çalışmalarda vardır. Dursun ve diğerleri (2024), okul yöneticilerin çoğunluğunun akran zorbalığı farkındalık eğitimi almadıklarını; Özgöker (2018), öğretmenlerin büyük çoğunluğunun zorbalık davranışları ile karşılaştıkların neler yapması gerektiği konusunda eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dölek (2002), öğretmenlerinin zorbalık davranışlarına müdahale ve önlemekte yetersiz olduklarını; Karaman Kepenekçi ve Çınkır (2001), zorbalık davranışlarına karşı okul disiplin sistemin yetersiz olduğu tespit etmişlerdir.

Aksoy ve Levent (2019) belirttiğine göre, akran zorbalığı öğrencilerin okula devamını azaltmakta ve zamanla okul terkine yol açabilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2012’de yürütülen ‘Ortaöğretimde Sınıf Tekrarı, Okul Terk Sebepleri ile Örgün Eğitim Dışında Kalan Çocukların Eğitim ve Çalışma Durumları ile İhtiyaçlarının Belirlenmesi’ başlıklı araştırmada, gençlerin %2,2’sinin okulda şiddet veya zorbalığa maruz kaldıkları için okula devam etmedikleri tespit edilmiştir (MEB, 2013). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 36. maddesi, öğrencinin okula devamının sağlanmasını veli sorumluluğu olarak tanımlarken; okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğrenciyi ilgilendiren her konuda veli ile sürekli iş birliği içinde olması gerektiğini vurgulamaktadır (Aksoy ve Levent, 2019). Okullarda sosyal medya kullanımı ve zorbalık davranışları bağlamında okul yönetimlerinin yeterliliklerine ilişkin araştırmaya dayalı bulgulara ihtiyaç duyulmaktadır.

Literatürde, “sosyal medya kullanımının zorbalık davranışlarıyla ilişkisi ve bu ilişkide okul yöneticilerinin rolleri ya da yeterlilikleri” çerçevesinde YÖK Ulusal Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) ve TR Dizin (<https://trdizin.gov.tr/>) veri tabanları tarandığında araştırma boşluğu kendini göstermektedir. Örneğin “Ulusal Tez Merkezi” web sayfasında “sosyal medya” ifadesiyle yapılan taramada toplam 4018 teze ulaşılmasına karşın bu tezlerden yalnızca ikisi “okul yöneticileri” anahtar kelimesini tez başlığında içermektedir. “Zorbalık” ve “okul yöneticisi” anahtar kelimeleri birlikte kullanılarak yapılan taramada ise üç teze ulaşılmıştır. Bunlardan ikisi okul yöneticilerinin görüşleri ile ilgili iken bir tanesinin farkındalık düzeyine yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Literatür taramasında karşılaşılan bu araştırma boşluğunun giderilmesine katkı yapabilecek mevcut çalışma aynı zamanda uygulama sahası bakımından da katkı yapabilecek niteliktedir. Mevcut literatürde sosyal medya kullanımı, zorbalık davranışları ve okul yönetimi yeterlilikleri konularında ayrı ayrı çalışmalar bulunmakla birlikte, okuldaki zorba davranışlarda sosyal medyanın rolü ve bu ilişkide okul yönetiminin okulda sosyal medyayı yönetme durumunu ele alan araştırmalar sınırlıdır. Şekil 1, bu çalışmada odaklanılan fenomeni görselleştirmektedir.

Şekil 1. Araştırmanın Odaklandığı Durum

Okulda sosyal medyanın yönetilmesi kapsamında araştırma sayısındaki sınırlılık bir sorun olarak belirtilebilir. Dijital okuryazarlık, siber zorbalık, çeşitli platformların yönlendirici etkisi gibi durumlar için okuldan başlayan ve öğrencinin okul dışındaki hayatını da etkileyebilen yönetsel müdahaleler gerekmektedir. Bu çerçevede karar alma süreci, planlama, örgütlenme, denetleme, raporlama gibi yönetim süreçlerinin okul yöneticileri tarafından gerçekleştirilme durumu çoklu bakış açısıyla (öğretmen, anne-baba, öğrenci, okul yöneticisi) incelenmektedir.

1.2. Problem

Bu çalışmada araştırma problemi amaç cümlesi biçiminde oluşturulmuştur. Öğrencilerin sosyal medya kullanımının akran zorbalığındaki rolü ve bu ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme durumu, okullarda güvenli bir öğrenme ortamının oluşturulması açısından incelenmesi gereken bir fenomendir. Bu çalışma, söz konusu fenomeni inceleyerek okulda sosyal medya yönetiminin daha etkili hale getirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ortaöğretimde çalışan okul yöneticileri, öğretmenler ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler ile çocukları ortaöğretimde okuyan anne babaların fenomene ilişkin deneyimleri şu boyutlarda incelenmiştir:

- Öğrencilerin sosyal medya platformlarını kullanım tercihleri

- Öğrencilerin sosyal medyayı kullanma nedenleri
- Sosyal medya kullanımının öğrencilerin psikolojik ve duygusal durumlarına etkileri
- Okul ortamında öğrencilerin sergilediği zorba davranış türleri
- Öğrencilerin zorba davranışlarının nedenleri
- Sosyal medyanın öğrencilerin zorba davranışları üzerindeki etkisi
- Okullarda zorbalık konusunda yapılan faaliyetler
- Okulda sosyal medya ve zorbalıkla ilgili karar alma süreçleri
- Okullarda sosyal medya yönetimi ve zorbalıkla mücadeleye yönelik yapılan planlamalar
- Zorbalıkla mücadeleye yönelik planların uygulamaya aktarılmasında görev ve sorumluluk dağılımı
- Okullarda sosyal medya ve zorbalıkla ilgili sorunların kayıt altına alınması ve raporlanması
- Sosyal medya yönetimi ve zorbalıkla mücadele kapsamında yürütülen denetim süreci

1.3. Araştırmanın Önemi

Özellikle gençler arasında internet ve sosyal medya kullanımının artması, sosyal medya bağımlılığı riskini de beraberinde getirmektedir. Öğrenciler arasında yaygın olarak kullanılan sosyal medya, yalnızca bireysel alışkanlıkları değil, aynı zamanda eğitim-öğretim süreçlerini, okul iklimini ve okul kültürünü de etkilemektedir (Tutgun ve Ünal, 2016). Bu bağlamda yaşanabilecek bu etkileri yönetmek gibi okul yönetiminin görev ve sorumlukları vardır. Okul yönetimlerinin öğrencilerin sosyal medya kullanımını yönetme durumu öğrenciler arasında oluşabilecek olumsuz iletişim, fiziksel, sosyal, sözel, siber zorbalık gibi sorunların önlenmesi açısından önemlidir. Okul yönetimlerinin olumlu okul iklimi oluşturabilmeleri, öğrencilerin bütünsel gelişimi ve akademik seviyelerin gelişimi açısından yapılan araştırma bilimsel bir kanıt oluşturabileceği için önemlidir. Bu araştırma okullarda zorbalığın yaşanmasına neden olabilecek durumlar için çözüm önerileri sunacaktır. Bu araştırma yeni araştırmalar için fikirler vermek suretiyle bu fenomen hakkında bilimsel kanıt birikimine de katkı yapabilir.

Teknolojide yaşanan hızlı değişim, öğrencilerin öğrenme biçimlerinde de önemli dönüşümlere yol açmıştır. Günümüzde sosyal ağların kullanımı, iş yaşamında gerekli bir beceri hâline gelmiş olup, öğrencilere sosyal medyayı doğru şekilde kullanma yollarının öğretilmesi ve sosyal medya aracılığıyla etkili etkileşim kurma yöntemlerinin okul programlarında yer alması gerektiği vurgulanmaktadır (Bynum, 2011; akt: Üstüner ve Şahin, 2018). Sosyal medya, içerik üretiminde okul yöneticilerinin ve diğer paydaşların sınırlı etkiye sahip olduğu, kontrolü güç bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Yirmi birinci yüzyılın bilgi ve teknoloji çağı olarak tanımlanması, bilişim teknolojilerinin yalnızca kültürel, sosyal ve ekonomik yaşamı değil; bireyler arası iletişimi, öğrenme-öğretme süreçlerini ve okul iklimini de dönüştürdüğünü göstermektedir. Sosyal ağların giderek yaygınlaşması, bu platformların farklı amaçlarla eğitim süreçlerinde etkili biçimde kullanılmasını önemli hâle getirmektedir. Okulun yeni sosyal çevre unsurlarından biri olarak kabul edilebilecek sosyal medya üzerine yapılan araştırmalar ise daha çok sosyal medya-siyaset ilişkisi ve sosyal medyanın pazarlama aracı olarak kullanımı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Üstüner ve Şahin, 2018). Argın (2013) ise öğrencilerin sosyal ağlarda günlük olarak önemli bir zaman geçirdiğini ve bu ağların eğitimde doğru şekilde değerlendirilmesi durumunda bir fırsata dönüşebileceğini ifade etmektedir.

Araştırma, Türkiye Cumhuriyeti 12. Kalkınma Planı ve Millî Eğitim Bakanlığı 2024–2028 Stratejik Planı'nda yer alan bazı öncelikli hedeflerle doğrudan örtüşmektedir. Kalkınma Planı'nda, çocukların siber suçlar ve siber zorbalıklar konusunda bilinçlendirilmesi, çocuk güvenliği ile iyi olma hâllerinin desteklendiği eğitim ortamlarının oluşturulması, eğitimde teknolojinin doğru kullanımı, teknoloji okuryazarlığının artırılması ve dijital eşitsizliklerin azaltılması öncelikli hedefler olarak vurgulanmaktadır. Ayrıca okul yönetim sisteminin geliştirilmesi, paydaş, şeffaf karar alma süreçlerinin de desteklenmesi çalışmanın okul yönetimi boyutuyla ilişkilidir. Araştırma kapsamında okul yöneticilerinin sosyal medya yönetimi konusundaki yeterliliklerinin değerlendirilmesi, eğitim kurumlarında etkili dijital yönetimin sağlanmasına yönelik somut öneriler geliştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024-2028 Strateji Planı'nda ise, teknolojinin okul içi ve dışı kullanımında görülen artış; bir taraftan bilgiye erişim ve eğitim faaliyetlerinde fırsat eşitliğini artıran bir araç iken, diğer yandan siber zorbalık, dijital bağımlılık ve öğrencilerin sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilenmesi gibi ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Bu durum, okul yönetimlerinin ve eğitimcilerin teknoloji kullanımına yönelik daha bilinçli, yönlendirici ve önleyici yaklaşımlar geliştirmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu araştırma, sosyal

medya yönetimi kavramını ilk kez okul yöneticileri bağlamında ele alması yönüyle akademik bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de sosyal medya kullanımının öğrenci davranışları ve okul iklimi üzerindeki etkileri incelenmiş olsa

da bu kullanımı yönetme ve yönlendirme sorumluluğu taşıyan okul yöneticilerinin sosyal medya yönetimi yeterlilikleri literatürde sınırlı şekilde ele alınmıştır. Çalışmada nitel fenomenolojik desenin tercih edilmesi, yöneticilerin sosyal medya yönetimi deneyimlerini derinlemesine anlamaya imkân tanıyarak yöntemle dayalı bir özgünlük sağlamaktadır. Böylece araştırma hem kavramsal bir yenilik hem de yöntemsel bir katkı sunmaktadır.

Araştırmanın uygulamaya katkısı ise, okul yöneticilerinin sosyal medya politikaları oluşturma, öğrenci ve velilere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yürütme ve olası riskleri azaltmaya yönelik stratejiler geliştirme süreçlerine ışık tutmasından kaynaklanmaktadır. Çalışma, 2. Kalkınma Planı ve Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı’nda yer alan dijitalleşme, güvenli okul iklimi ve dijital vatandaşlık hedefleri ile dolaylı biçimde ilişkili olup, bu hedeflerle eşleşen özgün çözümler sunmaktadır. Sonuçların hem okul uygulamalarına hem de politika geliştirme süreçlerine yol göstererek toplumsal düzeyde daha güvenli ve bilinçli bir sosyal medya kullanımına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının ölçülmek istenilen nitelikleri ölçebildiği ve araştırmaya katılanların görüşme formunda bulunan açık uçlu sorulara samimi ve içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmektedir.

Bu çalışmada, katılımcıların okulda deneyimledikleri durumların, okul yöneticilerinin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları yönetmedeki yeterlilik rollerini temsil ettiği varsayılmaktadır.

Bu çalışmada öğrencilerin sosyal medya kullanımı ve zorbalık davranışları arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır.

Katılımcıların görüşme sorularına doğru ve eksiksiz yanıtlar verdiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma aşamasında belirlenen sınırlılıklar şu şekildedir:

- Araştırma; zaman, katılımcıya ulaşılabilirlik, veri toplama aracına erişilebilirlik ve coğrafi yakınlık imkânları göz önünde bulundurularak, yalnızca Aksaray ilindeki kamu ortaöğretimlerinde çalışan öğretmenler, yöneticiler ve Aksaray ilinde öğrenim gören öğrenciler ve anne-babaları ile gerçekleştirilmiştir.
- Katılımcılar sadece kamu sektöründe çalışan öğretmenler, yöneticiler ve kamu okullarında eğitim gören öğrenciler ve bu öğrencilerin anne-babaları ile sınırlı kalmış, özel eğitim ve yatılı okullar gibi özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler dâhil edilmemiştir.
- Bu çalışmaya ücretli öğretmenler dâhil değildir.
- Çalışma, yalnızca görüşme formu aracılığıyla toplanan nitel verilere dayanarak yürütülmüştür ve bu yöntemle elde edilen bulgularla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Medya: Farklı türlerde bilgiyi kişilere ve toplumlara aktaran, bilgi veren, mizahi yönü olan hem yazılı hem görsel ve sesli kullanımı gibi farklı şekillerde kullanılan araçların tümünü kapsamaktadır. Kısaca medya bir iletişim ağıdır (www.tdk.gov.tr).

Sosyal Medya: Sosyal, kişilerarası etkileşimi ifade ederken; medya ise kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır. Bu iki kelime birleştiğinde anlam olarak kişilerin duygu, düşünce ve fikirlerini karşı tarafla paylaşarak etkileşimini sağlayan internet tabanlı iletişim aracı olarak ifade edilebilir. Sosyal medya bireylerin çevrimiçi bir şekilde birlikte vakit geçirmelerine ve bireysel konularda aralarında bağlantı kurmalarını sağlayan sanal iletişimdir (Avcı, 2023; Cheung, 2011).

Zorbalık: Zorbalık, aynı ortamda bulunan kişiler arasında daha güçlü olanın güçsüz olana şiddet uygulamasıdır. Belli bir davranışın zorbalık olarak ifade edilmesi için dürtü kontrolü, öfke yönetimi, duygudaşlık, problem çözme ve sosyal beceriler gibi faktörleri de içinde barındıran çok yönlü bir sorun olarak görülmesi gerekmektedir (Ayas ve Pişkin, 2011; Eren, Bakan ve Yıldız, 2023).

Yönetim: Plan yapma, örgüt ve örgüt kültürü oluşturma, lider olarak düşünebilme ve denetim yapabilme özelliklerine sahip olarak mevcut kaynakların etkili ve verimli kullanılmasıyla ulaşılması planlanan amaçların gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2016).

Sosyal Medya Yönetimi: Kurumun iletişimin amaçları doğrultusunda, sosyal medya araçlarının kullanılması ve bu araçların diğer iletişim araçlarıyla uyum içinde çalışmasının sağlanması sosyal medya yönetiminin faaliyet alanıdır (Efe, 2008).

Okul yönetimi: Eğitim yönetiminin belli hedefler doğrultusunda okula uygulanmasına okul yönetimi denir (Bursalıoğlu, 2002; Kıran, 2005; Taymaz, 2003).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde medya, sosyal medya, sosyal medyanın işlevleri, sosyal medyanın etkileri, zorbalık ve zorba davranışlar, zorba davranışların sebepleri, zorba davranışların etkileri, yönetim, okul yönetimi, okulda davranış yönetimi, okulda öğrencilerin zorba davranışlar sergilemesinin sebepleri, okulda zorba davranışları azaltıcı yönde sosyal medya yönetimi odağında temel kavramlar, kuramsal temel ve ilgili araştırma bulguları sunulmaktadır.

2.1.1. Medya

Dönemler boyunca insanların diğer insanlarla ve toplumlarla iletişim halinde olduğu bilinmektedir. İlk çağlarda yaşayan insanlar arasında iletişim mağara duvarlarına yapılan resimler olurken yıllar geçtikçe iletişim kanalları ve yolları çok farklı boyutlar kazanmıştır. Önce şekillerle anlam verme, sonra dil ile iletişim kurma daha sonra yazı ve teknolojinin gelişmesi ile kitle iletişim araçları önemli bir paya sahip olmuştur. Baskı teknolojisinin gelişimi ile birlikte iletişimde yeni bir dönem başlamıştır. Önce baskı yoluyla gazeteler, radyo ve televizyonun insanların hayatına girmesiyle birlikte kitle iletişim giderek yaygınlaşmıştır. Bu zamanlarda kullanılan ve iletişimin tek yönlü olduğu; radyo, televizyon, gazete, dergi gibi araçlar geleneksel medya aracı olarak tanımlanmaktadır (Ayerdem, 2019).

Medya, İngilizcede “Media” kelimesinden Türkçe ’ye kazandırılan bir kelimedir. Farklı türlerde bilgiyi kişilere ve toplumlara aktaran, bilgi veren, mizahi yönü olan hem yazılı, hem görsel ve sesli kullanımı gibi farklı şekillerde kullanılan araçların tümünü kapsamaktadır. Kısaca medya bir iletişim ağıdır (www.tdk.gov.tr).

Günümüzde medya, kişilerin ve toplumun günlük yaşam akışında önemli bir yere sahiptir. Topluma yön veren, şekillendiren ve bilgi veren en etkili araç olarak nitelendirilmektedir. Zaman içerisinde medyaya ulaşım ve erişilebilirlik düzeyi artmış ve evrensel bir hale gelmiştir. Bu durum ile birlikte medyanın dünya genelinde kullanımı artmış ve popüler hale

gelmiştir. Mesaj ve haberlerin daha geniş kitlelere ulaşmasına neden olmuştur (Cereci, 2012). Tüm bu gelişmelerle birlikte teknolojinin de katkısıyla geleneksel medya araçlarından daha modern bir sisteme geçiş yapılmıştır. Bu durum ile birlikte sosyal medya kavramı hayatımızda yer almaya başlamıştır. Medyaya insanlar tarafından kolay ulaşılması ile birlikte, bu kavram yeni neslin ve toplumun iletişim kanallarının başında gelmeye başlamıştır.

2.1.2 Sosyal Medya

Sosyal medya bireylerin çevrimiçi bir şekilde birlikte vakit geçirmelerine ve bireysel konularda aralarında bağlantı kurmalarını sağlayan sanal iletişimidir (Cheung, 2011). Sosyal medya ile ilgili ilk çalışmaları iletişim uzmanı olan Andreas Kaplan ve Micheal Haenlein tarafından yapılmıştır. Sosyal medyayı fikir alışverişi ve teknoloji temelli oluşumunu destekleyen ve kullanıcılara değişim ve diğer bireyler için etkileşim imkânı sunan bir çeşit internet tabanlı programlar olarak tanımlamıştır (Kaplan ve Haenlein, 2010).

Sosyal medya, kullanıcıların oluşturmuş olduğu farklı içeriklerin diğer kullanıcılara hızlı bir şekilde gönderilmesini sağlayan dijital bir uygulama olarak tanımlanmaktadır. Sosyal, kişilerarası etkileşimi ifade ederken; medya ise kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır. Bu iki kelime birleştiğinde anlam olarak kişilerin duygu, düşünce ve fikirlerini karşı tarafla paylaşarak etkileşimini sağlayan internet tabanlı iletişim aracı olarak ifade edilebilir (Avcı, 2023).

Geleneksel medya olarak nitelendirdiğimiz gazete, dergi, radyo, televizyon gibi araçlarda zamanı kontrol altına almak yapılabilecek bir durum değildi. Sosyal medya araçları bu durumu daha kolay bir hale getirmiştir. Zaman yönünden sınırlılıklar ortadan kalkmıştır. Sosyal medya ile birlikte hesaplar, istedikleri zaman paylaşım yapabilmekte ve mesaj gönderebilmektedir (Aslan, 2020). Sosyal medya, kişilerin sosyalleşme alanı olarak nitelendirilmektedir. Kullanıcılar tarafından oluşturulan içerikler sosyal medyanın genelini oluşturmaktadır. Türkiye dâhil diğer ülkelerde benzer sosyal medya uygulamaları kullanılmaktadır (Şeker, 2018). Sosyal medya bireyler tarafından farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Çevreleri ile iletişim halinde olmak, bilgi hakkında araştırma yapmak, güncel durumlardan haberdar olmak ve kendileri için ayırdıkları zamanda istedikleri gibi zaman geçirmek için kullanılmaktadır (Demir ve Kumcağız, 2018).

Sosyal medyanın sadece haber aktarımı yönü bulunmamaktadır. Bireyler arasında etkileşim

kurmayı, yeni arkadaşlıkları kurmayı sağlaması açısından da önemlidir (Danah ve Ellison, 2008). Sosyal medya insanlar arasında etkileşimi sağlayan önemli bir araçtır. Bu etkileşimi farklı uygulamalar ile farklı şekillerde yapmaktadır. Bu kapsamda farklı sosyal medya uygulamaları bu etkileşimler için kullanılmaktadır. Bunlardan sıklıkla kullanılanlar Facebook, Instagram, Youtube, Whatsapp, Snapchat, X, Tiktok uygulamalarıdır. Bu etkileşim ortamını sağlayan araçlar ise sosyal medya uygulamalarından bazıları şu şekilde açıklanabilir.

2.1.2.1. Facebook

Facebook; kişilerin kendi görüntü sayfalarını oluşturarak paylaşımlar yaptığı bir sosyal medya uygulamasıdır. Kullanıcı sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu durumun birçok sebebi vardır. Kişiye aynı anda farklı şartlar sağlaması, istediği grupları takip edebilmesi, çevrimiçi ve çevrimdışı sohbet imkânı sunması, oyun ve eğlence kanallarını takip ediyor olması sayılabilir (Karademir ve Alper, 2011). Facebook' un genel kullanıcı yaş ve profilini gençler ve öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kullanım gençler arasında alışkanlığa dönüşmektedir. Kişisel ilişkilerin devam edebilmesi ve paylaşımların devamlılığı bu durumu etkilemektedir (Şener, 2021).

2.1.2.2. Instagram

Instagram, görüntü paylaşımı, konum açıklaması ve doğal paylaşım yapılan diğer uygulamalardan farklı özellikler önermiştir. Bütün paylaşımlar, etiketler tek bir telefon uygulamasında birleşerek kullanıma sunulmuştur. Instagram'ın yaygın bir şekilde benimsenmesinde kültürel eğilim ve olanaklarında etkisi vardır. Her gün milyonlarca fotoğraf, video ve içerik paylaşımı yapılmaktadır. Özellikle 12-18 yaşlarındaki bireylerde yaygın olan bu uygulama kimi zaman istenmedik sonuçlarda vermektedir (Diker ve Gencer, 2019).

2.1.2.3. Youtube

Görsel, işitsel ve yazılı materyallerin bir arada kullanıldığı daha çok videolar ile etkileşim sağlanan uygulamadır. Eğitim, eğlence sosyal etkileşim bilgi gibi birçok kullanım alanına sahiptir (Ata ve Atik, 2016). Diğer medya araçlarına göre daha avantajlı bir uygulamadır.

Görme, işitme gibi birden fazla duyuyu bir arada hissettirebilir (Kılıç ve Yılmaz, 2021). İnsanlar için önemli bir paylaşım platformudur. İnsanlar boş zamanı değerlendirmek, güncel olayları takip etmek, içerik üretmek, bilgi edinmek ve diğer insanlar ile etkileşim kurmak amacıyla kullanılmaktadırlar (Arklan ve Kartal, 2018).

2.1.2.4. X

Kişi veya kurumların anlık olarak içerik paylaşması, güncel olayları ve bilgileri kolaylıkla takip edebildiği bir uygulamadır. Bu uygulama ile kişiler duygu ve düşüncelerini anlık olarak paylaşabilmektedirler. X' in yaygınlaşması ve sağladığı bu özellikler sebebiyle kurumlar, kullanıcıların paylaşımlarını takip etmeye ve önemsemeye başlamış ve kurumlarda içerik oluşturmaya ve paylaşım yapmaya başlamıştır (Kartal ve Algül, 2019). Hesap sahipleri X ile haberleşme sağlayarak içerik oluşturur. Oluşturulan bu içerikle kitlesel bir ortamdan beklendiği gibi çok iyi bir hızda yayılır ve geniş alana ve kullanıcıya ulaşır (Tosunoğlu ve Yılmaz, 2021).

2.1.2.5. Tiktok

Çin Halk Cumhuriyeti'nde geliştirilen bir video paylaşım uygulamasıdır. Sosyal medya hesabı olan bireylere komedi, dram, eğlence, ritim, oyunculuk ve başka birçok türde kısa videolar oluşturmaya olanak sağlar. TikTok son zamanlara özellikle gençler ve genç yetişkinlerin farklı amaçlar ile kullandığı herkes tarafından bilinen kullanma oranı hızla artış göstermektedir (Özbey ve Gültekin, 2021).

2.1.2.6. Snapchat

Kullanıcıların kendilerine ait hesaplarının olduğu, bu hesaplar üzerinden fotoğraflar ve videolar paylaşarak arkadaşlarının beğenilerine sundukları bir uygulamadır. Paylaşılan fotoğraf ve videolar farklı efektler, çıkartmalar kullanılarak renkli bir şekilde paylaşım imkânı sunmaktadır. Paylaşılan video ya da fotoğraflar 1-10 saniye ile sınırlıdır ve paylaşım yaptıktan 24 saat sonra paylaşım kalıcı olarak silinmektedir. Bu durumda gençlerde anı paylaş düşüncesi ile çekici hale gelmektedir. Hesap oluşturan kişi sayısı fazla olan bu uygulama kullanıcılar için ideal beden imajı, diğerleri ile karşılaştırma gibi durumların oluşmasına neden olmaktadır. Bireyin beden ve görünüş algısının bozulmasına ve bunun için

değişime zorlanmasına neden olmaktadır (Özbey ve Gültekin, 2021).

2.1.3. Sosyal Medyanın İşlevleri

Günümüzde çeşitli sosyal medya uygulamaları kullanılmaktadır. Bu farklılaşmanın getirmiş olduğu etki ile birlikte bireyler sosyal medya farklı amaçlar için kullanmaya başlamıştır. Bireylerin sosyal medyayı beklentileri farklılaşmaktadır. Bu durum bireyin beklentisi, ihtiyacı, tutumlarına göre de değişmektedir. Kimi kullanıcı sosyal medyayı toplumdan uzaklaşmak için kullanırken kimi kullanıcı ise sosyalleşmek, beğenilmek amacıyla kullanmaktadır (Hazar, 2011).

Edosomwan ve diğerlerine (2011) göre sosyal medya uygulamaları çeşitli amaçlar için de kullanılmaktadır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir; hesaplar arasında net bir iletişimin sağlanması, üyeler arasında özel bir bağın oluşması; fotoğraf, video, çevrimiçi içerik gibi görsel etkileşimleri içermesi; anında geri dönüt alma imkânı sunması, bilgi ve tecrübelerini paylaşma, münakaşa ortamı sunması ve grup çalışmasını destek vermesi ve bazı düzenlemelerin rasyonel ve belirgin olması yönünden kullanılıyor olması sosyal medyanın kullanım durumu da etkilemektedir. Konuk (2019), sosyal medya ağlarının gençler tarafından kullanım nedenlerinin; etkileşim hızı, yüz yüze görüşmelerde oluşabilecek stresin çevrimiçi ortamda olmaması, duygu ve düşünceleri daha rahat bir şekilde ifade edilmesi, bilgilere kolay ulaşım gibi etkenler kolaylaştırıcı etkileri arasındadır.

2.1.4. Sosyal Medyanın Etkileri

Sosyal medya kullanım oranı hem dünyada hem de Türkiye’de oldukça yüksektir. Günlük hayatı, iş, anne-baba ve arkadaş çevresini dolaylı ya da doğrudan etkileyen sosyal medya kullanımının olumsuz ve olumlu etkileri bulunmaktadır. Hayatımızda pek çok konuda kolaylık sağlanması, bilgiye ulaşım, kolay iletişim ve güncel durumlardan haberdar olma gibi olumlu etkileri vardır. Sosyal medyanın olumlu etkilerine bakıldığında; insanların hızlı ve basit bir şekilde etkileşim sağlamalarını ve iletişim kurmalarını sağlayarak sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Bu pratik etkileşim ile birlikte sosyal medya kullanıcıları hayatlarında diğer kullanıcılarla paylaşamayacağı duygu ve düşüncelerini sosyal medya ortamında kolaylıkla paylaşmaktadır. Online platformlarda kendini doğal bir şekilde ifade edebilmektedirler. Yalnızlık, öz güven yetersizliği, çekingen davranma gibi duyguları sosyal medya uygulamaları ile gidermeye çalışmaktadırlar (Çakmak, 2018).

Sosyal ağların artması sonucu her yaş düzeyinde sosyal medya kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bütün bu olumlu özelliklerinin yanında sosyal medya kullanımı hayatımızda bazı kısıtlamaları ve olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Sosyal medya için imkânların devamlı olarak artması, vakit geçirilen zamanın sürekli uzaması, sosyal medya kullanımı ile beraber günlük işler için zaman ayıramama, sosyal medya nedeniyle planlarımızı değiştirmemiz, sosyal medya kullanımı ile birlikte yalnızlaşma, günlük uyku ve beslenme düzeylerinde değişiklik gibi sebepler sosyal medyanın sebep olduğu olumsuz durumlar olarak ifade edilebilir (Demir Türkdogan, 2019).

İnternet teknolojilerinin gelişimin ilerlemesi ve bununla birlikte akıllı cihazların kullanım oranında artış sonucu sosyal medya kullanımı ve burada geçirilen zaman sonucu günlük yaşam faaliyetleri, eğitim hayatında, iş ortamında ve toplumsal ilişkilerde yetersizlik durumu yaşanmaya başlandığı görülmektedir (Andreassen, 2015).

Özellikle sosyal medya kullanımının insanlar üzerindeki etkilerine baktığımızda, bireylerin sosyal medyadaki yaşadığı olay ve durumları gerçek yaşamlarının gibi gördükleri ve tıpkı “mış” gibi yaşamak ve gerçekte olmayan bu yaşama sahip olduklarını gözlemlemekteyiz (Baudrillard, 2014). Sosyal medyanın bilinçsiz ve zamansız kullanımı bireylerin sosyal alanda olduğu gibi fiziksel, psikolojik, akademik alanda da olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Eğitim için etkilerine bakıldığında genç bireylerin akademik başarılarında olan aksamaların sosyal medya kullanımının da payının büyük oranda olduğu söylenebilir. Sosyal medyanın etkileri arasında birçok durumu ve rahatsızlığı kapsayan psikolojik etkileri de vardır. Bireyler internet kullanımı esnasında yaşadıkları zamanın algısını kaybedip sosyal medyada ne kadar zaman geçirdiklerinin farkına varamamaktadırlar. Bu sorunlar beraberinde bireyde bazı istenmeyen etkileri de beraberinde getirmektedir. Bireylerde başarısızlık, işlerini zamanında yapamamaktan dolayı sinirlilik ve gerginlik hali, yalan söyleme ve toplumsal hayattan uzaklaşma gibi olumsuz durumlar görülmektedir (Ceyhan, 2008).

Bireylerin sosyal medya kullanım nedenlerinin başında sıralanan kendini ve kimliğini gizleme davranışı; anksiyete, depresyon ve diğer insanlardan uzaklaşma gibi ruhsal problemlere yol açmaktadır (Magsamen vd., 2014). Araştırma sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığının uyku niteliklerinin bozulmasına (Xanidis ve Brignell, 2016), iletişim problemlerine (Elphinston ve Noller, 2011), kendine güven, yaşam özgüven ve yaşam doyumunda azalma (Hawi ve Samaha, 2017) gibi sorunlara yol açtığını göstermektedir.

Sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkileri sadece bireyin özel yaşamıyla sınırlı kalmayıp, eğitim öğretim ortamlarını da olumsuz etkilemektedir. Özellikle okul çağındaki çocuklar ve ergenler sosyal medyada çok fazla zaman geçirmekte; bu durum öğrenciler arasında sanal ortamdaki iletişimi artırmakta ve bilinen zorbalık türlerine ek olarak “siber zorbalık” gibi yeni bir zorbalık türünün oluşmasına neden olmuştur. Öğrenciler sosyal medya ortamında birbirlerine küçümseyici ve aşağılayıcı ifadeler, tehditler, dışlama ya da ifşa gibi zorba davranışlarda bulunmaları sonucu mağdur öğrencilerde ruhsal olarak önemli belirtiler görülmektedir. Bu nedenle sosyal medyanın sağlamış olduğu iletişim imkânları, bilinçli kullanılmadığında okuldaki öğrenciler arasında zorbalık davranışlarının yaygınlaşmasına ve normalleşmesine neden olabilmektedir.

2.1.5. Zorbalık Davranışları

Zorbalık geçmişten gelen toplumsal bir sorundur. Zorbalığın temelinde, mağdurda korku, kaygı ya da zarar oluşturma amacı yer almaktadır (Akgün, 2005; Baldry ve Farrington, 2000; Salmivalli, 1999; Pellegrini, 1998; Olweus, 1994; Schwartz vd.: akt: Özdiñer Arslan ve Savaşer, 2009). Belli bir davranışın zorbalık olarak ifade edilmesi için dürtü kontrolü, öfke yönetimi, duygudaşlık, problem çözme ve sosyal becerileri gibi faktörleri de içinde barındıran çok yönlü bir sorun olarak görülmesi gerekmektedir (Eren vd., 2023). Şiddetin yaygınlaşması ilişkilere zarar verir. Zorbalık, aynı ortamda bulunan kişiler arasında daha güçlü olanın güçsüz olana şiddet uygulamasıdır. Güç dengesizliği sonucu fiziksel veya psikolojik boyutta oluşabilir (Ayas ve Pişkin, 2011). Akran zorbalığında, zorbalığı yapan birey zorba olarak adlandırılırken, zorbalığa uğrayan kişiler ise kurban olarak adlandırılmıştır (Kapçı, 2004). Okullar da diğer toplumsal ortamlarda olduğu gibi zorbalığın yaşandığı mekanlardandır. Okullarda öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer paydaşlar arasında zorbalık davranışları yaşanabilir. Özellikle öğrenciler arasındaki zorbalık davranışları okul yönetim ekibinin ilgilenmesi gereken konular arasındadır. Okul ortamında karşılaşılan zorbalık (akran zorbalığı), genellikle herhangi bir kışkırtma olmaksızın, fiziksel veya psikolojik güç dengesizliği bulunan iki çocuk arasında ortaya çıkan olumsuz davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. Bu tür durumlarda, güçlü olan birey, karşısındaki çocuğa bilinçli, kasıtlı ve tekrar eden biçimde zarar verme amacıyla çeşitli yollarla (fiziksel, sözel ya da psikolojik saldırılarla) müdahalede bulunur.

2.1.5.1 Fiziksel Zorbalık

Fiziksel zorbalık, sözel zorbalıkla birlikte en yaygın karşılaşılan zorbalık türleri arasında yer

almaktadır. Öğrenciler arasında bu iki tür benzer sıklıkta görülebilmekte ya da sözel zorbalığın hemen ardından en sık karşılaşılan zorbalık şekli olarak ortaya çıkabilmektedir (Gökler, 2007; Kapçı, 2004). Kişiyi bedensel olarak zarar vermek, onu incitmek, korkutmak gibi sonuçları olan eylemlerdir. Bunlar şu şekilde olabilir: vurmak, parasını çalmak, itmek, özgürlüğünü kısıtlamak gibi davranışlar olabilir (Polat, 2022).

Fiziksel zorbalık sadece doğrudan şiddet içeren itme, vurma, tükürme, tekmeleme gibi davranışlar değildir. Karşıdaki kişinin malına zarar verme, kesici ve delici aletlerle tehdit etme ve gasp gibi daha ciddi müdahale gerektiren sorunları de kapsamaktadır. Yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin fiziksel zorbalığı diğer zorbalık davranışlardan daha belirgin ve tehlikeli olarak gördüğü, bu nedenle de fiziksel zorbalık ile ilgili durumlarda müdahale etme konusunda daha duyarlı ve aktif davrandıklarını ortaya koymaktadır (Kinan, 2010).

2.1.5.2. Sözel Zorbalık

Sözel zorbalık hem kızlar hem de erkek öğrenciler tarafından en sık başvurulanan zorbalık türlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Coloroso (2023)'e göre kişilerin bildirdiği zorbalık vakalarının yaklaşık olarak %70'ini bu zorbalık türü oluşturmaktadır. Genel olarak yetişkinlerin görebildiği yerlerde gerçekleştirilebilmesi ve gözle görülür bir iz bırakmaması nedeniyle fark edilmesi en güç zorbalık türlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerin birbirlerine lakap takması, alay etmesi, fiziksel tacizde bulunması gibi zorba davranışlar gözlemlenebilir. Zorba tarafından uygulanması kolay olan bu zorbalık, mağdur için son derece zarar verici ve aşağılayıcı olabilir. Sadece kişilik gelişimi henüz tamamlanmamış öğrenciler üzerinde etkili olduğu düşünülse de sözel zorbalığın her yaş grubundan birey üzerinde derin ve kalıcı ruhsal izler bırakabileceği düşünülmektedir (Coloroso, 2003; Macklem, 2003; Olweus, 1993).

Sarıtaş (2006)' a göre sözel zorbalık mağdurların hem psikolojik sağlığı hem de kişiler arası ilişkilerinde üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler bırakabilir. Sözel zorbalıkta kişi karşıdakine doğrudan sözel olarak zorbaca davranışta bulunur. Kullandığı kelimeler ve cümleler kişiyi incitebilir. Lakap takma, alay etme, azarlama, bağırma, iftira atma, görünüşü ile alay etme gibi sözel davranışlar sözel zorbalığı kapsamaktadır (Lamb vd., 2009; Naidoo vd., 2016; Attar-Schwartz ve Khoury-Kassabri, 2015: akt: Aslan ve Polat, 2023).

2.1.5.3. Sosyal Zorbalık (İlişkisel Zorbalık)

Sosyal saldırganlık kişinin sosyal statüsüne kasıtlı olarak zarar veren durumlardır. Dedikodu yapmak, kişiyi yok saymak, oyun ve gruplara almamak gibi sosyal ilişkilere zarar veren davranışlardır. Bu eylemler ve arkadaşlık ilişkilerine zarar veren ve iletişim sorunlarının oluşmasına ortam hazırlayan bir türdür (Underwood, 2003: akt: Aslan ve Polat, 2023). Anlaşılması en güç olan bu zorbalık, genellikle dışarıdan fark edilmesi güç olan, ancak kurban üzerinde çok etkili psikolojik izler bırakan bir süreçtir. Bu tür zorbalık, mağdurun ilişkisel durumlarını zayıflatmayı, özgüvenini sarsmayı ve bir gruba ve ortama ait olma duygusunu yok etmeyi amaçlar. Sıklıkla görülen şekilleri; kişinin gruptan dışlanması, arkadaş ortamında yalnız bırakılması ve sosyal izolasyon ile kendini gösterir. Davranışı hem sözel zorbalık hem de sosyal zorbalık olarak değerlendirilebilir. Mağdur, kendisi için çıkan söylentileri doğrudan duymasa bile, etrafındaki davranışlardan etkilenir ve bu durum zorbalığın devamlılığını sağlar. Sistemli ve planlı şekilde ilerleyen bu davranışlar, özellikle ergenlik dönemindeki kişilerin sosyal gelişimini ve psikolojik iyi oluş halini ciddi biçimde tehdit edebilir (Coloroso, 2003; Olweus, 1993).

2.1.5.4. Siber Zorbalık

İnternet ortamında geçirilen zamanın artmasıyla birlikte çevrimiçi ortamlar aracılığıyla kurulan iletişim türleri, yeni ve güncel bir zorbalık türü olan siber zorbalığın ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Özdemir ve Akar, 2011). Bu zorbalık türünü diğer zorbalık türlerinden ayıran özellik ortam ve fiziksel temastan bağımsız olarak gerçekleşiyor olmasıdır. Zaman ve mekân sınırlamalarının olmaması, zorbanın mağdura basit bir şekilde ulaşabilmesini sağlarken; medya teknolojilerinin sunduğu bu olanakla mağdur üzerinde dikkate değer bir psikolojik şiddet oluşturulabilmektedir (Yaman ve Sönmez, 2015).

Siber zorbalık, bilgilerin daha hızlı bir şekilde yayılabilme özelliğinden dolayı bireylerin daha çok maruz kaldığı bir türdür (Calvete vd., 2010: akt: Aslan ve Polat, 2023). Siber zorbalık, bilgisayar, cep telefonu ve diğer medya teknolojileri aracılığıyla bireyin ya da bir grubun taciz, güvenlik sorunu oluşturma veya korkutma maksadıyla yapılan olumsuz fiiller olarak tanımlanmaktadır (Karahana, 2020). Bu tür zorbalık, zorbanın kimliğini gizleyeceği bir şekilde yapıldığı için zorbalığı yapan bireyin kimliği çoğu durumda tespit edilememektedir. Siber zorbalığın yaygın örneklerinden bazıları şu şekilde ifade edilebilir; kişiye ait fotoğrafların alaycı bir şekilde gruplarla ve kişilerle paylaşılması ve birey hakkında gerçek olmayan söylentilerin yayılması gibi durumlardır (Baht, 2008).

2.1.6. Zorbalık Davranışların Sebepleri

Zorba davranışlar bireylerin belli süre aralıkları ile karşındaki kişilere zarar verme durumudur. Bu davranışları sergilemelerini etkileyen doğrudan veya dolaylı birçok sebep bulunmaktadır. Bireyin yaşadığı çevre, doğup büyüdüğü anne-baba ortamı, kişisel özellikleri, okul ortamı, sosyal medya kullanımı gibi pek çok durum zorbalık davranışlarını etkilemektedir. Birey sosyal ilişkileri ilk kez anne-baba yaşantısıyla öğrenmektedir. Anne-baba, bireyin beslenme ve barınma ihtiyacını karşılarken, bireyin kişilerarası ilişkilerinin ve ruhsal yönünün gelişmesine katkı sağladığı da söylenebilir. Bireyin okul öncesi dönemde yaşayıp gördüğü davranış kalıpları, daha sonraki dönemlerde sosyal çevresini oluşturan okul, öğretmen ve arkadaş ilişkilerini etkilemektedir. İlk çocukluktan itibaren çevresinde yaşanan olayları gözlemleyerek öğrenen çocuk, yaşadığı çevrede yaşanan zorbalık örneklerini de tanık olarak büyümektedir. Birey gözlemleyerek öğrendiği olumsuz davranışları bir problemin çözümünde sonuç alıcı olarak görürse bunu çözüm yolu olarak görebilmektedir. Bu çözüm yolunu kendi hayatında, okul, iş veya anne-baba ile ilişkilerinde zorbalığı çözüm olarak görebilmektedir. Şiddete şahit olma ve şiddeti yaşamamanın şiddeti arttırdığı çeşitli araştırmalarda ortaya konulmuştur (Chaux, 2009; Bolat ve Demirbağ, 2010; Ditzhayz ve Burton, 2003).

Günümüzde televizyon kanallarındaki dizilerde şiddet içerikli rollerde oynayan oyuncuların yüksek miktarda ücretlerle transfer edilmesi ve bu kişilerin sosyal medya sitelerinde popüler hale gelmesi, gençlerin bu kişilere karşı hayranlık duymasına neden olabilmektedir. İnternet ortamında sıkça karşılaşılan şiddet içerikli sanal oyunlar da gençlerin gerçek yaşam ile sanal dünya arasındaki farkları kavramalarında zorlanmalarına neden olabilir. Bazı gençler, dizilerde gördükleri karakterlere benzer davranmanın sosyal çevresinde daha çok dikkat çekeceğini sağlayacağını düşündürmektedir. Bununla birlikte, haber kanallarında şiddet uygulayan kişilerin zaman içerisinde kahraman olarak gösterilmesi çocuk ve ergenlerin aklında şiddeti kabul edilebilir bir sorun çözme tekniği olarak görmelerine sebep olabilmektedir (Çelik, 2017).

Gürhan, (2017) zorbalık nedenleri ile ilgili okul, anne-baba tutumları, medya, kişilik özellikleri ve toplumsal faktörleri de kapsayan genel sebepleri şu şekilde belirtmiştir:

- Anne-baba tarafından istismar edilen çocuklar okul ortamında zorba olabilmektedirler. Evde kurban olan çocuklar okulda zorba olabilmektedir.

- Sosyal medya ya da bilgisayar oyunlarında gördükleri karakterleri çok benimseyerek örnek almaları ve karakterin özelliklerini yansıtmaktadırlar.
- Öfkelerini kontrol edemeyen çocuklar bu öfkeyi akranlarına yansıtır.
- Okul ya da mahalle içerisinde çeteleşme sonucunda gruba ait olmak için zorbalık uygulamaktadırlar.
- Çocuk kendini güçlü göstermek için çoğunlukla bu yola başvurmaktadır.
- Sevgisiz bir anne-baba ortamında büyüyen çocuklar zorba olarak yetişmektedir.
- Öz güven düzeyleri düşük, kendilerini bir işi yapabilme konusunda eksik ve duygularını değersiz gören çocuklar şiddet içerikli hareketler yapabilmektedirler.

2.1.7. Zorbalık Davranışlarının Etkileri

Zorba davranışların birey üzerinde kısa vade ve uzun vadede belli olumsuz sonuçları vardır. Bu belirtiler fiziksel, psikolojik, akademik, sosyal olarak farklı şekillerde görülmektedir. Bu etkiler zorba ve mağdur için benzer olabilmektedir. Öğrencilerin bedensel, ruhsal ve eğitim başarısını olumsuz etkileyen sonuçlar ortaya çıkaran bir gerçektir. Zorbalığa uğrayan çocuklarda okula yabancılık duygusu hissetme ve okul ortamında endişe duygularının oluşması, bununla beraber okuldan uzaklaşma, toplumsal, duygusal ve eğitim faaliyetleri alanlarda görülen sorunlar ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir (Eren vd., 2023).

Yapılan çalışmalar zorbalığa uğrayan bireylerin gelecekte ruhsal çöküntü, anksiyete ve kaygı bozukluğu yaşayabileceklerini, müdahale edilmezse intihara kadar varan sonuçları olabileceği ifade edilir (Çağlar vd., 2019). Daha önce zorbalık davranışlara maruz kalan çocukların yaşadığı stres ile davranış sorunları yaşayabileceğini, ilerleyen zamanlarda ise zorba davranışları kendisinin de yapabileceği ifade edilir (Camodeca ve Goossens, 2005). Yine erken yaşlarda deneyimlenen zorba davranışların ilerleyen yaşlarda silah taşıma, tecavüz, soygun ve hırsızlık gibi suçların ortaya çıkabileceğini göstermektedir (Arslan ve Savaşer, 2009). Ayrıca akran zorbalığı yaşayan çocukların okula karşı davranış ve düşüncelerinin değiştiğini, çocukların okula karşı olumsuz duygular büyüttüğü gözlemlenmektedir (Hamurcu, 2020; Sraabstein ve Piazza, 2008). Gürhan (2017), zorbalık davranışının birey üzerindeki etkileri şu şekilde açıklamıştır: Siber zorbalığa maruz kalan

bireylerin okula uyumunda sıkıntılar görüldüğünü ve zorbalığa uğrayan bireylerde devamsızlık yapma, okulu bırakma gibi istenmeyen durumlar yaşandığını ifade etmiştir. Okul ortamında yaşanan zorbalık, öğrencilerde yoğun kaygı ve korku duygularına yol açabilmektedir. Bu durum, zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okulu sevmemelerine, okula gitmek istememelerine veya zaman zaman okuldan kaçmalarına neden olabilmektedir. Bu tür olumsuz deneyimler yaşayan öğrenciler, çoğunlukla akran grupları tarafından dışlanmakta ve yalnız bırakılmaktadır (Pişkin, 2002). Okul içinde şiddete maruz kalan öğrencilerde ise mide ve karın ağrısı, baş dönmesi, iştah kaybı, kabızlık, uyku ve yeme bozuklukları gibi çeşitli fiziksel belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra, kendine saygı ve özgüven kaybı ile çevreye duyulan güvenin azalması gibi psikolojik etkiler de gözlenebilmektedir (Külcü, 2015). Zorbalığa uğrayan öğrencilerin okulla kurdukları bağ zayıflamakta; bu durum devamsızlık sorunlarını artırarak akademik başarılarının düşmesine yol açmaktadır. Yapılan araştırmalarda, akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin okula gitmekten kaçındıkları, devamsızlık oranlarının yükseldiği, bu nedenle sınıfta kalarak sınıf tekrarı yapmak zorunda kaldıkları veya okulu tamamen bıraktıkları tespit edilmiştir (Batsche ve Knoff, 1994; akt. Taşcı Gökşen, 2024).

2.1.8. Okulda Zorbalık Davranışları ve Sosyal Medya Kullanımının Yönetimi

Bu başlık altında öncelikle yönetim kavramına değinilmekte ardından yönetimin temel süreçlerinin sosyal medya yönetimi ve okulda zorba davranışların yönetimine uygulanmasına ilişkin literatürde erişilenler sunulmaktadır.

2.1.8.1 Yönetim

Yönetimin tarihçesi, Sümerlerin aktif olduğu M.Ö. 5000 geçmişine kadar uzanmaktadır (Claude, 1974). Yönetim anlayışının insanların var olduğu tarihin başlangıcına kadar uzandığı söylenebilir. İnsanlar milattan önceki çok eski dönemlerde uzun yıllar avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Grup halinde hareket eden insanlar tarım ve yerleşik hayata geçerek üretim araçları icat etmişlerdir (Atıgan, 2017). Tarımın yapıldığı neolitik dönemde üretilen ürünlerin fazla olması ile birlikte insanlar farklı yollar izlemeye başlamışlardır. Üretilen ürünlerin gruplar veya bireyler arasında değişim yapılmaya başlanması insanların birlikte hareket etmeye başlanmasına neden olmuştur. Bu da yönetim anlayışının oluşmasına meydan hazırlamıştır (Yenisu vd., 2019).

Türk Dil Kurumunda (TDK) yönetim kavramını, Osmanlıca bir ifade olan “sevk etme, idare” anlamında kullanılan bir kelime olarak kullanmaktadır. Mevcut durumda ise sevk kelimesinin kullanımı göz ardı edilerek idare sözcüğü yerini almış ve zaman içinde “yönetim” sözcüğü dile yerleşik hale gelmiştir (Boran, 2013). Yönetim, kurumda bulunan her türlü verilerin, planlama, birlikte uyum içinde çalışma, örgütleme ve kontrol etme ile kullanılması; örgütün ulaşmak istediği amaçların en başarılı ve verimli olarak gerçekleştirilmesidir (Daft, 2003).

Yönetim, belirli amaçlara ulaşmak için belirlenen işleri işi yapabilecek paydaşlara dağıtarak ve onları yönlendirerek çalışanları organize etmek, birlikte koordineli bir şekilde çalışmasının sağlanması gibi yetenekleri bir bütün halinde gerçekleştirmektir. Şu şekilde ifade edilecek olursa insanları yöneticilik yapabilecekleri pozisyonlarda görevlendirerek belirlenen amaçlara ulaşma sürecidir. Yönetim tüm bunlardan ibaret değildir. Yönetim, belirli görevler vererek iş yaptırmak değil, eldeki kaynakları da etkin ve verimli kullanarak yönetmeyi sağlamaktır. Tüm bu ifadelerden de sonuçla yönetim; plan yapma, örgüt ve örgüt kültürü oluşturma, lider olarak düşünebilme ve denetim yapabilme özelliklerine sahip olarak mevcut kaynakların etkili ve verimli kullanılmasıyla ulaşılması planlanan amaçların gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2016).

2.8.1.2. Yönetici Yeterlilikleri

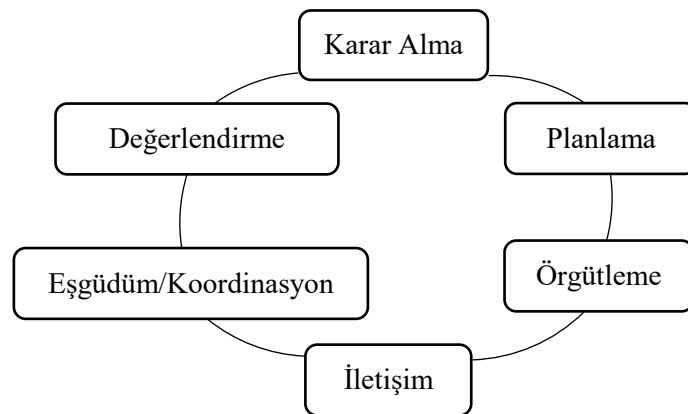
Yeterlilik, bireyin sorumluluk alanındaki görevleri hedeflerine uygun şekilde yerine getirebilmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri ve davranış düzeyini ifade eder (Başar, 1995; Bursalıoğlu, 1981). Okul yöneticisinin temel görevi, bulunduğu eğitim kademesinin amaçlarına uygun olarak eğitim programlarını, öğrencileri, öğretmenleri ve diğer kaynakları etkili biçimde yönetmektir. Bu süreçte yöneticinin deneyimi, yönetim anlayışı, örgüt yapısı, çalışanların mesleki düzeyi, maddi kaynaklar ve teknolojik altyapı gibi faktörler başarıyı etkiler (Akçay ve Başar, 2004). Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve artan eğitim talebi, yöneticilerin geleneksel becerilerini geliştirmelerini ve yenilerini eklemelerini zorunlu kılmaktadır (Aslanargun ve Bozkurt, 2012).

Teknoloji çağında okul yöneticisi, yalnızca teknolojiyi kullanmakla kalmayıp, aynı zamanda bir okulundaki dijital kaynakları yönetir ve öğretmenlerle öğrenciler için rehberlik sağlar (Sevinç, 2017). Bu bağlamda teknoloji liderliği yeterlikleri; okulda ortak bir vizyon oluşturmak, eğitim ortamlarını donatmak, teknolojiyle etkili uygulamalar gerçekleştirmek,

Çalışanları ve öğrencileri teknolojiyi doğru ve güvenli kullanmaları konusunda yönlendirmek ve güncel dijital araçları eğitimle entegre etmek olarak sıralanabilir (Hacıfazlıoğlu, Karadeniz ve Dalgıç, 2010; Sevinç, 2017).

2.1.8.3. Yönetim Süreçleri

Henri Fayol, örgütlerde kişiler arası ilişkileri inceleyerek işletmelerin psiko-sosyal boyutuna dikkat çekmiş “Yönetim Süreci Yaklaşımı” ile yapı olarak karmaşık olan örgütlerin yapılandırılması ve yönetimin farklı alanlarına yönelik ilkeler geliştirmiştir (Eren, 2008; Şimşek ve Çelik, 2012). Yönetim örgüt yapısının amaçlara ulaşabilmesi için belirli yöntemler dâhilinde yürütölen tüm etkinlikleri içeren bir sistem olarak ifade edilebilir. (Binbaşıoğlu, 1983; İlgar, 2000). Fayol, yönetim işlevlerini planlama, örgütleme, emir verme, eşğüdüm sağlama ve denetleme başlıkları altında sınıflandırmıştır (Akçadağ, 2012; Aydın, 2010). Okul yönetiminde de benzer bir süreçleri olduğu görölmektedir. Okul yöneticisi, elinde bulunan insan kaynaklarını ve maddi kaynakları verimli biçimde kullanabilmek için örgütleme ve eşğüdümleme yapmalı; aynı zamanda yönetim sürecini planlayarak örgüt içindeki iletişimi etkin bir şekilde sürdürmeli ve kurumu eğitimsel, örgütsel ve yönetsel amaçlar doğrultusunda yönlendirmelidir (Akdağ, 2002). Yönetim süreçleri bir bütönlük arz etmekle birlikte, kavramsal çerçevenin daha anlaşılır olması için bu süreçler çalışmada; karar alma, planlama, örgütleme, iletişim, eşğüdüm/koordinasyon ve değerlendirme başlıkları altında ele alınacaktır.

Şekil 2. Yönetim Süreçleri Modellemesi

Karar verme, genel olarak bir sorunun çözümü için mevcut seçenekler arasından en uygun olanını seçme süreci olarak tanımlanmaktadır (İlgar, 2000). Yönetim süreçleri esasen karar

verme süreçleri etrafında şekillenmektedir çünkü örgütler, varlıklarını sürdürmek için sürekli kararlar almak zorundadır. Kararlar örgütte değişiklik yapmak, yaşanan çatışmalar için önlem almak veya çatışmaları çözmek ve üyeleri belirli bir yönde etkilemek gibi amaçlara hizmet etmektedir (Bursalıoğlu, 2015). Türkiye’de eğitim sistemi bağlamında üst düzey kararlar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından alınmakla birlikte (Yılmaz, 2012), okul düzeyinde kararlar hem bireysel hem de grup halinde alınabilmektedir. Bireysel karar verme çoğunlukla okul yöneticilerinin sorumluluğunda iken, grup kararları öğretmenler kurulu, çeşitli komisyon ve zümre toplantıları aracılığıyla alınmaktadır. Katılım ve benimsenmeyi artırmak amacıyla grup kararları daha etkili olmakla birlikte acil ve hızlı karar gerektiren durumlarda bireysel karar verme daha işlevsel olmaktadır (Özdemir, 2016).

Okul yöneticileri, görevleri gereği küçük veya büyük ölçekli birçok konuda karar almak durumundadır. Bu kararların sonuçları yalnızca öğrenciler üzerinde değil, aynı zamanda öğretmenlerin motivasyonu ve okulun genel performansı üzerinde de etkili olmaktadır. Bu nedenle, okul müdürlerinin karar verme becerilerini geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır (Lunenburg ve Ornstein, 2004). Demokratik bir okul yönetiminde karar süreçlerine ilgili tüm paydaşların dâhil edilmesi, alınan kararların kabulünü ve uygulanmasını kolaylaştırmakta, aynı zamanda olası itirazları azaltmaktadır. Nitekim, öğretmenlerin öğretmenler kurulu ve zümre toplantıları gibi mekanizmalarla sürece katılması, kararların ortaklaşa alınmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, bazı durumlarda alınacak kararların niteliği grup kararını zorlaştırabilmekte; bu gibi durumlarda sürece yalnızca ilgili kişiler katılsa da nihai sorumluluk okul yönetiminde kalmaktadır (Büte, 2007).

Planlama, yönetim sürecinde karar vermeden sonra gelen temel aşamadır (yönetimde alınan kararların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yapılacak çalışmaların önceden tasarlanması ve belirlenmesi gerekmektedir. Taymaz, 2003). Planlama, örgütün sahip olduğu sınırlı kaynakların (insan gücü, araç-gereç veya diğer imkânların) en verimli şekilde kullanılması amacıyla geleceğe yönelik yapılan düzenlemeler olarak tanımlanabilir (Güneş, 2010). Okullar açısından da planlama vazgeçilmez bir gerekliliktir. Çünkü eğitim ve öğretimin amaçlarına ulaşması, sistemli bir planlama ile mümkün olmaktadır. Eğitim çalışanlarının, faaliyetlerini belirli bir plan doğrultusunda yürütmesi; okulun niteliğini, verimliliğini ve başarısını doğrudan etkilemektedir (Sertkaya, 2016).

Etkili bir okul yönetiminin sağlanabilmesi için okul yöneticisinin planlama yapması zorunludur. Ancak bu süreç sadece yöneticinin sorumluluğunda değildir; alınan kararlardan ve hazırlanan planlardan etkilenen tüm paydaşların sürece katılması, demokratik yönetim

anlayışının bir gereğidir. Planlamanın okul içinde başarılı bir şekilde yürütülmesi, çeşitli koşullara bağlıdır. Yöneticinin planlamaya bakış açısı, öğretmenlerin planlama sürecine katılmaya yönelik istekliliği, deneyimlerin niteliği ve öğretim kadrosunun hazır oluşu gibi etkenler planlamanın verimliliğini doğrudan etkilemektedir (Aydın, 1994; Polat Oğur, 1999).

Örgütlenme süreci, karar verme ve planlama aşamalarından sonra başlayan yönetim sürecidir. Alınan kararların nasıl uygulanacağına dair plan hazırlandıktan sonra, bu planın hayata geçirilebilmesi için görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesi gerekir (Akçadağ, 2012). Okullarda örgütlenme farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. İşlevsel örgütlenmede, okulda farklı işlevleri yerine getiren birimler oluşturulur ve her birim kendi amacına uygun şekilde yapılandırılır. Süreçsel örgütlenmede ise yönetim süreçlerine (planlama, örgütlenme, eşgüdüm, iletişim ve denetleme) paralel olarak birimler kurulması söz konusudur. Birden fazla eğitim programı uygulayan okullarda ise amaçsal örgütlenme tercih edilerek her program için ayrı bir birim oluşturulur. Eğer okul hem bu programlara göre bölümler kuruyor hem de bütçe, öğrenci işleri ya da hizmet birimleri gibi destek mekanizmalarını yapılandırıyorsa bu durumda destekli amaçsal örgütlenmeden söz edilir (Başaran ve Çınkır, 2013).

Etkili bir örgütsel kültürün oluşması da örgütlenme süreciyle yakından ilişkilidir. Öğretmenler arası iletişim biçimi, toplantılardaki etkileşimler, öğrencilerden beklentiler, velilerle kurulan ilişkiler ve okul müdürünün liderlik tarzı okulun örgüt yapısını şekillendiren önemli unsurlardır (Demirkol ve Savaş, 2012). Bu noktada okul müdürü yönetsel süreçlerin merkezinde olsa da örgütlenme yalnızca onun tek başına üstleneceği bir iş değildir. Sürece katılan personel, kendi ihtiyaç ve beklentilerini dile getirerek örgüt yapısının şekillenmesine katkı sunar. Böylece daha katılımcı, demokratik ve sağlıklı bir örgüt iklimi oluşur (Uğurlu, 2013; Keskinlik, 2011).

İletişim, örgüt içindeki bireyler ve gruplar arasında bilgi, duygu ve düşünce alışverişinin gerçekleştiği bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreç, bireylerin bilinçli olarak davranış değiştirmeye veya etki yaratmaya yönelik bilgiyi paylaşmasını içerir (Erdoğan, 2003). Yönetim süreçleri açısından iletişim, planlamaların yapılması, kararların uygulanması ve örgütün ortak hedeflerine ulaşması açısından kritik bir işlev görür (Büte ve Balcı, 2010).

Okul yönetiminde iletişim, okulda bulunan bireylerin ve grupların amaçlar doğrultusunda bilgi, kavram, duygu, tutum ve düşünce alışverişinde bulunmasıyla sağlanır. Yönetimsel faaliyetlerin yürütülmesi ve okul içindeki problemlerin çözülmesi, büyük ölçüde etkili bir

iletişim sürecine bağlıdır (Aıkalkın, 1995). İletişim süreci formal ve informal olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Formal iletişim, üstten alta veya alttan üste bilgi akışını sağlayan resmi iletişim biçimidir ve emirler, genelgeler, yönergeler gibi belgeler aracılığıyla yürütülür. İnfomal iletişim ise bireyler ve gruplar arasındaki kişisel ve doğrudan iletişimi kapsar; yöneticiler bu ağ sayesinde çalışanların görüşlerini, duygu ve düşüncelerini öğrenebilir (Aydın, 2000).

Eğitim yöneticileri, okulun amaç ve yapısına göre genellikle informal iletişim yöntemlerinden yararlanır. Bunun yanı sıra, iletişim sürecinde bazı strateji ve ilkeler uygulanır. Yönetici, iletişime yapıcı bir tutumla başlamalı, çevresindekilerin katılımını ve iş birliğini teşvik etmeli, katılımcıları motive etmeli, iletişim engellerini tanıyıp yönetmeli, başkalarının görüşlerine saygı göstermeli ve iletişimi sürekli olarak sürdürmelidir (Bursalıoğlu, 2008; Taymaz, 2003). Bu yaklaşımlar, sağlıklı ve işlevsel bir okul rgt oluşturmanın temel unsurlarını meydana getirir.

Eřėdmleme, bir örgütün işleyişini sürdüren ve amaçlarını gerçekleştirmesini sağlayan temel süreçlerden biridir. Bu süreç, farklı görev ve sorumluluklara sahip insan kaynaklarını bir araya getirerek okulun hedeflerine yönlendirmeyi içerir (Akçay, 2001). Eğitim kurumlarında, öğretmenler ve diğer çalışanların iş birliği içinde hareket etmeleri ve görevlerini uyumlu bir şekilde yürütmeleri, eřėdmlemenin etkinliği açısından önem taşır (Keskinkılıç, 2011).

Okul yöneticisi, örgütteki insan ve madde kaynaklarını okulun amaç ve ilkeleri doğrultusunda koordine ederek verimli kullanımını sağlamalıdır. Bu, sadece okul içindeki grupların etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda düzenlenen etkinlikler ve sosyal faaliyetlerde ortaya çıkabilecek sorunları önceden öngörerek zm üretmeyi de kapsar. Etkili eřėdmleme, yöneticinin okulun i ve dış çevresini tanınması, grupların katılımını ve fikir birliğini sağlaması ve koordinasyon ilkelerini gözetmesi sağlanabilir (Hocalar, 2018).

Değerlendirme, örgütte alınan kararlar, yapılan planlamalar ve sağlanan eřėüdüm ile iletişim sonucunda ulaşılan sonuçların gözden geçirilmesi ve örgütsel hedeflerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi sürecidir (şışman, 2012). Bu süreç, sadece geçmiş çalışmaların başarı düzeyini değil, aynı zamanda geleceğe yönelik iyileştirmeler için gerekli bilgileri de sağlar. Yönetici, değerlendirme sonucunda eksik kalan alanları belirleyerek aksaklıkların tekrarını önlemek için önlemler almalıdır (Grsel, 2003). Değerlendirme, örgütün sorunlarını, güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmeye olanak tanır. Formal ltler arasında yeterlilik ve kıdem; informal ölçütler ise üstler ve meslektaşlarla uyum ve etkili iletişim yer

alır (Bursalıoğlu, 2000). Okullarda, öğretmenlerin ve personelin sürece katılımı sağlanmadığında değerlendirme hoşnutsuzluk yaratabilir. Özellikle öğrenci davranış ve başarılarının etkisinin gözlemlenmesi zaman aldığı için, okul yöneticileri süreci dikkatle planlamalı ve uygun yöntemler kullanmalıdır (Karagöz, 2006).

2.1.8.4. Okul Yönetimi

Yönetimin uygulanmasında ilke, kural ve teknik gibi bölümlerin olması bu kavramın bir bilim olarak belirtilmesini zorlaştıran niceliktir. Yönetim aynı zamanda sanat olarak ifade edilebilir. Sanat olarak ifade edilmesinde yöneticinin sahip olması gereken isteklilik, ilgi, algı ve beceriler olması etkilidir. Eğitim yönetimi ise kamu yönetimin özel bir alanı olarak ifade edilebilir. Eğitim yönetiminin insan kavramıyla ilgili olması diğer sistemlerden farklı olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bu farklılık yönetim alanında da etkisini gösterecektir. Eğitim sistemi ve eğitim yönetimi kavramları eğitiminin tamamını kapsamaktadır. Eğitim yönetimi sistemi, bütüncül bir bakış açısıyla çözümleme ve birleştirme işlevini yerine getirmeyi amaçlamaktadır (Taymaz, 2003).

Eski Romalılar tarafından ilk kez kullanılan eğitim yönetimi, okul müdürü, eğitim müdürü, müfettiş ve teftiş gibi kavramlar çok eski zamanlarda kullanılmaya başladığı görülmektedir. Eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak ifade edilmesi kamu yönetimi ve genel yönetim bilimlerinden sonra başlamıştır. Eğitim yönetimi alanı gelişen yeni bir bilim dalıdır (Kaya, 1993). Eğitim yönetiminin sınırlı bir alana uygulanmasına okul yönetimi denir. Sınırların belirlenmesinde eğitim sisteminin hedefleri ve genel yapısı belirler. Yönetimin eğitime uygulanması eğitim yönetimi iken, eğitim yönetimin okula uygulanması okul yönetimidir. Türkiye’ de eğitim öğretim faaliyetleri yürüten okul ve diğer kurumların büyük çoğunluğu devlete bağlıdır. Bunlar dışında da özel sektörde kurulan ve işletilen yerler de devletin denetimi ve gözlemi altındadır. Eğitim yönetimi belirlenen genel ve özel hedefleri uygulaması ve devletin temel politikasını ifa etmekle sorumludur (Bursalıoğlu, 2002).

Eğitim yönetimi farklı alanlara bağlı bir bilimdir. Eğitim bilimleri ve yönetim biliminin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Eğitim bilimlerine eğitim alanında uygulanan bir yönetim olmasından; yönetim bilimlerine ise yönetim kapsamında sistemli bilgileri eğitim yönetimine uygulamasından kaynaklıdır (Başaran, 1996). Yönetimin görevi ve okul yönetimin görevi anlam ve amaçları bakımından benzerlik göstermektedir. Yönetim örgütü amaçlara uygun yaşatmak iken okul yönetimi ise okulun amaçlarına uygun olarak

yaşatmaktır. Yönetim kapsamında yapılan tanımlar yöneticilerin çok farklı yetki ve sorumluluklarının olduğunu belirtmektedir. Bu belirtilen durumlar okul yönetiminin değerini arttırıp önemli hale getirmektedir (Hoşgörür ve Yoncalık, 2004). Okul, eğitim isteminin bir parçası olarak ilk olarak üretim amaçlı somut bir kurumdur. Okullar eğitim sisteminin alt sistemi iken; okul yönetimi ise eğitim yönetimin bir alt sistemidir. Okul yönetimi eğitim sistemin belli hedefler doğrultusunda okula uygulanması olarak sınırlandırılabilir (Kıran, 2005).

2.1.8.5. Okulda Davranış Yönetimi

Okulda öğrenci davranışlarını etkileyen faktörler vardır. Bu faktörler sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olarak ikiye ayrılır. Sınıf dışı etmenler çevre ve özellikleri, okuldaki bireyler arasındaki uyumsuzluk ve geçimsizlik, akademik başarısızlık, okuldaki farklı öğrenci tiplerinin varlığı, her öğrencinin öğrenme durumlarına göre eğitim öğretim ortamının eşit olmaması, öğretmenlerin genel kültür ve eğitim bilimleri durumlarının etkili olması olarak sıralanabilir. Öğrenme ortamından kaynaklanan durumlar ise, öğrenme ortamının yetersiz olması, sınıfta öğrencilere örnek olacak olumsuz öğrenci davranışları, öğretmenlerin öğrenciler için düşündükleri kalıp yargılar olarak sıralanabilir (Korkmaz vd., 2009).

Bir okulun örgüt olarak işleyebilmesi ancak amaçlarını gerçekleştirdiği oranda etkilidir. Okul yönetimi ise eğitimde nicelik ve nitelik farkı kazandırdığı takdirde verimliliğini artırır. Eğitim yönetimi bütün bunların verim ve kalitesini artırmak için zorunludur. Bunun için eğitim yönetimi hem eğitimi yaymak hem de eğitimin niteliğini yükseltmek zorundadır (Başaran, 2000). Eğitimle ilgili sorunların çözülmesi için öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin okul yönetimine katılması gerekmektedir. Bu yapıların okul yönetimine katkısı ile karmaşık olan süreç kişilerin de deneyimleri ve demokratik bir yapı ile daha güçlü hale gelir (Başaran ve Koç, 2000).

Akran zorbalığı, fiziksel şiddet, madde kullanımı, yalan söyleme, okula uyum konusunda zorlanma, devamsızlık gibi davranış sorunları için tedbir almak için okul yönetimin görev ve sorumlulukları vardır. Bu kapsamda öğretmenlerin de görev ve sorumlulukları vardır. Öğrencileri takip etmek, davranışları gözlemlemek ve eğer bir problem davranış var ise bu durumu anne-baba, rehberlik servisi ve okul yönetimine bildirmesi gerekmektedir. Okul yönetimi, anne-baba, rehberlik servisi ve öğretmenin bir grup olarak iş birliği içinde hareket etmesi sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır (Aydın, 2008).

Etkili okul yönetimi için tüm bu paydaşların dışında bazı soyut unsurlar da vardır. Olumlu okul iklimi oluşturmak ve davranış yönetimini kolaylaştırmak için okul iklimi, öğretmen ve öğrenci davranışları, okulun fiziki özellikleri, okul içinde düzenlenen sosyal kültürel faaliyetler, okulun teknolojik altyapısı gibi birçok unsur okul yönetimini etkilemektedir. Bütün bu somut ve soyut unsurların bir bütün olarak işlemesi okulun etkililiğini ve verimliliğini artırarak davranış sorunları için çözüm yolu oluşturmayı kolaylaştırır (Şişman, 2020). Etkili okulu oluşturan tüm bu yapılar bir bütün olarak değerlendirilir. Sammons ve diğerlerine (1995) göre, etkili bir okul yapısı oluşturmak için en önemli unsurlar şunlardır: Profesyonel yöneticilik, ortak amaçlar, zihinsel yönelim, sınıf ortamı, hedefe yönelik öğretim, yüksek beklenti, ödül ve ceza sistemi, süreç takibi, örgütün kendini geliştirmesi ve okulun anne-baba ile iş birliği. Bu süreçte hedef tüm bu unsurların bir bütün olarak işlemesiyle okul düzenini sağlamak ve verimli hale getirmek olmalıdır. Etkili okul davranış yönetimini sağlamak amacıyla öğrencilerin sadece akademik yönünü desteklemek de yeterli olmayacaktır. Öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimi destekleyerek okulda bunlardan kaynaklı sorunlar için önlem alabilmelidir. Bu durum okulun, öğrencinin gelişimini bir bütün olarak desteklediğini göstermektedir (Balcı, 2011).

2.1.8.6. Okulda Öğrencilerin Zorbalık Davranışları Sergilemesi

Okul, öğrencinin sadece akademik gelişimini değil, aynı zamanda toplumsal ilişkiler kurmasını, değerlerini öğrenmesini, uygulamasını ve toplumsal davranış kurallarını öğrenmesini sağlayan temel örgütlerden biridir. Okul ortamı öğrenci davranışlarını olumlu ya da olumsuz olarak şekillenmesinde etkili olan sosyal bir bağlamdır. Okullarda yaşanan ve son zamanlarda ciddi bir sorun haline gelen zorbalık olaylarının önlenmesinde okulun fiziksel, psikolojik ve okul iklimi belirleyicidir. Okul yönetimi, öğretmenlerin duygu ve düşünceleri, rehberlik faaliyetlerinin etkinliği ve akran ilişkilerinin niteliği gibi etkiler, okulda yaşanan zorba davranışların varlığını etkileyebilir. Pearce (1992) ise okulda yaşanan zorbalık davranışlarını şu nedenlerle ilişkilendirmiştir; öğretmenlerin motivasyon yetersizliği, okullarda yaşanan sürekli öğretmen değişikliği, öğrenci davranışlarına yönelik öğretmenlerin ve okul yönetiminin tutarsız davranması, disiplin işlemlerinin net ve düzenli olarak işlenmemesi, teftiş eksikliği ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin yeterince tanınmaması ve takip edilmemesi gibi durumların okullarda zorbalık davranışlarının daha sık görülmesine neden olduğunu ifade etmektedir.

Öğrenciler arasında yaşanan zorbalık davranışları okullarda önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu problemin çözülmesi gerekmektedir. Akran zorbalığının hızlı ve etkili bir şekilde çözülmesi için öncelikle okul yönetimi, öğretmenlerin tutum ve davranışları, öğrencilerin toplum ve okula uyum sürecinde sosyal davranışlar edinmesi, olumlu okul iklimi inşa etme, öğrencileri psikolojik, ilişkisel, sözel ve fiziksel zorbalıklardan koruyabilme okulda akran zorbalığının azaltılmasında önemli bir yöntem olarak görülmelidir (İnan, 2005). Okullarda olumlu olmayan yönetici, öğrenci ve veli ilişkisi de okulun öğrenci davranışlarını etkileyen dolaylı ilişkilerdir. Öğretmenler arasında iletişim eksikliği sınıfların kalabalık olması, disiplin sorunları, öğrencilerin ders başarılarının düşük olması gibi nedenler öğretmenler ve öğrencilerin stres düzeyini arttırabilir (Göksoy ve Argon, 2014). Öğrenciler ve öğretmenler için güvenli olmayan okul ortamları akran zorbalığı başta olmak üzere birçok problemin oluşmasına neden olabilecektir. Akran zorbalığının ortaya çıkmasında anne-baba tutumları, okul ortamı, medya, sosyoekonomik durum ve kişilik yapısı gibi nedenlerin olduğu söylenebilir. Tüm bu belirtilen sebepler dışında öğrencilerin ve okul iklimini dolaylı yoldan etkileyen ve olumsuz davranışların artmasında etkili olan durumlardan biri de teknoloji bağımlılığıdır. Öğrencilerin yaşına, cinsiyetine, okul kurallarına ve yaşam biçimlerine uygun olmayan sosyal medya uygulamalarını kullanmasıdır. Öğrencilerin kendi hesapları ile yapmış oldukları takipler, izlemeler, olumsuz etkileşimler kolayca etkilenmelerine neden olmaktadır. Sosyal medya ortamında kolaylıkla görebildikleri olumsuz, şiddet içerikli davranışları okul ortamına aktarabilmektedirler.

2.1.8.7. Okullarda Sosyal Medya Yönetimi

Okullarda son zamanlarda artan şiddet ve zorbalık olayları, okulu öğrenciler için güvenli olmayan bir ortam haline getirmektedir (MEB, 2015). Okuldaki şiddet, öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticileri arasındaki etkileşimlerle yakından ilişkilidir (Kızmaz, 2006). Okul yönetimin başı okul müdürüdür (Güçlü, 2000). Bu nedenle eğitim-öğretim kurumlarında akran zorbalığı ve şiddeti önlemede okul müdürlerinin görev ve sorumlulukları diğer paydaşlara oranla daha yüksektir.

Türkiye’de sosyal medya kullanımının okullarda nasıl ele alındığı ile ilgili bu konudaki yasal düzenlemeler incelendiğinde, Millî Eğitim Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 07.03.2017 tarihli ve 2975829 sayılı, 2017/12 numaralı ‘Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması’ konulu genelge yayımlanmış; bu genelgede, devlet okullarında

sosyal medya kullanımının artması ve buna bağılı sorunların ortaya çıkması üzerine, mevcut ulusal mevzuat ve politikalara uygun hareket edilmesi gerektiğı vurgulanmıştır. Bu genelgede, okul yöneticileri, öğretmenler ve diğerk okul personeli dāhil olmak üzere tüm okul toplumu ve öğrencilerin, kişisel bilgileri içeren ses, yazı, görüntü ve video kayıtlarının internette veya diğerk dijital ya da basılı ortamlarda hukuka aykırı bir şekilde paylaşılmasının, 1982 Anayasası, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşme hükümlerine aykırı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, bu tür paylaşımların 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil ettiğı belirtilmiş ve bu tür paylaşımlarda bulunanlar hakkında yasal işlemlerin başlatılacağı ifade edilmiştir. Bu düzenleme, sosyal medyanın okul ortamında kullanımı ve bu kullanımın yaratabileceğı olası yasal sorunlar konusunda farkındalığı artırmayı ve olası kötüye kullanımları önlemeyi amaçlamaktadır (MEB Genelgesi, 2017/12).

Milli Eğitim Bakanlığının “Okullarda şiddetin önlenmesi” konusundaki yayınladığı genelgeye (MEB, 2006) göre; okul yönetiminin okulun içinde ve dışında güvenliğin sağlanması için gerekli tedbirleri alması, aynı şekilde okulda yaşanabilecek şiddet, saldırganlık ve zorbalık davranışlarının oluşmasına neden olabilecek belirtileri en aza indirecek faaliyetler yapması, bunun için öğretmenleri ve personele yönelik bilgilendirme çalışmaları, toplantılar düzenlemesi, problem yaratan öğrencileri tespit edip bu öğrenciler için zaman kaybetmeden psikososyal destek ve eğitsel alanda faaliyetlerin artması yönünde önlemlerin alınmasının sağlaması ve okulun anne-baba ile iş birliğini arttırılması gerekmektedir. Okullarda zorbalığın önlenmesi ya da azaltılması için öğrencilerin zamanlarını geçirdikleri yalnızca sosyal ortamlar değil aynı zamanda medya ortamının da dikkate alınması gerekmektedir.

2.1.8.8. Öğrencilerin Zorbalık Davranışları Açısından Okulda Sosyal Medya Yönetimi

Son yıllarda Türk eğitim sisteminin yapısında oluşan hızlı değişimler, okul yöneticilerinin görev ve sorumluluklarının yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır (Argon ve zelik, 2007; Gl ve Bülbül, 2012). Eğitim yöneticilerinin yaşanan bu değişime uyum sağlamaları hem kurumsal işleyişi sürdürmeleri hem de toplumun beklentilerini karşılayabilmeleri açısından önemli görülmektedir (elik, 1995). Günümüzde sosyal medyanın yaygınlaşması ve bilgi-iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, ge bireyler için çeşitli fırsatlar sunarken aynı zamanda bazı önemli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerden biri, öğrencilerin dijital araçları amacına uygun olmayan biçimde kullanarak akranlarına zarar

vermesiyle ortaya çıkan siber zorbalıktır (Baştürk Akça vd., 2015). Bu noktada akran zorbalığı, okullarda karşı karşıya kalınan en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir. Araştırmalar, zorbalığın öğrencileri psikolojik, akademik ve bilişsel yönden etkilediğini göstermektedir (Olweus, 2013; Rigby, 2003: akt: Bozbayındır vd., 2025). Siber zorbalık ya da elektronik zorbalık; internet, cep telefonu, tablet gibi teknolojik araçlar yoluyla gerçekleştirilen zarar verme davranışlarını kapsamaktadır. Bu tür bir davranışın siber zorbalık olarak nitelendirilebilmesi için; kasıtlı olarak karşı tarafa zarar verme niyetiyle yapılması, belli bir süreklilik taşıması ve zorba ile mağdur arasında fiziksel ya da psikolojik anlamda bir güç dengesizliğinin bulunması gerekmektedir (Hinduja ve Patchin, 2014: akt: Canoğulları vd., 2022). Öğrencilerin büyük bir kısmının zamanlarını sosyal medya sitelerinde geçirdiği ve bu durumun öğrencilerin zorbalık eğilimlerini artırdığını göstermektedir. Sosyal medyada uzun süre vakit geçiren öğrencilerin olumsuz durumlarla veya paylaşımlarla karşılaşmalarının kaçınılmaz olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin olumsuz paylaşımlarla karşılaşması, bu duruma eğilim göstermelerine ve dolayısıyla zorbaca davranışlar sergilemelerine neden olabilir. Geleneksel zorbalık olaylarının, sosyal medya siteleri aracılığıyla gerçekleştirilmesi, siber zorbalık olaylarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Öğrenciler arasında sosyal medya sitelerinin sıkça kullanılması ve zorbaca davranışlarda bulunma eğilimleri, siber zorbalık vakalarının artmasına işaret etmektedir. Dolayısıyla bu sorunun yalnızca öğretmenler ve yöneticiler tarafından değil; veliler, rehberlik uzmanları ve diğer paydaşlar tarafından da ortaklaşa ele alınması gerekmektedir (Swearer ve Espelage, 2004: akt: Bozbayındır vd., 2025).

Yönetim süreçleri bu bağlamda işlevsel bir çerçeve sunmaktadır. Okullarda görülen istenmeyen davranışlar ve akran zorbalığının önlenmesinde ilk basamak, problemin doğru biçimde tanımlanması ve bu davranışların temel nedenlerinin ortaya konulmasıdır. Özellikle son yıllarda teknolojik gelişmeler ve değişen toplumsal normlar, okullarda şiddet ve zorbalık vakalarının artmasına yol açmıştır. Bu nedenle öğretmenler, rehberlik uzmanları ve diğer okul personeli, zamanlarının önemli bir kısmını olumsuz öğrenci davranışlarını çözümlemeye ve önlemeye ayırmaktadır (Bentley, 1996; Çalık vd., 2009; Üstündağ ve Şener vd., 2015: akt: Aslan ve Özen, 2024). Karar verme sürecinde okul yönetimleri sosyal medyanın öğrenciler üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak zorbalık ve sosyal medya kullanımına ilişkin kurallar oluşturmaktadır. Bu aşamada sorunu tespit etmek ve yaşanabilecek zorbalık vakaları ile ilgili müdahale yöntemleri geliştirerek öğrenci davranışlarına yönelik ortak bir politika oluşturmaktadır. Cangemi ve Khan'ın (2001)

alışmaları, ğrencilerin davranışlarının öğretmenlerin algısına göre farklı biçimlerde değerlendirilebildiğini göstermektedir. Bu durum, akran zorbalığının bazı öğretmenler tarafından problem olarak görülürken, bazıları tarafından normal kabul edilmesine yol açabilmekte; dolayısıyla çözüm sürecinde yetersizlikler ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin, istenmeyen davranışların tanımlanması ve yönetilmesi konusunda hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önem taşıamaktadır. Ayrıca ğrencilerin duygusal farkındalıklarını geliştirecek etkinlik ve uygulamaların, akran zorbalığının önlenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir (Akay, 2019). Karar aşamasında belirlenen hedeflere yönelik paydaşların bu süreçte aktif rol oynamaları ve kararlara yönelik somut planlar yapılması gerekmektedir. Bu planların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bir diğer yönetim süreci olan örgütleme aşamasında görev ve sorumluluklar okul yöneticileri, öğretmenler, rehberlik servisi, okul aile birliği ve diğer paydaşlar arasında dağıtılmalı; böylece sorumluluk paylaşımı sağlanmalıdır. Bu süre içerisinde paydaşlar arasında iletişimin açık ve şeffaf olması öğrencilerin yaşadıklarını güvenle anlatabilmelerine, velilerin süreç içinde fikir ve görüşlerinin önemli olduğu algısı oluşturabilir. Bu şekilde daha aktif rol alabilirler. Bayar ve Balcı (2023) alışmasında okul rehber ğretmenlerinin bakış açısından akran zorbalığını incelemiş ve rehberlik uzmanlarının zorbalık vakalarını tespit etmede ve öğrencilere psikolojik destek sağlamada önemli bir rol üstlendiklerini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, rehber öğretmenlerin bu süreçte daha etkili olabilmeleri için gerekli kaynakların ve eğitim olanaklarının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, akran zorbalığının eğitim sürecinin tüm boyutları açısından önemli bir problem olduğu ve okul ortamlarının sağlıklı işleyişini doğrudan etkilediği görülmektedir. Eş güdüm süreciyle okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, veliler ve gerektiğinde diğer kurumlarla iş birliği içinde hareket ederek gerekli kaynakların ve ihtiyaçların sağlanması sosyal medya kullanımı ve buna bağlı olarak yaşanan zorbalık vakalarına bütüncül çözümler üretebilir. Bu süreçlerin bir bütün olarak işletilmesi, okullarda sosyal medyanın sağlıklı biçimde yönetilmesine ve öğrenciler arasında görülen zorba davranışların azaltılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Son olarak yapılan tüm çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir. Okul yönetimi, belirli aralıklarla sosyal medya kullanımına ve zorbalık vakalarına dair verileri toplayarak uygulanan politikaların etkililiğini ölçmelidir. Gerektiğinde yeni stratejiler geliştirilip planlar güncellenmelidir. Okul yönetimleri, sosyal medyanın öğrenciler arasındaki etkilerini ve potansiyel risklerini göz önünde bulundurarak, zorbalığı önleyici politikalar geliştirmelidir. Bu kararlar; sosyal medya kullanımına ilişkin okul kuralları, öğrencilerin çevrim içi davranış standartları ve

disiplin süreçlerinin belirlenmesi şeklinde olabilir. Ayrıca, veli ve öğretmenlerin de sürece dahil edildiği ortak kararlar, uygulamaların benimsenmesini kolaylaştırır.

2.2. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kuramsal temellerini yönetim teorisi başta olmak üzere sosyal öğrenme kuramı, ekolojik kuram, ahlaki kuram, bağlanma kuramı, kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı teorileri oluşturmaktadır.

2.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramı bireylerin davranışları gözlem yoluyla öğrenebileceğini öne sürer (Bandura 1977). Birey, çevresindeki model olabilecek kişilerin davranışlarını gözlemleyerek, sonuçlarını hesap ederek benzer davranışları öğrenir. Gençlerin bu davranışları gözlemleyebilecekleri çok sayıda ortam arasında sosyal medya da bulunmaktadır. Sosyal medyada gözlemlenen zorba davranışlar okul gibi gerçek ortamlarda sergilenebilmektedir. Sosyal Öğrenme Kuramı yapısına göre okullarda zorba davranışların olması ve bunu öğrencilerin deneyimlemesi başkalarını da bu davranışları sergilemeye yönlendirebilir. Okul yönetimi, okulda zorba davranışlar ile ilgili çalışmalar yaparak bu davranışların sebeplerini incelemeli ve azaltılması için girişimlerde bulunmalıdır. Sosyal medya özendirici bir faktör olarak öğrencilerin zorba davranışları sergilemesini teşvik edici bir rol oynayabilir.

2.2.2. Ekolojik Kuram

Ekolojik Kurama, Bronfenbrenner (1979), zorbalık gibi sosyal davranışların, bireylerin içinde bulundukları çevresel sistemlerle olan etkileşimlerinin bir ürünü olduğunu öne sürer. Bu kurama göre, zorbalık yalnızca bireysel faktörlerden kaynaklanmaz; anne-baba ilişkileri, akranlar, okul ve geniş toplumsal çevre gibi bir dizi etkileşimli sistem tarafından da etkilenir. Bu nedenle, okul zorbalığını önlemek için sadece bireyin davranışlarına değil, aynı zamanda okulun atmosferi, anne-baba ilişkileri ve genel kültürden kaynaklı faktörler gibi sosyal ve çevresel unsurlara da odaklanılmalıdır. Bu yaklaşım, zorbalığın çok yönlü bir sorun olduğunu ve çözümünün de birden fazla seviyede müdahale gerektirdiğini vurgular. Ekolojik sistemlere göre; mikrosistem (okul, anne-baba, arkadaşlar), mezosistem (bunların

birbirleriyle etkileşimi), ekzosistem (örneğin sosyal medya, kitle iletişim araçları), makrosistem (toplumun kültürel yapısı, inanç sistemleri) ve kronosistem (zaman içinde değişim, tarihsel süreç) olarak ifade edilir. Sosyal medya ve kitle iletişim, araçları öğrencinin ekzosisteminde yer alırken; okul idaresi, mikrosistem içinde yer alan etkili bir sistemdir. Akran zorbalığının bireylerin kişisel özelliklerinden kaynaklanan tek faktörlü bir problem olmasının ötesinde anne-baba tutumları, okul, arkadaş ilişkileri, öğretmen davranışları ve içinde bulunduğu kültür ve yaşam biçimlerinin de rol oynadığı çok yönlü karmaşık bir sorun olduğu bilinmektedir (Doğan, 2010).

2.2.3. Ahlaki Gelişim Kuramı

Ahlaki Gelişim Kuramına göre Kohlberg (1971), bireylerin ahlaki anlamda almış olduğu kararlarının süreç içinde gelişerek ve değişerek daha evrensel değerlere bağlı hâle geldiğini ifade eder. Gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası kuramın temel aşamalarıdır. Zorbalık davranışları, öğrencilerin ahlaki yargılarının gelişim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Sosyal medya ortamında zorbalık yapan kişiler yaptıkları bu davranışların zorbalık olduğunun ve bu durumun etik dışı olduğunun farkında değildir. Ahlaki gelişim kuramına göre bireylerin ahlaki gelişim düzeyleri zorbalık davranışlarını anlamak ve ele almak için önemlidir. Bu, özellikle eğitim ve psikoloji alanlarında zorbalıkla mücadele ederken bireylerin ahlaki karar verme süreçlerini anlamak ve etkilemek için önemli bir yaklaşımdır (Yelboğa ve Koçak, 2019). Okul yönetimleri, rehberlik servisi ile iş birliği içinde öğrencilerin ahlaki gelişim düzeylerini destekleyecek ve iyileştirecek farkındalık çalışmalarıyla önemli bir etkisi olması gerekmektedir.

2.2.4. Bağlanma Kuramı

Bağlanma Kuramına (Ainsworth, 1997), göre anne-baba, öğretmen gibi bakım veren kişi ile çocuk arasındaki iletişimin kalitesi, çocuğun diğer kişiler ile olan algını ve iletişimini de etkilemektedir. Özellikle anne-baba tutumları çocukların akranları ile ilişkilerinin yönünü de biçimlendirmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasında oluşturulan güvenli bağ çocuğun zorbalığa uğraması veya zorbalığa maruz kalma arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Bağlanma Kuramı dikkate alındığında okulda öğretmen ile çocuklar arasındaki ilişkiler zorbalık davranışlarının azaltılması için okul yönetiminin ilgi alanına girmektedir.

2.2.5. Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı

Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı'na göre bireyler sosyal medyayı sadece bilgi almak amacıyla değil; eğlenmek, sosyalleşmek, dikkat çekmek, paylaşım yapmak gibi farklı ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için kullanır (Katz vd., 1973). Bu kapsamda öğrenciler, sosyal medyada diğerleri tarafından kabul görme ve sosyal konum kazanma amacıyla zaman zaman zorba davranışlar gösterebilmektedirler. Bu doyum arayışının bir sonucu olarak da zorbalık ortaya çıkmaktadır. Okul yönetimi öğrencilerin sosyal medya kullanım nedenleri, motivasyonları, zamanları de dikkate alarak öğrencilere yönelik bilinçlendirici ve önleyici çalışmalar yapması gerekmektedir.

2.3. İlgili Araştırmalar

2.3.1. Türkiye'deki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Sarsar, Başbay ve Başbay'ın (2015), çalışmasında ortaokul öğrencilerinin en sık Facebook'u kullandıklarını saptamıştır. Demirel (2024), yükseköğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların sırası ile en çok kullandıkları sosyal medya uygulamalarının Instagram, Youtube ve X kullandıklarını tespit etmiştir. Sekvan (2019), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu lisansüstü tez çalışmasında sık kullandıkları sosyal medya uygulamalarının sırası ile Instagram, Youtube ve X olduğunu tespit etmiştir. Temel (2019), gençler ile yapmış olduğu yaptığı lisansüstü tez çalışmasında en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının Instagram olduğunu tespit etmiştir.

Köseoğlu (2012), Facebook kullanımı için yaptığı çalışmasında kullanıcıların bu uygulamayı sosyal ilişkiler kurma, gündemi takip etme, görüntü ve video paylaşımı ve mizah amaçlı keyif almak için kullandıklarını tespit etmiştir. Akçay (2011), Gümüşhane Üniversitesinde öğrenciler, akademik ve idari personel üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sosyal çevre oluşturma, mental olarak dinlenme ve stresten, kaygıdan uzaklaşmak, boş zamanlarını değerlendirmek ve bilgi aktarımı gibi etkenlerden kaynaklı kullandıklarını tespit etmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (2013), Türkiye'de yapmış olduğu çalışmasında internet kullanımı içerisinde gençlerin %96'sı sosyal medya uygulamalarını da beraberinde kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu uygulamaları sıklıkla kullandıkları alanlar şu şekilde ifade edilmiştir: başkalarının paylaştıklarını takip etmek, yakın çevresinin gönderileri için fikirlerini paylaşmak ve fotoğraf ve video paylaşımı

yapmak olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada sosyal medya kullanımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Yeniçıkçı (2016), görüşme tekniği ile yaptığı çalışma sonucunda katılımcıların sosyal medyayı arkadaşları ile iletişim kurma, vakit geçirmek ve güncel haberi bilgilere ulaşmak için kullandıklarını sonucuna ulaşmıştır.

Özer'in (2014), Türkiye ve Amerika ve olmak üzere iki farklı ülkeden 200 öğrenci ile yaptığı çalışmada kültürel bağlamda Facebook kullanımının eğitim hayatı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Türk öğrencilerin sosyal medya kullanımını akademik durumlarını olumsuz etkilediği tespit edilirken, Amerikan öğrencileri için sosyal medya kullanımı akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Müezzın (2017), ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada internette geçirilen süre ile yoksunluk hissi, dikkat eksikliği, işlevsellikte yetersizlik ve sosyal ortamlardan uzaklaşma arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu tespit etmiştir. Noyan (2015), sosyal medya kullanan bireyler üzerinde yapmış olduğu çalışmada sosyal medya kullanım süreleri aşırı olan bireylerin, sosyal medyada normal düzeyde vakit geçiren bireylere göre daha fazla depresyon belirtileri gösterme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bilge ve diğerleri (2020), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada sosyal medya bağımlılığının anksiyete, depresyon ve stres belirtileri üzerinden orta düzeyde pozitif anlamda anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, kaygı ve stres belirtileri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gökbulut ve Bilen (2024) tarafından yükseköğretim düzeyinde öğrencilerle yapılan bir araştırmada sosyal medya bağımlılığı ile depresif belirtiler, kaygı ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Düşük düzey olmasına karşın sosyal medya kullanımı ve öğrencilerin kaygı düzeylerinin ilişkili olması sosyal medya kullanımına dikkati çekmektedir.

2.3.2. Başka Ülkelerdeki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla İlgili Araştırmalar

Raacke ve Raacke (2008), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin arkadaşlıklarını devam ettirmek ve sosyal ilişki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Facebook ve MySpace uygulamasını kullandıklarını tespit etmiştir. Sheldon (2008), öğrenciler ile yaptığı çalışmada, mevcut ilişkileri devam ettirme ve boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla Facebook kullanımını en çok etkileyen unsurlar arasında olduğunu tespit etmiştir. Twenge ve diğerleri (2018), sosyal medyada çok zaman geçiren bireylerin depresyon seviyelerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Frison ve Eggermont (2016),

ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmasında Facebook kullanımının depresyonla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Barry ve diğerleri (2017), ergenlik dönemindeki bireyler üzerinden yaptığı çalışmasında sosyal medya ilişkilerinin bu yaş grubunda anksiyete ve depresyon belirtileri ile ilişkili olduğunu rapor etmiştir. Johnson ve Yang (2009), X hesap kullanıcılarıyla yaptığı çalışmasında, başlıca kullanım motivasyonu olarak sosyal bağ kurma ve bilgi sahibi olmak olduğunu ifade etmiştir.

2.3.3. Türkiye’deki Okullarda Zorbalık Davranışlarla İlgili Yapılan Araştırmalar

Gümüşler, Başaran (2015), öğrenciler ile yaptığı çalışmasında en fazla %54,7 oranında yapılan “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” ile fiziksel zorbalık, %36,1 oranında “Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme” ile sözel zorbalık yaptıklarını tespit etmiştir.

Totan (2008), ortaöğretim öğrencileri yaptığı çalışmasında sözel zorbalığa uğrayan bireylerin ve sözel zorbalık türünün diğer türlere oranla daha sık olduğunu tespit etmiştir. Üstün ve Şenyer (2022), ortaokullarda yaptığı çalışmasında genellikle sözel zorbalık olarak şu içeriklerin gerçekleştiğini tespit etmiştir; lakap takma, dalga geçme küçümseme, grup dışına itme, psikolojik baskı yapma; fiziksel zorbalık olarak ise “saç çekme, tekme atma, itme ve vurma” davranışlarıdır. Kapçı (2004), ilköğretim düzeyindeki öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada okulda öğrencilerin %40 oranında fiziksel, ilişkisel, sözel ve cinsel zorbalık gördükleri bulgusuna ulaşmıştır. Atik (2006), ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada sözel zorbalığın en sık görülen zorbalık türü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yıldırım (2001), yaptığı araştırmasında anne-baba tutumlarının zorbalık yapanların, mağdur olanların ve her ikisinin yaptığı davranışlar üzerinde bir etkisinin olmadığını sonucuna ulaşmıştır. Aksoy (2019), araştırmasında katılımcıların vermiş olduğu cevaplarda zorbalık davranışların sebepleri arasında anne-baba ilişkileri, bireyin psikolojik durumu, çevre etkisi ve kitle iletişim yayınlarından kaynaklandığı tespit etmiştir. Kutlu ve Karaca (2022), sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada anne-baba davranış ve tutumları ve sosyal çevrenin öğrencilerin zorbalık davranışlarını etkilediğini tespit etmiştir. Üstün ve Şenyer (2022), öğretmenler ile yaptığı çalışmasında zorbalık nedenleri olarak şunları ifade ettiklerini belirtmiştir: Anne-baba tutum ve davranışları, çevre, teknoloji kullanımı, dikkatleri çekme isteği, ergenlik dönemi özellikleri, sosya ekonomik farklılıklardır. A. Akpınar ve A. Akpınar (2022), yaptığı çalışmasında anne-baba tutum ve davranışları, öğrenci yaş düzeyleri, çevresel faktörler ve okuldan kaynaklı nedenlerin zorbalık davranışları nedenleri arasında

olduğunu tespit etmiştir.

Ünal (2017), zorbalığı önleme çalışması için öğretmenler ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çözüm yöntemi olarak bilgi verme, uyarı yapma ve öğrencilerle empati etkinlikleri yaptıklarını tespit etmiştir. Atış ve diğerleri (2018), zorbalık hakkında öğretmenler ile yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun zorbalığı önlemeye yönelik okullarda özel bir plan ve politikanın olmadığını ifade ettiklerini tespit etmiştir. Aksoy (2019), okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında, okullarda zorbalığı önlemek için konferanslar düzenlediklerini, fakat okullarda akran zorbalığını önlemek amacıyla belirlenmiş özel bir politika olmadığını tespit etmiştir.

2.3.4. Başka Ülkelerdeki Okullarda Zorbalık Davranışlarla İlgili Yapılan Araştırmalar

Olweus (1973), Bergen’de yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin yaklaşık %35-40’ının akran zorbalığına uğradığı sonucuna ulaşmıştır. Borg (1999), tarafından Malta’daki 50 devlet okulunda 9 ila 14 yaş gruplarının olduğu 6.282 öğrenci zorbalık konusu kapsamında araştırmaya dâhil olmuştur. Araştırma bulguları öğrencilerin büyük bir kısmının haftada en az bir kez zorbalığa uğradığını, bu durumun ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Zorbalık ve mağduriyetin en çok yaşandığı ortam okul bahçeleri ve sınıflar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler arasında en sık yaşanan zorbalık biçimleri yalan söyleme, küçük düşüren lakaplar kullanma, şiddet, grup dışında tutma ve tekrarlayan şekilde lakap takma öne çıkmaktadır. UNESCO’nun (2018) yayımladığı bir rapora göre, dünya genelindeki her üç öğrenciden biri son bir ay içerisinde zorbalık deneyimi yaşamıştır. Raporda, zorbalık ve fiziksel şiddetin en yaygın görüldüğü bölgelerin Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika olduğu ifade edilirken; Amerika, Karayipler ve Avrupa ise bu davranışların en az rastlandığı bölgeler olarak belirtilmiştir. Zorbalık vakalarının en düşük seviyede gözlemlendiği bölgelerden biri olan Avrupa’da dahi bu oranın %25 seviyesinde olması, konunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Ayrıca, zorbalık türleri incelendiğinde, dünya genelinde en yaygın zorbalık biçiminin %16,1 oranıyla fiziksel zorbalık olduğu tespit edilmiştir (UNESCO, 2018).

2.3.5. Türkiye’deki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla Zorbalık Davranışlar Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar ve Sonuçları

Pektaş ve diğerleri (2023) okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında akran

zorbalığının nedenlerine ilişkin görüşlerini almıştır. Bu görüşler şu şekildedir: öğrencilerin mizaçsal özellikleri, anne-baba tutumları ruhsal sorunlar ve sosyal medya platformları olduğu yönündedir. Aksoy (2019), okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı araştırmasında, anne-baba özellikleri, öğrencinin psikolojik iyi oluş hali, çevre faktörler ve sosyal medya unsurlarının zorba davranış nedenleri arasında olabileceğini ifade ettiklerini tespit etmiştir. Tuncer ve Dikmen (2016), yaptığı çalışmasında dijital ortamlarda çok fazla zaman geçiren kişilerin siber zorbalık yapma veya siber zorbalığa uğradıkları sonucuna ulaşmıştır. Dinç Kırılı (2020) ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında sosyal medyanın kullanımının siber zorbalık olgusunun gençler üzerinde etkisi olduğu ve aynı zamanda siber zorbalığa uğramanın gençleri birçok yönden etkilediğini tespit etmiştir.

Sarıgöl ve Akar (2025), ilkokul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında dijital zorbalık düzeyinin düşük olmasına rağmen, dijital medya kullanım süresi ile zorbalık arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu tutumlarının, öğrencilerin zorba davranış oranlarını azaltmada önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sosyal medya kullanımı, TV izleme ve dijital oyun oynama sürelerinin zorbalık oranlarını arttırdığı tespit etmiştir.

Yılmaz ve Malkoç (2020), zorbalık konusunda yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin süreç içinde bilgilendirme, uyarı yapma ve empati duyguları ile ilgili çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sulak ve Altuntaş (2022), zorbalığı önlemeye yönelik sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin zorbalıkla karşılaştıklarında yaptıkları çalışmalar şu şekilde ifade edilebilir; öğrencilerle özel görüşme yapma, empati çalışmaları yapmak, öğrenci ve anne-babaya yönelik uyarı yapmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Üstün ve Şenyer (2022), öğretmenler ile zorba davranışları önlemeye yönelik yapılan çalışmalar hakkında yaptığı çalışmasında öğretmenlerin öğrencileri uyardığını, özel görüşmeler yaptıklarını, zorbalık nedenlerini araştırdıklarını ve öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Karaman Kepenekçi ve Çinkır (2003), Türkiye’ de ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında akran zorbalığında mağdur olan öğrencilerin %29,6’sı okul idaresine, %6,3’ü de öğretmenlerine durumu anlatarak çözüm istediklerini bildirmişlerdir. Tezcan (2015), ortaöğretimde okuyan öğrencilere yönelik yaptığı çalışmasında akran zorbalığına ve şiddete uğrayan öğrencilerden hiçbir şey yapmayanların ve durumu ciddiye almayanların oranı %73 iken, %12’si ise çözüm yolunun olmayacağını bile bile okul idaresine şikâyetle bulunduklarını ifade etmişlerdir. Ayas ve Horzum (2013) rehber öğretmenler ve diğer branş

öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin zorba davranışlar ile ilgili öğrencilerle daha çok iletişim halinde oldukları tespit etmişlerdir. Bundan dolayı rehber öğretmenlerin (Psikolojik Danışman) diğer öğretmenlerden siber zorbalık farkındalık düzey ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İrfaner (2009), yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin okul içinde sorunlar için öğrencilere yol göstermek gibi görevleri olmasına bu görevi yerine getirmedikleri tespit edilmiştir. Rehber öğretmenlerin zorbalık konusunda da görev almadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Dursun ve diğerleri (2024), okul yöneticileri ile yapmış olduğu çalışmada okul yöneticilerin çoğunluğunun akran zorbalığı farkındalık eğitimi almadıkları tespit edilmiştir. Özgöker (2018), öğretmenler ile yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun zorbalık davranışları ile karşılaştıkların neler yapması gerektiği konusunda eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dölek'in (2002), ortaöğretim öğrencileri yapmış olduğu çalışmada öğrenciler öğretmenlerinin zorbalık davranışlarına müdahale ve önlemekte yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Çalışma yapılan okullarda zorbalık müdahale eylem planı olmadığı ifade edilmiş; fakat okul müdürlerinin bu konuda duyarsız kalmadıklarını, önlem için başka yöntemler uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Genç (2007), okul müdürleri ve rehber öğretmenler ile yaptığı çalışmada katılımcıların çok az miktarda anne-babanın zorbalıkla ilgili okula şikâyet etmek için geldiklerini ifade etmişlerdir. Karaman Kepenekçi ve Çınkır (2006), yaptıkları çalışmalarında zorbalık davranışlarına karşı okul disiplin sistemin yetersiz olduğu, zorbalık davranışları için cezaların yetersiz olduğu öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. İrfaner' in (2009), ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin yaklaşık %50'sinin öğretmenlerinin zorbalık olayları üzerinde etkili olamadığını ve önlemek konusunda gerekli tedbirlerin alınmadığını ifade etmişlerdir. Görgülü ve Küçükali (2023), okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmada okul yöneticileri ve öğretmenlerin işlenmekte olan denetim mekanizmasını yetersiz bulduklarını fakat denetim mekanizmasının gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçla beraber öğretmenlerin ve okul idaresinin göreve yönelik denetim mekanizmasını tercih ettikleri tespit edilmişti.

2.3.6. Başka Ülkelerdeki Okullarda Sosyal Medya Kullanımıyla Zorbalık Davranışlar Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar ve Sonuçları

Cross ve diğerleri (2012) yapmış olduğun çalışmada siber zorbalık yapmanın bir biçimi olarak kişilere yönelik alay edici, incitici, korku verici mesaj göndermek olduğu tespit

edilmiştir. %10 düzeyinde katılımcı sosyal medya uygulamaları üzerinden diğerlerine kırıcı ve incitici yorumlar yaptıklarını; %4'ü alay amaçlı fotoğraflar gönderdiğini, %3'ü nefret ve kin içerikli web sayfası oluşturduğunu ve %3'ü alay konulu veya zorbalık konulu davranış içerikli videolar paylaştığını ifade etmişlerdir.

Mishna ve diğerleri (2009) çalışmasına katılan birçok katılımcının, arkadaşları tarafından zorbalığa uğradıklarını, samimi arkadaşlarının dijital ortamda zorbalar gibi davrandıklarını ifade etmişlerdir.

2.4. Türkiye’de ve Başka Ülkelerde Sosyal Medya ve Zorbalık Davranışları Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmaların Ulaşmış Olduğu Sonuçlar

Sosyal medya kullanımı, uygulamaları ve akran zorbalığı değişkenlerini içeren ayrı ayrı çalışmalar bulunmaktadır. Akran zorbalığı farklı alanları da kapsadığı için sağlık, eğitim, kültür alanında çalışmalar mevcuttur. Zorbalık çok fazla kesime hitap etmektedir. Çalışmalarda ergenler, göçmenler, özel eğitimli bireyler, aynı kademe veya farklı kademelerde bulunan öğrenciler, okul öncesi dönem zorbalığı gibi birçok alanda çalışmalar yapılmıştır. Sosyal medya kullanımı ve sosyal medya uygulamaları sosyal ve kültürel bir olgu olmasından kaynaklı farklı alanlarda değişken olarak araştırmalara dâhil olmuştur. Sosyal medya kullanımı ve akran zorbalığı arasında ilişki açısından incelendiğinde çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Sosyal medya kullanımı ve şiddet arasındaki ilişki üzerinde çalışmalar vardır. Akran zorbalığı nedenleri ve sonuçları hakkında kapsamlı çalışmalar vardır. Sosyal medya ile ilişkisi olan siber zorbalık üzerine çalışmalar mevcuttur. Fakat sosyal medyanın çocuklarda zorbalığı tetikleyici ve artırıcı etkilerinin ne derece olduğu hakkında çalışmalara ulaşılamamıştır. Günümüzde sosyal medya gençlerin yaşamlarında önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte sosyal medya kullanımının da etkileri hayatımızı etkileme oranı artmıştır. Olumlu veya olumsuz birçok etkisi bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda da belirtildiği gibi dijital medya uygulamaları bireyler arasında son zamanlarda yaygınlaşan ve büyük bir sorun haline gelen siber zorbalık davranışının artmasına neden olmuştur. Türkiye’de yapılan çalışmalar okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerin zorbalık ile ilgili düşüncelerine ve önleme ve müdahale tekniklerine odaklandıklarını görülmektedir. Tuncer ve Dikmen (2016), internet kullanım süresi ile siber zorbalığa maruz kalma ya da zorba olma arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade ederken; Dinç ve Kırılı (2020) sosyal medyanın gençler üzerindeki etkisini ve siber zorbalığın bireyler üzerindeki olumsuz psikolojik sonuçları olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, okulda yapılan çalışmaların çoğunluğu müdahale etme, bilgi verme uyarma, özel görüşmeler, eğitsel yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bu kapsamda okullarda sosyal medya kullanım politikasının ve zorbalık için bir eylem planı olmadığı ifade edilmiştir. Bununla beraber teknoloji kullanımı içi öğrencilere rehberlik yapma konusunda da çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Okullarda sosyal medya yönetimi hakkında çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Özgöker (2018) ve Dursun ve diğerleri (2024), yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin ve okul yöneticilerin zorbalık müdahale etkinlikleri ile ilgili eğitim eksikleri olduğunu ifade etmiş; fakat bu çalışmaların sosyal medya etkilerini de göz önüne alarak okul çalışanlarının zorbalıkla ilgili eğitim eksikliklerine dikkat çekmiş, ancak bu eksikliğin sosyal medya özelindeki etkileri derinlemesine incelenmemiştir.

Uluslararası çalışmalara bakıldığında siber zorbalığın daha detaylı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda siber zorbalığın kendi içinde de çeşitleri olduğu da ifade edilmiştir. Örneğin; Mishna ve diğerleri (2009) siber zorbalığın gerçekleşme ortamının genellikle arkadaşlar arasında olduğunu ve bu durumun öğrencilerde sosyal ortamlara karşı güvensizlik oluşturduğunu ortaya koymuştur. Cross ve diğerleri (2012), mesaj ve sosyal medya uygulamaları üzerinden birbirlerine karşı yapılan alaycı, tehditkâr ve kırıcı sözlerin en yaygın kullanılan siber zorbalık türleri olduğu vurgulanmıştır. Almanya’da yapılan bir araştırmada (Staud-Müller ve diğerleri, 2009), öğrencilerin sosyal medya uygulamalarından yapılan paylaşımların ve içeriklerin cinsel istismar, küçük düşürme, doğru olmayan bilgileri yayma gibi çeşitli zorbalık türlerine maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

2.4. Çalışmanın Literatürdeki Yeri

Türkiye’de ve uluslararası yapılan çalışmalarda bazı önemli noktaların yetersiz bir şekilde incelendiği görülmektedir. Okullarda yapılan dijital medya kullanımı için rehberlik çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Okullarda ve ülke olarak uygulanan sosyal medya politikalarının işleyişi hakkında ulaşılan bilgiler sınırlıdır. Öğretmenlerin, yöneticilerin ve öğrencilerin zorbalığa karşı müdahale düzeylerinin, bu konu kapsamında diğer bakanlık yetkilileri ile sınırlı iletişim olduğu, yasal bilgiler konusunda farkındalıklarının yetersiz olduğu bir sınırlılık olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte öğrencilerin zorbalık karşısında yeterince çözüm yolu üretememeleri, yardım alabilecekleri kaynakları bilmemeleri ve siber zorbalık konusunda medya okuryazarlığı konusunda yeterliliklerinin sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada anne-baba eğitimi ve anne

-babaların sosyal medya zorbalığına karşı tutum ve davranışları hakkında çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir.

Bu çalışma, öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkiyi okul yöneticilerinin sosyal medyayı yönetme yeterliliği bağlamında ele alarak alan yazına özgün katkı sunmaktadır. Literatürde sosyal medya kullanımı ve zorbalık davranışları ilişkisinde öğrenci deneyimleri ve öğretmen tutumları örnekleminde çalışmalar yapıldığı; fakat okul yönetimi bakış açısından araştırma eksikliği görülmektedir. Bu araştırma okul yöneticilerinin sosyal medyayı yönetme yeterliliğini incelenmektedir. Okul yöneticilerinin okuldaki sosyal medya kullanımını okul kültürü kapsamında incelemesi, okul ortamında dijital ortamdaki güvenlik önlemlerinin okul boyutunda değerlendirmesine katkı sağlayacaktır. Uygulamaya dönük politikalar geliştirmelerine ve eğitim öğretim süreçlerinde yol göstermek için önemli bilgiler sunmasına imkân verecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

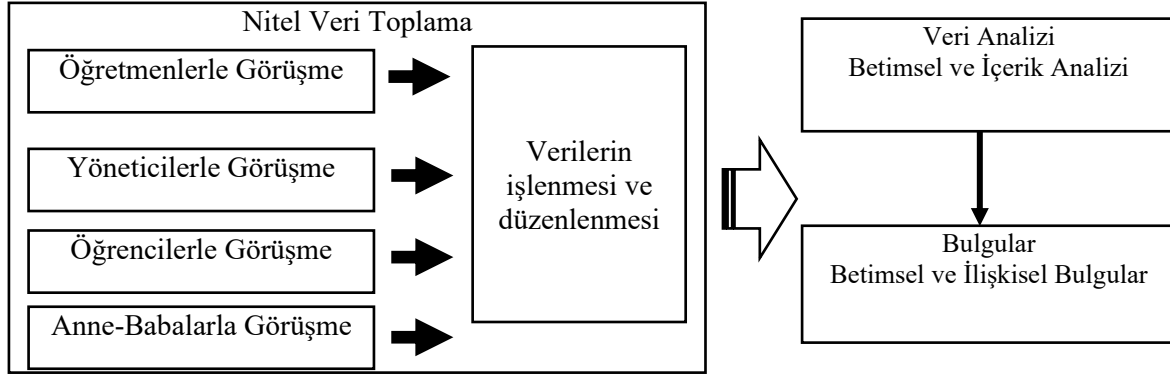
YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, modeli, evren-örnekleme yöntemi, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanması ve özellikleri, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili çalışmalar açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desende gerçekleştirilmiştir. Okulun insan kaynağının ana unsurları olan öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve anne-babaların deneyimleri temelinde “Okul yöneticilerinin sosyal medya kaynaklı zorbalıkla başa çıkma deneyimi” bu çalışmada fenomen olarak seçilmiştir. Bu fenomenin belirlenmesinde araştırmacının kendisinin psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak çalışıyor olmasının yanı sıra öğrencilerin sosyal medya kullanımının zorba davranışlara yöneltmesine ilişkin deneyimleri etkili olmuştur. Farkında olunan fakat yeterince bilgi sahibi olmadığımız bu gibi durumlarda fenomeni doğrudan deneyimleyen kişilerle görüşülmesi ve derinliğine bilgi edinilmesi önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu desen, okul paydaşlarının sosyal medya ve zorbalıkla ilgili öznel yaşantılarını, algılarını ve anlam yüklemelerini derinlemesine incelemeye olanak tanıdığı için tercih edilmiştir. Bu çalışmada Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 84) tarafından önerilen nitel araştırma aşamaları tatbik edilmiştir. İlk aşamada problem durumu sunularak alanyazında problemin yeri ele alınmıştır. İkinci aşamada araştırmanın deseni oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada ise araştırmanın süreçleri anlaşılır ve tutarlı şekilde sunulmuştur. Bu kapsamda geliştirilen araştırma modeli Şekil 2’de gösterilmektedir. Araştırma modeline göre şu aşamalar gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler görüşme formu ile öğretmen, okul yöneticileri, öğrenciler ve anne-babalardan toplanmaktadır. Toplanan verilerin işlenmesi ve düzenlenmesi sağlanmıştır. İşlenen veriler

betimsel analiz ve içerik analizi ile incelenmiştir. Veriler birleştirilerek araştırmanın sentez bulgularına ulaşılmaktadır.

Şekil 3. Araştırma Modeli

3.2. Çalışma Grubu

Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve anne-babalar eğitim öğretim faaliyetlerinin yanı sıra okul iklimi ve kültürü içerisinde gelişen sosyal medya kullanımına bağlı zorbalıklara müdahale ve önleme kapsamında sorumlu olan paydaşlardır. Sosyal medyanın yönetimi kapsamında alınan karar ve geliştirilen planlar ve bunları uygulamaya aktaracak olanlar öğrenci, anne-baba, öğretmen ve okul yöneticileridir. Bu sebeple araştırmanın veri kaynağını anne-baba, öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Aksaray İl Merkezindeki Ortaöğretim düzeyindeki devlete bağlı okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticiler ile bu okullarda öğrenim gören öğrenciler ve çocukları söz konusu okullarda öğrenim gören anne-babalar oluşturmaktadır. Tablo 1 çalışma grubundaki okullara göre sayısını vermektedir.

Tablo 1. 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Örgün Eğitim İstatistiklerine Göre Aksaray İl Merkezindeki Öğrenci, Öğretmen ve Yönetici Sayısı

Okul türü	Öğrenci	Öğretmen	Okul Yöneticisi	Toplam
Anadolu Lisesi	6.184	530	59	6.773
Fen Lisesi	1.113	84	12	1.209
Mesleki-Teknik Lise	6.637	704	88	7.429
İmam-Hatip Lisesi	3.091	555	60	3.706
Sosyal Bilimler Lisesi	568	38	5	611
Güzel Sanatlar Lisesi	147	31	4	182
Spor Lisesi	187	24	4	215
Toplam	17.927	1.966	232	20.125

Belirlenen sınırlılıktaki çalışma grubu 40 ortaöğretim kurumu ve 17.927 öğrenci ve anne-babaları, 1.966 öğretmen, 232 okul yöneticisini içermektedir (Aksaray Millî Eğitim Müdürlüğü, 2024). Bu evrenden amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay erişilebilir örnekleme ile çalışma grupları seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, özellikle araştırmanın hedeflerine uygun, kapsamlı ve derinlemesine bilgi sunabilecek durumları veya katılımcıları seçmeye odaklanır (Büyüköztürk vd. 2013). Kolay ulaşılabilir örnekleme (convenience sampling) yönteminde katılımcılara çalışmaya katılmak için uygun olup olmadıkları sorulur ve gönüllü olanlardan çalışma grubu oluşturulur. Bu kapsamda evreni en iyi yansıttığı düşünülen, bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran, yanıt alınma olasılığı bulunan bireyler seçilir. Seçilen bireye ulaşılamazsa benzer özellikler taşıyan başka biri dahil edilebilir (Ergin, 1988). Araştırmanın katılımcıları kolay erişilebilir yöntemle ulaşılan 10 öğrenci ve 10 ebeveyn; 40 öğretmen ve 24 okul yöneticisinden oluşmaktadır.

Görüşülen katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Görüşmeye Katılanların Demografik Bilgileri

Demografik Değişkenler		N
Cinsiyet	Kadın	33
	Erkek	51
	Toplam	84
Okul Türü	Mesleki-Teknik Lise	26
	İmam-Hatip Lisesi	8
	Anadolu Lisesi	18
	Proje okulu	16
	Fen Lisesi	16
	Toplam	84
Rol	Öğrenci	10
	Anne-baba.	10
	Öğretmen	40
	Okul Yöneticisi	24
	Toplam	84
Okuldaki Görevi	Müdür	1
	Müdür Yardımcısı	23
	Öğretmen	40
	Toplam	64

3.3. Veri Toplama

3.3.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmada nitel veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda son hâlini alan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki soruların geliştirilmesinde önce alan yazın taramasında ulaşılan ilgili araştırmalardan yararlanılmıştır (Bilge, Baydilli ve Şıfa Göktaş, 2020; Demir Türkdogan, 2019; Dinç ve Kırılı, 2020; Tezcan, 2015). Ardından, araştırmanın alt problemlerine uygun şekilde sorular düzenlenmiştir. Soruların ifade edilmesinde açık, anlaşılır ve yönlendirici olmayan bir dil tercih edilmiştir. Sorular, katılımcıların konuya dair kişisel deneyimlerini, gözlemlerini ve algılarını ayrıntılı şekilde ifade etmelerine imkân tanıyacak biçimdedir. Bu sayede daha derinlemesine veri elde edilmesi amaçlanmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşturulmuştur. İlk bölüm araştırma hakkında bilgilendirme, araştırmaya katılım onayı ve demografik bilgileri (cinsiyet, yaş, okul türü, rol) içermektedir. İkinci bölüm öğrencilerin okulda sosyal medya kullanımı ve zorba davranışlar arasındaki ilişkiye ve bu ilişkiyi temel alarak okul yöneticilerinin yönetim süreçlerini sosyal medya üzerinde uygulama durumlarına ilişkin açık uçlu soruları içermektedir. Görüşme formunun ilk hali ortaokul ve ortaöğretim kademesinde çalışmakta olan üç öğretmenin görüşüne sunulmuştur. İçerik ve okunurluk, kullanılabilirlik bakımından düzeltilmeler yapılmıştır. Geliştirilen açık uçlu sorular ölçme gücü ve içerik geçerliğinin sağlanması için alan uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Bu kapsamda Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde görevli iki akademisyen ile Aksaray Atatürk Lisesinde çalışan Doktorasını Eğitim Yönetiminde yapmış olan bir öğretmenin görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenen görüşme formunda sosyal medya kullanımıyla ilgili 5; zorba davranışlarla ilgili 5 ve sosyal medyanın yönetimiyle ilgili 10 madde yer almıştır (Ek 1). Görüşme formu araştırmada yer almayan her bir katılımcı grubunu temsilen üçer katılımcı olmak üzere toplam 12 katılımcıya uygulanmıştır. Ön uygulama sonrası soruların anlaşılır olduğu değerlendirildiğinden ana uygulamaya geçilmiştir.

3.3.2. Veri Toplama Süreci

Katılımcılara 2024 yılı Kasım ayı ile 2025 Ocak ayı arasındaki dönemde ulaşılmıştır. Görüşmeler gerekli izinler alındıktan sonra okulun rehberlik servisinde güvenli ve rahat bir ortamın olduğu odada gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla ön görüşme yapılarak onların tercih ettiğı zaman diliminde görüşmeler yapılmıştır. Yalnızca üç anne ile okul ortamı dışında ev ortamı dışında görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş olup görüşme formu kullanılarak yazılı kayıt tutulmuştur. Görüşme öncesinde, tüm katılımcılara

çalışmanın amacı, kapsamı ve gizlilik esasları hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmıştır. Her bir katılımcıdan, gönüllü katılım onayı alınmıştır. Katılımcılara görüşmenin içeriği ve kayıt biçimi hakkında açıklamalar yapılmış, ses veya görüntü kaydının alınmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı güvence altına alınmıştır. Etik kurallar çerçevesinde, katılımcıların görüşmeden istedikleri anda ayrılacakları belirtilmiş ve bu haklarına saygı gösterilmiştir.

Toplamda 40 öğretmen, 24 yönetici, 10 öğrenci ve 10 veli ile birebir görüşmeler yapılmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 20-30 dakika sürmüştür. Sesli veya görüntülü kayıt alınmamış, katılımcıların tümü, görüşme sırasında not alınmasını tercih etmiştir. Araştırmacı tarafından tutulan yazılı kayıtlar görüşme sonunda katılımcılara teyit ettirilmiş eklemek istedikleri herhangi bir görüş olup olmadığı sorulmuştur. Görüşme sonrası yazılı notlar Excel Çalışma Sayfasına aktarılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Görüşmelerde elde edilen yazılı kayıtlar Microsoft Excel programında çözümlenmiştir. Görüşmelerde sorulan sorular Excel çalışma sayfasında dikey olarak sütunlara yerleştirilmiştir. Katılımcılar ise yatay olarak satırlara yerleştirilerek oluşturulan matriste ilgili hücrelere verilen cevaplar yazılmıştır.

Excel çalışma sayfasında her bir soru için katılımcıların cevaplarındaki içerik karşılaştırılabilmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların cevapları öğretmenler, yöneticiler, öğrenciler ve anne-babaların verdiği cevaplar olmak üzere ayrı ayrı yazılmış olduğundan aynı sorular için veri çeşitlemesi temelinde karşılaştırmalar yapılabilmektedir. Tablo 3 söz konusu matrisin bir kısmını örnek olarak göstermektedir.

Veri analizinin ikinci aşamasında araştırma kapsamında toplanan nitel veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi sürecinde öncelikle görüşme formlarında yer alan katılımcı ifadeleri dikkatlice okunmuş, ardından her bir katılımcı grubun verileri için kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kodlama sürecinde katılımcıların ifadelerinde sıklıkla tekrar eden kavramlar, olgular veya dikkat çeken unsurlar "kod" olarak belirlenmiştir. Kodlama sonrasında benzer veya ilişkili kodlar kategoriler altında gruptandırılmıştır. Örneğin, “Instagram”, “TikTok”, “Whatsapp”, “Youtube” gibi sıkça geçen sosyal medya platformları, “Kullanılan sosyal medya araçları” kategorisi altında toplanmıştır. Son aşamada ise, belirlenen kategoriler temsili ve kavramsal düzeyde daha üst

bir başlıkta toplanarak temalar oluşturulmuştur. Bahsi geçen örnekte, “Kullanılan sosyal medya araçları” kategorisi, “Sosyal medya kullanım alışkanlıkları” teması içerisinde değerlendirilmiştir.

Analiz sürecinde, verilerin sistematik bir şekilde çözümlenebilmesi amacıyla her bir kodun frekans değerleri (f) belirlenmiş ve tablo hâlinde sunulmuştur. Böylece kodlar temel alınarak nicelleştirme (sayısallaştırma) yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın veri analizinde “analiz birimi” olarak kodlar belirlenmiş ve sayısallaştırma kodlar temel alınarak yapılmıştır. Bu sebeple bulguların yorumlanmasında kodlar ve bu kodların vurgulanma sıklıkları (f) dikkate alınmıştır. Patton (2015, 112) sayısallaştırma (quantification) yapılmasını “verileri bulgulara dönüştürürken nesnel ve tarafsız yorumu sağlamaya yardımcı olduğu” şeklinde açıklamaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevapların İşlendiği Excel Çalışma Sayfası Örneği

Kod	Cinsiyet	Rol	Yaş	Okul Türü	SMK 1	SMK 2
17	Erkek	Anne-baba	46	İmam-hatip	3-4 saat	Instagram
37	Erkek	Anne-baba	33	Mesleki-Teknik	5 saat	TikTok Instagram
43	Erkek	Anne-baba	52	Proje Okulu-fen	En az 3-4 saat	Instagram WhatsApp
4	Kadın	Okul Yöneticisi	46	Mesleki-Teknik	8 saat	TikTok
6	Erkek	Okul Yöneticisi	50	Mesleki-Teknik	3-4 saat	Facebook Instagram X
72	Kadın	Öğrenci	15	Mesleki-Teknik	4 saat	Snapcaht
73	Kadın	Öğrenci	17	Mesleki-Teknik	8 saat	Tiktok
74	Erkek	Öğrenci	17	Anadolu lisesi	10	Instagram
24	Kadın	Öğretmen	39	İmam-hatip	2-3 saat	TikTok Instagram YouTube
25	Kadın	Öğretmen	48	Proje Okulu	4-5 saat	Instagram YouTube

Tablo 4 nicelleştirme örneğini içermektedir. Bu tablo, verilerin hem nitel hem de nicel boyutta yorumlanmasına olanak sağlamıştır. Örneğin, Instagram platformu 67 katılımcı tarafından belirtilmişken, TikTok 40 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu veriler, sosyal medya kullanım eğilimlerini ortaya koyarak, çalışmanın problemine ilişkin anlamlı çıkarımlar yapılmasına imkân tanımıştır. Veri analiz süreci, araştırmanın amacına ve sorularına uygun şekilde yürütülmüş; kod-kategori-tema ilişkilendirmesiyle elde edilen bulgular sistematik biçimde raporlanmıştır.

Veri analizinin üçüncü aşamasında yönetim süreçleri temelinde temalar üretilmiştir. Bu

temalar (1) Karar alma (2) Planlama, (3) Örgütlenme (4) Denetleme, (5) Raporlama gibi süreçleri içermektedir.

Veri analizinin dördüncü aşamasında ilişkilendirmeler yapılmıştır. Bir önceki aşamada üretilen nicelleştirme tablolarına dayalı olarak ve araştırmanın alt amaçlarını dikkate alarak ilişkilendirme yapıldığı gibi aynı zamanda rol değişkenine (öğretmen, yönetici, öğrenci, anne-baba) göre de ilişkilendirme yapılmıştır. Bu çerçevede araştırma soruları temelinde anlama ve mantıksal çıkarıma dayalı ilişkiler kurulmuştur. Örneğin okulda yönetici ve öğretmenlerin planların uygulanmasında görev ve sorumlulukları üretilen kodların sıklığına da yansımış fakat anne-babalar ve öğrencilerin planlama sürecinde etkin bir rollerinin olmadığı fark edilmiştir. Örgütlenme ağırlıklı okul idaresi ve öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Sınıf rehber öğretmenleri de önemli sorumluluklara sahip olmasına karşın anne-baba ve öğrenciler örgütlenme dışında kalmaktadır.

Tablo 4. Nitel Verilerin Nicelleştirilmesi Örneği

Tema	Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
	SMK 1	4,4 saat	4 saat	5 saat	4,9 saat	4,5 saat
Sosyal medya kullanımı nasıl?		TikTok:11	Instagram:31	Instagram: 9,	Instagram:7	Instagram: 67
		Instagram: 20	Facebook:5	TikTok:8,	TikTok:6	TikTok: 40
		Snapchat:6	X:9	Whatsapp: 1,	Oyunlar:1	Youtube:22
		Youtube: 3 X:5	TikTok:15	Facebook:1,	Youtube:3	Whatsapp: 11
	SMK 2	Whatsapp: 5	Youtube:12	Youtube: 4	snapchat:2	Snapchat: 17
		Facebook: 3	Snapchat: 7	X: 2	Whatsapp:1	X: 16
			Whatsapp: 5	Snapchat: 2		Facebook:9
			Telegram:2			Telegram: 2
			Oyun siteleri:1			Oyun siteleri: 2
		Kullanılıyor: 21	Evet:9	Kullanılıyor: 7	Evet:6	Evet:43
OSM 2		Kullanılmıyor:2	Yok:4	Duyuru ve	Bilgilendirme	kullanılmıyor:28
		Whatsapp	Okulun web sayfası	etkinlik	amaçlı:41	Duyuru yapma
		grupları var:2	var:6	bildirimi,	Yok:4	etkinlik, bilimsel): 75
		Duyuru yapma	Okulun sosyal medya	Whatsapp,		Okulun listesi var: 8
		(etkinlik,	sayfası var.	Instagram: 5		Okulun Instagram
		bilimsel)	Instagram, whatsapp,	Kısmen		hesabı var:18
		kültürel	telegram):11	kullanılıyor:1,		Kısmen kullanılıyor:1
		faaliyetleri): 13	Velilere bilgi verme:4	Kullanılmıyor:		
		Okul sitesi var:2	Bilgilendirme	2		
		Okulun	(Etkinlik, duyuru,			
		Instagram hesabı(sınav): 16				
		var:2	Daha hızlı iletişim: 1			

Tablo 5, ilişkilendirme yapmak üzere kullanılan analiz aracını göstermektedir. Analiz aracında iki boyut bulunmaktadır. Sütun kısmında öğretmen, yönetici, öğrenci ve anne-baba olmak üzere katılımcı rolleri yer almaktadır. Satır kısmında ise karar alma, planlama, örgütlenme, denetim ve raporlama olmak üzere yönetim süreçleri bulunmaktadır. Satır ve sütun kısımlarının sonunda genel olarak verilerin ilişkilendirilmesi sağlayacak şekilde hücrelere yer verilmiştir. Çözümlemede katılımcıların cevaplarındaki kelime, ifade, cümle

ve paragraf formundaki içerikler dikkate alınarak kodlar üretilmiştir. Kodlar arasında ortak yönleri olanlar bir araya getirilerek kategoriler ve kategorilerden de temalar üretilmiştir. Analiz sürecinde, her bir hücrede yer alan veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve benzerlikler ile farklılıklar ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, yönetim süreçleri ile katılımcı rolleri arasındaki ilişkilerin daha net anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca, kodlama sürecinde güvenilirliği artırmak için araştırmacılar arası görüş birliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 5. Boyutlara Göre İlişkilendirme Analizinde Kullanılan Araç

Veri Çeşitlemesiyle Okulda Sosyal Medya Yönetimi Aracılığıyla Zorba Davranışları Azaltma Kapsamında Bulguların İlişkilendirilmesi						
Rol	Karar Alma	Planlama	Örgütlenme	Denetim	Raporlama	Genel
Öğretmenler						
Yöneticiler						
Öğrenci						
Anne-Baba						
İlişki						

3.5. İnandırıcılık (Geçerlik) ve Tutarlık (Güvenirlik)

Nitel araştırmaların yapısı sonucunda nicel araştırmalardan farklı olarak geçerlik ve güvenilirlik kavramlarına eş değer olarak iç güvenilirlik yerine “inandırıcılık”, dış geçerlik yerine “aktarılabirlik” kavramları kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada görüşme sonucu elde edilen verilerin inandırıcı olabilmesi için veri çeşitlemesi

ve uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Uzman incelemesi kapsamında araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişiler araştırmayı farklı boyutlarıyla incelemiştir. Gerçekliği oluşturmada bir başka yöntem veri çeşitlemesi yapılmasıdır. Bu araştırmada veri çeşitlemesiyle, fenomeni farklı rollerde bulunan katılımcıların deneyimleri ve algılarıyla inceleme imkânı yakalanmıştır. Geçerlik kapsamında aktarılabilirliği sağlamak amacıyla ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Bu kapsamda görüşme yapılan okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve anne-babaların sorulara verdikleri yanıtlara bulgular içerisinde doğrudan alıntılanarak yer verilmiştir. Ulaşılan bulgular katılımcıların doğrudan ifadeleriyle desteklenerek sunulmuştur. Tablolar ve şekiller yardımıyla anlaşılabilirlik desteklenmiştir. Bu araştırmada tutarlılığın sağlanması için araştırmacı, araştırma boyunca uzman görüşü ile araştırma sürecine yönelik dönütler almıştır. Araştırmacı veri çeşitliliği ve veri toplamada yöntemsel çeşitliliği kullanarak yapılan görüşmeler aracılığıyla tutarlılığı sağlamaya çalışmıştır. Araştırmacı görüşme yöntemiyle topladığı verilerden birbirini destekleyen bulgulara araştırmada yer vermiştir. Araştırmacının okulda rehberlik servisinde çalışıyor olması fenomeni deneyimleme ve gerçekliği ortaya koymada etkili olmuştur. Araştırmanın bütün süreçleri açık, anlaşılır ve birbiriyle tutarlı şekilde sunulmuştur. Verilerin kimlerden, hangi araçla ve nasıl toplandığı ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, ortaöğretim düzeyindeki okullarda sosyal medya kullanımının yönetimi yoluyla öğrencilerin zorbalık davranışlarının azaltılması olgusu incelenmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Bulguların sunumu, araştırma soruları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

4.1. Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Katılımcıların Deneyimleri

4.1.1. Hangi Sosyal Medya Platformları Ne Sıklıkta Kullanılıyor?

Okulda sosyal medya kullanımı kapsamında katılımcılara yöneltilen birinci soru “Sizce öğrenciler bir günde ne kadar süre sosyal medyada vakit geçiriyor?” sorusuydu. İkinci soru “Öğrenciler hangi sosyal medya platformlarını kullanıyorlar?” ve üçüncü soru “Okulunuz sosyal medyayı kullanmakta mıdır (Örneğin velilere, öğrencilere yönelik bilgi, duyuru gibi)? Bu konudaki deneyimlerinizi anlatır mısınız?” şeklindeydi. Bu sorulara verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 6 ile sunulmuştur.

Tablo 6 ‘ya göre öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi bir günde ortalama 4.5 saattir. Öğretmenlere göre 4 saat; okul yöneticilerine göre 4 saat iken öğrenci ve anne-babalara göre yaklaşık 5 saat sosyal medya kullanılmaktadır. Öğrencilerin sosyal medyayı okul dışında daha çok kullandığı söylenebilir.

Tablo 6 hangi sosyal medya platformlarının daha çok kullanıldığını göstermektedir. En sık kullanım Instagram ($f=67$), ardından Tiktok ($f=40$) ve daha sonra Youtube ($f=22$) gelmektedir. Instagram paylaşımların daha kolay yapıldığı bir platformdur. Tiktok ve Youtube sadece video izlenen uygulamalardır. En az tercih edilen platformlar ($f=2$) ise oyun siteleri ve telegram olarak belirtilmektedir. Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin

katılımcıların çoğu “Evet, kullanılıyor” ($f=43$) derken; “Hayır, kullanılmıyor” cevabını verenler 28’dir. Bu kapsamda sosyal medyanın ağırlıkla duyuru yapmak amacıyla kullanıldığı söylenebilir ($f=75$). Okulda en çok Instagram platformunun kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Okulda Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bulgular

Tema	Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
	SMK 1	4,4 saat	4 saat	5 saat	4,9 saat	4,5 saat
Sosyal medya kullanımı nasıl?		Tiktok: ($f=11$) Instagram: ($f=20$) Snapchat: ($f=6$) Youtube: ($f=3$) X: ($f=5$) Whatsapp: ($f=5$) Facebook: ($f=3$)	Instagram: ($f=31$) Facebook: ($f=5$) X: ($f=9$) TikTok: ($f=15$) Youtube: ($f=12$) Snapchat: ($f=7$) Whatsapp: ($f=5$) Telegram: ($f=2$) Oyun siteleri: ($f=1$)	Instagram: ($f=9$) Tiktok: ($f=8$) Whatsapp: ($f=1$) Facebook: ($f=1$) Youtube: ($f=4$) X: ($f=2$) Snapcahat: ($f=2$)	Instagram: ($f=7$) Tiktok: ($f=6$) Oyunlar: ($f=1$) Youtube: ($f=3$) Snapcaht: ($f=2$) Whatsapp: ($f=1$)	Instagram: ($f=67$) Tiktok: ($f=40$) Youtube: ($f=20$) Whasapp: ($f=11$) Snapchat: ($f=17$) X: ($f=16$) Facebook: ($f=9$) Telegram: ($f=2$) Oyun siteleri: ($f=2$)
	SMK 2	Kullanılıyor: ($f=21$) Kullanılmıyor: ($f=22$) Whatsapp grupları var: ($f=2$) Duyuru yapma (etkinlik, blimsel) kültürel faaliyetleri): ($f=13$) Okul sitesi var: ($f=2$) Okulun Instagram hesabı var: ($f=2$)	Evet: ($f=9$) Yok: ($f=4$) Okulun web sayfası var: ($f=6$) Okulun sosyal medya sayfası var (Instagram, Whatsapp, telegram): ($f=11$) Velilere bilgi verme: ($f=4$) Bilgilendirme (Etkinlik, duyuru, sınav): ($f=16$) Daha hızlı iletişim: ($f=1$)	Kullanılıyor: ($f=7$) (Duyuru ve etkinlik bildirimini, Whatsapp, Instagram): ($f=5$) Kısmen kullanılıyor: ($f=1$) Kullanılmıyor: ($f=2$)	Evet: ($f=6$) Bilgilendirme amaçlı: ($f=41$) Yok: ($f=4$)	Evet: ($f=43$) Kullanılmıyor: ($f=28$) Duyuru yapma (etkinlik, bilimsel): ($f=75$) Okulun listesi var: ($f=8$) Okulun Instagram hesabı var: ($f=18$) Kısmen kullanılıyor: ($f=1$)
	OSM 2					

Sosyal medya kullanımına ilişkin olarak çocuğu Anadolu Lisesine giden 42 yaşındaki bir anne okulda sosyal medya kullanımına ilişkin deneyimini şu şekilde ifade etmiştir: "Evet, okul sosyal medyayı duyurular için kullanıyor. Öğrenciler ve velilerle iletişim durumunda bayağı işe yarıyor, işler biraz daha kolaylaşıyor" şeklinde deneyimini paylaşmıştır. Proje okulunda görev yapan 55 yaşındaki bir kadın öğretmen ise deneyimini şu şekilde ifade etmiştir: "Evet hem velileri hem de öğrencilere sosyal medya aracılığı ile ulaşılmaktadır".

4.1.2. Sosyal Medya Kullanılmasının Sebepleri

Öğrencilerin sosyal medya kullanmasının sebepleri kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Öğrencilerinizi sosyal medya kullanımına yönlendiren etkenler nelerdir?” sorusuydu. Bu

soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 7 ile sunulmuştur. Tablo 7 öğrencilerin sosyal medya kullanmasının sebeplerin neler olduğunu göstermektedir. En çok sebep olan durumun arkadaş çevresi ($f=24$), ardından merak ($f=12$) olduğu belirtilmiştir. En az sebep olan etken ders çalışmaktan kaçınma ($f=1$) olarak belirtilmektedir.

Çocuğu Mesleki-Teknik Lisesine giden 37 yaşındaki bir anne sosyal medya kullanımına yönlendiren etkenler ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Arkadaş çevresi, beğenilme arzusu, arkadaşlarının yaptıklarından haberdar olma isteğidir". Mesleki-Teknik Lisesinde görev yapan 52 yaşındaki kadın öğretmen ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Akran ilişkileri, yalnızlık ve anne-baba ile sağlıklı iletişim kuramamalarıdır".

Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Sebeplerine İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Sosyal medya kullanımına yönlendiren etkenler nelerdir?	Merak ($f=5$)	Merak ($f=6$)	Arkadaş ($f=4$)	Zaman geçirme ($f=3$)	Merak ($f=12$)
	Anne-baba ($f=3$)	Boş vakit	Sosyalleşme	Bağımlılık ($f=1$)	Anne-baba($f=4$)
	İlgi ve beğenilme ($f=6$)	değerlendirmek ($f=4$)	Sosyal medyada reklamlar ($f=1$)	Çevre edinme ($f=1$)	İlgi ve beğenilme(popülerlik) ($f=4$)
	Arkadaş çevresi ($f=10$)	Gerçeklerden kaçmak ($f=2$)	Gösteriş merakı ($f=1$)	Eğlence ($f=1$)	Arkadaş çevresi ($f=24$)
	Oyun oynamak ($f=2$)	paylaşmak ($f=1$)	Akran sohbeti($f=1$)	Bilgiye kolay erişim($f=1$)	Oyun oynamak($f=3$)
		Beğenilmek ($f=1$)	Video($f=1$)	Arkadaşlarını takip etme ($f=1$)	Boş vakit değerlendirme ($f=7$)
		Arkadaş çevresi ($f=10$)	Eğlence: ($f=2$)	Paylaşım yapmak: ($f=2$)	Gerçeklerden kaçma ($f=2$)
		Anne-baba($f=1$)	Popülerlik($f=2$)	Sohbet etmek ($f=1$)	Paylaşım yapma($f=4$)
		Amaçsızlık ($f=1$)	Beğenilme ($f=1$)	Oyun oynama ($f=1$)	Amaçsızlık (hobi eksikliği) ($f=5$)
		Sosyal medya çekiciliği ($f=4$)	Hobi eksikliği ($f=1$)		Sosyal medya çekiciliği ($f=5$)
		Sosyalleşmek ($f=5$)			Sosyalleşmek ($f=8$)
		Eğlence ($f=2$)			Eğlence ($f=5$)
		Ders çalışmaktan kaçınma ($f=1$)			Ders çalışmaktan kaçma ($f=1$)
		Hobi olmaması ($f=$)			Bilgiye kolay ulaşım ($f=2$)
		Kolay ulaşım ($f=1$)			Sohbet ($f=2$)
					Bağımlılık($f=1$)
En sık vurgu	Arkadaş çevresi, İlgi ve beğenilme Merak	Arkadaş çevresi Merak Sosyalleşme	Arkadaş çevresi Eğlence, Sosyalleşme	Zaman geçirme Paylaşım yapmak	Arkadaş çevresi Merak, sosyalleşmek ve vakit geçirmek

4.1.3. Sosyal Medya Platformlarının Kullanılmasının Etkileri

Sosyal medya platformlarının kullanılmasının etkileri kapsamında katılımcılara yöneltilen

birinci soru “Öğrenciler sosyal medya platformlarında neler yapıyorlar (video izlemek, video yüklemek, oyun oynamak, grup halinde oyun oynamak, müzik dinlemek)?” sorusuydu. İkinci soru “Sosyal medya kullanımı öğrenciler üzerinde nasıl etki yaratıyor (gözlerde kızarıklık, dikkatini gerçek ortamlara verememe, akıllı dijital ortamdaki oyuna, videoya, müziğe takılı kalma, çabuk kızma, derse katılımın zayıflaması, daha sinirli, gergin davranma, arkadaşlarına ya da aile bireylerine karşı kaba davranma, saldırganlık eğiliminin artması.)?” sorusudur. Üçüncü soru “Size göre sosyal medyanın olumlu tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?” ve dördüncü soru “Size göre sosyal medyanın olumsuz tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?” şeklindedir. Bu sorulara verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 8 ile sunulmuştur.

Tablo 8. Sosyal Medya Kullanımının Etkilerine İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Öğrenciler sosyal medya platformlarında neler yapıyorlar?	Oyun oynamak (f=16)	Video izleme (f=29)	Video izleme(f=10)	Video izlemek (f=4)	Oyun oynamak(f=51)
	Video izlemek(f=20)	Müzik dinlemek (f=6)	Müzik dinlemek(f=4)	Video yüklemek (f=2)	Video izlemek(f=63)
	Video yüklemek(f=4)	Oyun oynamak(f=24)	Oyun oynamak(f=8)	Oyun oynamak (f=3)	Video yüklemek(f=11)
	Paylaşım yapmak (f=2)	Video yüklemek (f=4)	Mesajlaşmak (f=2)	Grup halinde oynamak (f=3)	Paylaşım yapma (Fotoğraf) (f=7)
	Müzik dinlemek (f=7)	Hepsi (f=2)	Video yüklemek(f=1)	Müzik dinlemek (f=3)	Müzik dinlemek (f=20)
		Resim paylaşma(f=3)	Fotoğraf yüklemek(f=2)	Hepsi (f=1)	Hepsi (f=3)
		Sohbet etmek (f=2)	Beğeni ve yorum (f=2)	Sohbet etmek (f=1)	Sohbet etmek (f=5)
		Ders videoları (f=1)			Ders videoları (f=1)
					Beğeni ve yorum (f=1)
					Grup halinde oynamak (f=3)
Sık Vurgu	Video izlemek	Video izlemek	Video izlemek	Video izlemek	Video izlemek
	Oyun oynamak	Oyun oynamak	Oyun oynamak	Oyun oynamak	Oyun oynamak
	Müzik dinlemek	Müzik dinlemek	Müzik dinlemek	Grup halinde oynamak	Müzik dinlemek
				Müzik dinlemek	

Tablo 8 öğrencilerin sosyal medya platformlarında neler yaptıklarını göstermektedir. Öğrenciler sosyal medya platformlarında neler yaptıkları ile ilgili en sık video izlemek (f=63), ardından ise oyun oynamak (f=51) olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler, okul yöneticileri, anne-babalar ve öğrenciler bu soruya çoğunluk olarak aynı şeyleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin sosyal medyayı en az ders videoları (f=1) için kullandığı görülmektedir. Belirtilen etkinliklerden "Hepsi" olarak (f=3) olarak ifade edilmiştir. Grup halinde oyun oynamak da aynı sıklıkta ifade edilmiştir.

Fen Lisesinde görev yapan 43 yaşındaki erkek öğretmen öğrencilerin sosyal medya platformlarında neler yapıyor olabileceğine ilişkin deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir: "Video izleme, resim paylaşma, oyun oynama". Proje okulunda görev yapan 50 yaşındaki

erkek bir okul yöneticisi ise düşüncelerini " Video izleme, resim paylaşma, oyun oynama ve karşılıklı yazışmalar" şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 9, sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerinde nasıl etki yarattığını göstermektedir. En sık görülen etkinin dikkat dağınıklığı ($f=38$) ve sinirli ve gergin olma durumu ($f=31$) olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularına göre, sosyal medya kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir ($f=19$)

Tablo 9. Sosyal Medya Kullanımının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Sosyal medya kullanımı öğrenciler üzerinde nasıl etki yaratıyor?	Dikkat dağınıklığı ($f=7$)	Dikkat dağınıklığı ($f=19$)	Dikkatini topalayamamak ($f=9$)	Dikkat dağınıklığı ($f=3$)	Dikkat dağınıklığı ($f=38$)
	Gözlerde kızarıklık($f=7$)	Sinir stres hali (agresif, gergin) ($f=16$)	Gerçeklik algısının bozulması ($f=2$)	Oyuna takılı kalma ($f=3$)	Gözlerde kızarıklık (bozukluk) ($f=21$)
	Akademik başarının zayıflaması ($f=8$)	Derse katılımın zayıflaması ($f=11$)	Uykusuzluk ($f=3$)	Acelecilik ($f=1$)	Akademik başarının zayıflaması (derse katılımın zayıflaması) ($f=19$)
	Sinirli ve gergin olma ($f=13$)	Saldırganlık($f=3$)	Kaba davranış ($f=1$)	Yorgunluk($f=1$)	Sinirli ve gergin olma ($f=31$)
	Fiziksel sorunlar ($f=2$)	Kaba davranma($f=5$)	Takılı kalmak($f=2$)	Kendini ifade etmede zorlanma ($f=1$)	Fiziksel sorunlar($f=7$)
	Saldırgan davranışlar ($f=8$)	Sağlık problemleri (fiziki ve psikolojik) ($f=3$)	Göz bozuklukları: ($f=4$)	Başarıda düşüş ($f=1$)	Saldırgan davranışlar ($f=16$)
	Sinirli ve gergin olma ($f=12$)	Gözlerde kızarıklık ($f=7$)	Duruş bozuklukları: ($f=2$)	Sinirli, sabırsız olma ($f=1$)	Amaçsız davranışlar ($f=1$)
	Saygısız davranışlar: ($f=2$)	Uykusuzluk ($f=7$)	Duruş bozuklukları: ($f=2$)	Müziğe takılı kalma($f=1$)	Uykusuzluk ($f=10$)
	Amaçsız davranışlar ($f=1$)	Sabırsız davranışlar ($f=2$)	Kolaycı yaklaşımlar: ($f=1$)		Sabırsız davranışlar ($f=5$)
		Duygusal ilişki ($f=1$)	Stres ($f=1$)		Duygusal ilişki ($f=1$)
		Oyuna ve videoya takılı kalma ($f=3$)	Ailevi ilişkilerde bozulma ($f=1$)		Oyuna ve videoya takılı kalma ($f=9$)
					Gerçeklik algısının bozulması ($f=2$)
					Kolaycı yaklaşımlar ($f=1$)
					Anne-baba ilişkilerinde bozulma ($f=1$)
					Kendini ifade etmede zorlanma ($f=1$)
	Sık Vurgu olma	Sinirli ve gergin olma	Dikkat dağınıklığı	Dikkat dağınıklığı	Dikkat dağınıklığı
	Saldırgan davranışlar	Sinir stres hali (agresif, gergin)	Dikkatini topalayamamak	Oyuna takılı kalma	Sinirli ve gergin olma
	Akademik başarının zayıflaması	Derse katılımın zayıflaması	Görme bozuklukları	Gözlerde kızarıklık	Gözlerde kızarıklık (bozukluk)
			Uykusuzluk		

Tablo 9 sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin katılımcıların deneyimlerinin içerik analizi bulgularını göstermektedir. Tabloya göre okul yöneticileri en sıklıkla “sinirli ve gergin olma, saldırgan davranışlar sergileme ve akademik başarının zayıflaması” olarak etkileri sıralamaktadırlar. Öğretmenlere göre dikkat dağınıklığı, stres ve derse katılımın zayıflaması en sık görülen etkilerdir. Anne-babalara göre dikkat dağınıklığı, görme bozukluğu ve uykusuzluk en sık karşılaşılan sosyal medya kullanımının etkileridir.

Öğrenciler de dikkat dağınıklığı, takıntılı olma ve gözlerde rahatsızlıklar şeklinde sosyal medya kullanımının etkilerini dile getirmektedir.

Anadolu Lisesinde eğitim gören 16 yaşındaki erkek öğrenci sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisini hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. "Dikkatim çok çabuk dağılmaya başladı, müziği kendi kendime tekrar ediyorum". Anadolu lisesinde görev yapan 45 yaşındaki okul yöneticisi ise sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. "Dikkatini gerçek ortama verememe, arkadaşlarına, birerlerine karşı gergin ve sinirli olma hali".

Tablo 10. Sosyal Medyanın Olumlu Taraflarına İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Sosyal medyanın olumlu tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?	Yok: (f=6) Eğitici olarak faydalı (f=4) Gündeme hızlı ulaşım (f=2) Toplu hareket etme(f=1): iletişimde faydalı (f=6) Kampanyalarda n haberdar olma: (f=1) İyiliklerin duyulması (f=2) Faydalı sayfalar var (f=1) Okuldaki örnek davranışlar motivasyonu artırıyor (f=1)	Var: (f=4) Yok: (f=7) İletişim kolaylaşır(f=6) Gündemi takip etmek(f=7) Müzik dinleme: (f=1) Bilgiye kolay ulaşım(f=9) Eğlence (f=1) Eğitici videolar: (f=2) Bakış açısı zenginleşir (f=2) Sosyalleşmeye etki(f=1) İyilikler hızlı yayılır (f=2) Birlik ve beraberlik (f=1)	Whatsapp faydalı(f=1) Doğru örnekler faydalı (f=1) Sosyal iletişim(f=1) Faydalı bilgiler: (f=1) Kampanyalardan haberdar olma(f=1) Gündemi takip etmek (f=4) Eğitici içerikler: (f=3) Bilginin hızla yayılması (f=1)	İletişim(f=2) Eğitim içeriklerine erişim (f=2) Olumlu olanı bencilce kullanma: (f=1) Yok: (f=1) Gündemi takip etme (f=3) Arkadaş ve ailenin paylaşımlarını görmek (f=1)l	Var (f=4) Yok: (f=14) Eğitici içerikler (f=11) Gündeme hızlı ulaşım(f=16) Toplu hareket etme (f=3) İletişimde faydalı(sosyallik) (f=20) Kampanyalardan haberdar olma: (f=2) İyiliklerin duyulması(f=4) Faydalı sayfalar (f=2) Okuldaki örnek davranışlar motivasyonu artırıyor(f=1) Müzik dinleme (Eğlence) (f=2) Bakış açısı zenginleşir (f=2) Whatsapp faydalı (f=1) Doğru örnekler faydalı (f=1) Bilginin hızla yayılması (f=1) Olumlu olanı bencilce kullanma: (f=1) Arkadaş ve ailenin paylaşımlarını görmek (f=1)
Sık Vurgu	Yok İletişimde faydalı Eğitici olarak faydalı	Bilgiye kolay ulaşım Yok Gündemi takip etmek	Gündemi takip etme Eğitici içerikler	Gündemi takip etme Eğitim içeriklerine erişim, İletişim	İletişimde faydalı (sosyallik) Gündeme hızlı ulaşım Yok

Tablo 10 sosyal medyanın olumlu taraflarına ilişkin katılımcıların deneyimlerine dayalı bulguları göstermektedir. Sosyal meydanın olumlu taraflarına yok (f=14) cevabını veren katılımcıların nispeten az olduğu söylenebilir. Katılımcıların çoğu sosyal medyanın iletişimde faydalı (f=20) olduğu, daha sonra ise gündeme hızlı ulaşım (f=16) olduğu cevabını vermektedirler. Tablo 10 sosyal medya kullanımının faydalarına ilişkin katılımcıların deneyimlerinin içerik analizi bulgularını göstermektedir. Tabloya göre okul yöneticilerinin en sıklıkla "olumlu tarafı yoktur, iletişim için faydalı ve eğitsel olarak faydalı" olarak faydalı

yanlarını sıralamaktadırlar. Öğretmenlere göre en sık ifade edilen faydaları bilgiye kolay ulaşım, gündemi takip etmek olarak ifade edilirken ya da faydası yoktur da sık olarak ifade edilmektedir. Anna-babalara göre gündemi takip etmek ve eğitici içerikler en sık ifade edilen faydalardır. Öğrenciler de sosyal medya kullanımının faydaları olarak gündemi takip etmek, iletişim ve eğitim içeriklerine erişim sıklıkla vurgulamaktadırlar.

Anadolu Lisesinde görev yapan 42 yaşındaki kadın bir okul yöneticisi sosyal medyanın olumlu taraflarının neler olduğu hakkındaki deneyimlerini şu şekilde ifade etti". Olumlu yanları elbette vardır iletişimi ve haberleşmeyi daha kısa sürede sağlayabiliyor". Mesleki-Teknik bir lisede öğretmen olarak görev yapan 42 yaşında kadın bir öğretmen ise "Uzaktaki arkadaşlardan akrabalarından haber almayı iletişimi kolaylaştırıyor" şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 11. Sosyal Medyanın Olumsuz Taraflarına İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Sosyal medyanın olumsuz tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?	Evet var: (f=23) Zaman kaybı(f=4) Gerçeklikten uzaklaşma (f=2) Kontrol dışına çıkma(f=1) Yanlış bilgiler yayılabiliyor (f=3) İstemediğimiz görüntülere maruz kalma: (f=4) Fiziksel ve duygusal olarak olumsuz etkileme (f=1) Ahlaksız davranışları normalleştirme (f=1) Olumsuz arkadaşlıklar: (f=1) Akademik başarı zayıf (f=1) Bilinçsiz tüketim (f=1)	Yanlışla özendirmek (f=6) Yanlış bilginin hızlı yayılması (f=3) Yaşlarına uygun olmayan görüntüler(f=2) Olumsuz görüntüler(f=6) Bilinçsiz teknoloji kullanımı (f=3) Bağımlılık(f=3) Kişiliğini kaybetme(f=2) Manipüle etme: (f=1) Zaman kaybı(f=6) Özel hayatın ihlali (f=2) İletişim engeli (f=1)	Evet zararları var (f=10) Gösteriş çabası (f=1) Şiddete yönelme (f=4) Gerçeklikten uzaklaştırma(f=2) Zaman kaybettirme (f=4) Psikolojik ve fiziksel yorgunluk (f=2) Dikkat eksikliği(f=1) Asosyallik (f=1) Motivasyon ve özgüven kaybı(f=1)	Siber zorbalık(f=2) Mahremiyet ihlali (f=1) Yanlış bilginin yayılması (f=1) Bağımlılık: Düşük özgüven: (f=1) Sosyal ilişkilerin bozulması(f=1) Her yönüyle olumsuz (f=2) Uygunsuz şeyler hızlı yayılıyor:(f=1) Çok fazla yalan bilgi (f=1)	Evet var(f=33) Zaman kaybı(f=14) Gerçeklikten uzaklaşma(f=4) Yanlış bilginin yayılması(f=8) İstemediğimiz görüntülere maruz kalma (Uygunsuz, olumsuz) (f=3) Fiziksel ve duygusal olumsuz etkilenme(f=5) Ahlaksız davranışların normalleşmesi (f=1) Olumsuz arkadaşlıklar (iletişim sorunu) (f=3) Akademik başarıda düşüş: (f=1) Bilinçsiz tüketim (f=1) Yanlışla özendirmek(f=6) Bilinçsiz teknoloji kullanımı (bağımlılık) (f=6) Kişilik sorunları (özgüven, asosyallik) (f=5) Manipüle etme (f=1) Özel hayatın ihlali (f=3) Gösteriş çabası (f=1) Şiddete yönelme(f=4) Siber zorbalık (f=2) Her yönüyle olumsuz (f=2)
Sık Vurgu	Evet var Zaman kaybı İstemediğimiz görüntülere maruz kalma	Zaman kaybı Yanlışla özendirmek Olumsuz görüntüler	Evet zararları var Şiddete yönelme Zaman kaybettirme	Siber zorbalık Her yönüyle olumsuz	Evet var Zaman kaybı Yanlış bilginin yayılması

Tablo 11 sosyal medya kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin katılımcıların düşünceleri

içerik analizi bulgularını göstermektedir. Tabloya göre okul yöneticilerine göre sosyal medya kullanımının olumsuz yönlerinin olduğu “Evet var” olarak ifade edilmekte ve en sıklıkla da “Zaman kaybı ve istemediğimiz görüntülere maruz kalma” ifadeleri vurgulanmaktadır.

Öğretmenler “Zaman kaybı, yanlışla özendirmek, olumsuz görüntüler” olarak olumsuz yönlerini sıralamaktadırlar. Anne-babalar da sosyal medya kullanımının zararları olduğunu sıklıkla ifade ederken bu zararları ise şiddete yöneltme ve zaman kaybettirme olarak vurgulamaktadırlar. Öğrencilerde sosyal medya kullanımının her yönüyle olumsuz olduğu ve siber zorbalık gibi olumsuz yönlerinin olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo 11 sosyal medyanın olumsuz taraflarına ilişkin katılımcıların ifadelerine dayalı bulguları göstermektedir. Katılımcıların çoğu sosyal medyanın olumsuz taraflarına ‘Evet, var’ ($f=33$) cevabını vermektedir. Bu kapsamda sosyal medyanın olumsuz tarafı olarak çoğunlukla zaman kaybı olarak görüldüğü söylenebilir ($f=14$).

Çocuğu Anadolu Lisesine giden 42 yaşındaki bir anne sosyal medyanın olumsuz taraflarının neler olduğu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etti: "Olumsuz taraflar da var tabii. Öğrenciler her türlü içerik görebiliyor. Olumsuz içeriklerin varlığı da tehdit oluşturuyor. Bilinçli bir kullanıcı olmayan öğrenci bu tehditler ile karşı karşıya kaldığı zaman doğruyu yanlış ayırt edemediğinde zarar görebilir". Anadolu Lisesinde görev yapan 53 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi ise olumsuz taraflarının neler olduğu hakkında düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. "Vardır kişinin yaşamına yaşam tarzına uygun olmayan şeyleri de görebiliyor."

4.2. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına İlişkin Katılımcıların Deneyimleri

4.2.1. Zorba Davranış Algısı

Zorba davranış algısı kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Size göre zorba davranışlar nelerdir?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular. Tablo 12 ile gösterilmektedir.

Tablo 12 Katılımcılara göre zorba davranışların neler olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğu zorba davranışları fiziksel saldırganlık ($f=26$) olarak, daha sonra ise alay etme, dalga geçme, argo (küfür, kötü söz) ($f=16$) aynı sıklıkta olduğu söylenebilir. Nispeten

daha az katılımcı yalan söylemeyi de ($f=1$) zorba davranış olarak ifade edilmektedir.

Anadolu Lisesinde görev yapan 34 yaşındaki kadın öğretmenin zorba davranışlara ilişkin fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: "Sözlü veya fiziksel karşı tarafa kötü davranmadır." Proje okulunda görev yapan 49 yaşındaki erkek okul yöneticisi ise fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: "Fiziksel ve psikolojik şiddet sosyal medyada yazılı hakaret ve kötü yorumlardır."

Tablo 12. Zorba Davranışlara İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Zorba davranışlar nelerdir?	Fiziksel saldırganlık ($f=9$)	Küçümseme (Aşağılama) ($f=6$)	Fiziksel saldırganlık ($f=8$)	İncitme ($f=1$)	Fiziksel saldırganlık: ($f=26$)
	Aşağılama ($f=7$)	Lakap takma: ($f=3$)	Alay etme ($f=4$)	Küçük düşürme ($f=1$)	Aşağılamak ($f=14$)
	Siber zorbalık ($f=2$)	Dışlamak (görmezden gelmek, ortama almamak) ($f=6$)	Dışlamak ($f=2$)	Korkutma ($f=1$)	Siber zorbalık ($f=4$)
	Argo söz kullanma ($f=4$)	Alay etme, dalga geçmek ($f=11$)	Görmezden gelmek ($f=1$)	Mutsuz etme ($f=3$)	Argo (küfür, kötü söz, hakaret) ($f=16$)
	Akran zorbalığı ($f=3$)	Argo konuşma (Küfür, hakaret) ($f=6$)	Öfkeli Davranmak ($f=1$)	Lakap takmak ($f=1$)	Akran zorbalığı ($f=3$)
	Dışlama ($f=1$)	Taklit: ($f=2$)	Lakap takmak ($f=3$)	Kötü söz kullanma ($f=1$)	Dışlamak (görmezden gelmek, ortama almamak) ($f=12$)
	Hakaret ($f=3$)	Duygusal istismar: ($f=5$)	Tehdit etme ($f=1$)	Dışlamak ($f=2$)	Saygısızlık ($f=2$)
	Saygısızlık ($f=2$)	Fiziksel istismar (Saldırganlık) ($f=9$)	zorlama ($f=1$)	Aşağılamak ($f=1$)	Psikolojik baskı ($f=4$)
	Psikolojik baskı ($f=2$)	Baskı kurma ($f=4$)	Küfür etme ($f=1$)	Görmezden gelme ($f=1$)	İncitici davranışlar ($f=3$)
	İncitici davranışlar ($f=2$)	Siber zorbalık ($f=2$)	Hakaret ($f=1$)	Dalga geçmek ($f=1$)	Lakap takmak ($f=7$)
		Anne zorbalığı siyasi zorbalık ekonomik zorbalık ($f=1$)	Psikolojik şiddet ($f=2$)	Yalan söylemek ($f=1$)	Alay etme (dalga geçme): ($f=16$)
		Mobbing ($f=1$)		Vurmak ($f=1$)	Duygusal istismar ($f=5$)
					Baskı kurma (Zorlama, mobbing) ($f=6$)
					Siber zorbalık ($f=2$)
Sık Vurgu	Fiziksel saldırganlık	Alay etme, dalga geçme	Fiziksel saldırganlık	Mutsuz etme	Anne, siyasi ekonomik zorbalık ($f=1$)
	Aşağılama	Fiziksel istismar (saldırganlık)	Alay etme	Dışlamak	Tehdit ($f=2$)
	Argo söz kullanma	Küçümseme*	Lakap takmak		Taklit etme ($f=2$)
		Dışlamak (görmezden gelmek, ortama almamak)			Mutsuz etme ($f=3$)
		Alay etme, dalga geçmek*			Yalan söyleme ($f=1$)
					Dışlamak (görmezden gelmek, ortama almamak) ($f=8$)
					Siber zorbalık ($f=2$)
					Öfkeli davranmak ($f=1$)
					Dedikodu (Asılsız iddialar) ($f=1$)
					Fiziksel saldırganlık
					Argo (küfür, kötü söz, hakaret)
					Alay etme (dalga geçme)

4.2.2. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışları

Okulda öğrencilerin zorba davranışları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru

“Öğrencileriniz okulda hangi zorba davranışları sergiliyorlar?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 13 ile sunulmuştur. Tablo 13’e göre okulda zorba davranışlarına katılımcıların çoğu “Argo (kötü söz, küfür, hakaret)” ($f=24$) cevabı verirken, “Fiziksel saldırganlık” cevabı da ikinci çoğunluk olarak görülmektedir ($f=23$). En az görülen zorba davranışların ise “Taklit” ve “Emir verme” olduğu söylenebilir ($f=1$).

Tablo 13. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Öğrenciler okulda hangi zorba davranışları sergiliyorlar?	Argo söz ($f=5$)	Emir verme ($f=1$)	Fiziksel	Fiziksel	Fiziksel saldırganlık($f=23$)
	Alay etme ($f=5$)	Kötü söz (argo,	saldırganlık($f=6$)	saldırganlık ($f=4$)	Argo (kötü söz, küfür,
	Hakaret ($f=3$)	hakaret, küfür	Dışlamak($f=2$)	Tehdit: ($f=2$)	hakaret) ($f=24$)
	Lakap	($f=10$)	Öfkeli	Eleştiri: ($f=1$)	Alay etme (dalga geçme):
	takma($f=3$)	Baskı ($f=3$)	Davranmak ($f=1$)	Kötü söz($f=4$)	($f=15$)
	Aşağılama($f=6$)	Duygusal	Dedikodu	Dışlama: ($f=1$)	Lakap takma ($f=9$)
	Fiziksel ve	istismar($f=2$)	(Asılsız iddialar)	Lakap takmak	Aşağılama(küçümseme):
	duygusal	Taklit ($f=1$)	($f=1$)	($f=1$)	($f=12$)
	şiddet: ($f=6$)	Fiziki	Küfür hakaret:	Dalga geçme($f=1$)	Duygusal istismar($f=2$)
	Dışlama($f=2$)	hareketler:($f=7$)	($f=2$)	Siber	Zorba davranış yok: ($f=3$)
	Akran	Küçümseme ($f=6$)	Lakap takma:	zorbalık($f=1$)	Emir verme ($f=1$)
	zorbalığı: ($f=5$)	Eleştiri ($f=1$)	($f=2$)		Taklit ($f=1$)
	Zorbalık	Akran zorbalığı			Eleştiri ($f=2$)
	davranışları	($f=3$)			Akran zorbalığı ($f=3$)
	yoktur($f=1$)	Alay etme($f=5$)			
Sık Vurgu	Fiziksel ve	Kötü söz (argo,	Fiziksel	Fiziksel	Argo (kötü söz, küfür,
	duygusal şiddet	Hakaret, küfür)	saldırganlık	saldırganlık	hakaret)
	Aşağılama	Fiziki hareketler	Dışlamak	Kötü söz	Fiziksel saldırganlık
	Argo söz*	Küçümseme	Küfür hakaret*	Tehdit	Alay etme (dalga geçme)
	Alay etme*		Lakap takma*		
	Akran				
	zorbalığı*				

Mesleki-teknik bir lisede görev yapan 45 yaşındaki erkek bir okul yöneticisinin okulda sergilenen zorba davranışlar ile ilgili fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: " Küfür hakaret arkadaşlarına fiziksel temas var." Mesleki-teknik bir lisede öğrenci olan 17 yaşındaki kadın öğrenci ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: " Çok fazla argo konuşma var".

Öğrencilerin okuldaki zorba davranışlarının sebepleri kapsamında katılımcılara yönetilen soru “Öğrencilerinizin zorba davranışlar sergilemelerinin nedenleri nelerdir?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 14 ile sunulmuştur.

Tablo 14’ e göre okuldaki zorba davranışların sebepleri olarak katılımcıların çoğunluğu anne-baba cevabını vermiştir ($f=23$). Katılımcıların daha sonra çoğunluk olarak gördüğü

sebepler arasında çevre ($f=8$) ve arkadaş ($f=5$) olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre okuldaki zorba davranışların temel sebepleri olarak anne-baba, çevre ve arkadaşlar olduğu söylenebilir.

Tablo 14. Öğrencilerin Okuldaki Zorba Davranışlarının Sebeplerine İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Öğrencilerin zorba davranışlar sergilemelerinin sebepleri nelerdir?	Anne-baba($f=11$) Arkadaş ($f=4$) Çevre($f=8$) Duygusal yoksunluk($f=1$) Maddi ve manevi olarak bağlanma arzusu ($f=1$) Kendini ispat etme çabası: ($f=5$) Sosyal medya kullanımı($f=5$) Başarısızlık: ($f=1$) Kıskançlık ($f=1$) Dışlanma($f=1$) Dikkat çekme ($f=1$) Kimlik arayışı: ($f=1$) Ahlaki yoksunluk($f=1$) Üstünlük kurma ($f=1$)	Gördüğünü yansıtmama($f=2$) Karşı cinsle iletişim($f=1$) Kendini ispat($f=8$) Beğenilme ($f=4$) Duygusal boşluk($f=2$) Kimlik arayışı($f=2$) Anne-baba ($f=7$) Bencil davranışlar($f=3$) Empati yok($f=2$) Sosyal medya($f=6$) Arkadaş($f=1$) Eğitim eksikliği($f=1$) Özgüven ($f=1$)	Anne-baba($f=4$) Otorite kurmak isteği ($f=3$) Kişilik sorunları($f=1$) Kendine yapılanı başkalarına yansıtmama($f=1$) Sosyal medya($f=1$) Dikkat çekme($f=3$) Empati eksikliği($f=1$) Bireysel farklılıkları hoş görmeme: ($f=1$)	Anne-baba($f=1$) Popülerlik($f=2$) Düşük öz güven($f=1$) Kıskançlık($f=1$) Kin besleme($f=1$) Üstünlük($f=2$) Korkutmak ($f=1$) Bilmiyorum ($f=1$) Can sıkıntısı($f=1$) Dışlama ($f=1$) Dikkat çekme($f=4$) Ahlaki yoksunluk ($f=1$) Üstünlük kurma ($f=6$) Gördüğünü yansıtmama($f=2$) Karşı cinsle iletişim: ($f=1$) Beğenilme (dikkat çekme, popülerlik) ($f=9$) Bencil davranışlar (empati eksikliği) ($f=6$) Özgüven($f=2$) Kişilik sorunları ($f=1$) Kin (kendine yapılanı başkasına yapma) ($f=2$) Bireysel farklılıkları hoş görmeme ($f=1$) Kıskançlık ($f=1$) Korkutma($f=1$) Can sıkıntısı($f=1$) Bilmiyorum($f=1$)	Anne-baba ($f=23$) Arkadaş($f=5$) Çevre ($f=8$) Duygusal yoksunluk ($f=3$) Maddi ve manevi bağlanma arzusu (kimlik arayışı) ($f=4$) Kendini ispat ($f=13$) Sosyal medya etkisi($f=11$) Başarısızlık(eğitim) ($f=2$) Kıskançlık($f=2$) Dışlama ($f=1$) Dikkat çekme($f=4$) Ahlaki yoksunluk ($f=1$) Üstünlük kurma ($f=6$) Gördüğünü yansıtmama($f=2$) Karşı cinsle iletişim: ($f=1$) Beğenilme (dikkat çekme, popülerlik) ($f=9$) Bencil davranışlar (empati eksikliği) ($f=6$) Özgüven($f=2$) Kişilik sorunları ($f=1$) Kin (kendine yapılanı başkasına yapma) ($f=2$) Bireysel farklılıkları hoş görmeme ($f=1$) Kıskançlık ($f=1$) Korkutma($f=1$) Can sıkıntısı($f=1$) Bilmiyorum($f=1$)
Sık Vurgu	Anne-baba Çevre kendini ispat etme çabası Sosyal medya kullanımı	Kendini ispat Anne-baba Sosyal medya	Anne-baba Otorite kurmak isteği Empati eksikliği	Üstünlük Popülerlik	Anne-baba Kendini ispat Sosyal medya etkisi

Anadolu Lisesinde görev yapan 53 yaşındaki erkek okul yöneticisi öğrencilerin zorba davranışlar sergilemelerinin nedenleri hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Kendini ispat etme çabası yaşadıkları aileden gördükleri olabilir". Proje okulunda görev yapan 55 yaşındaki erkek bir öğretmen ise öğrencilerin zorba davranışlar sergilemelerinin nedenleri hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir". Anne-baba arasındaki fiziksel veya duygusal şiddet, sağlık veya stres bozukluklarıdır".

4.2.3. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına Yönelik Neler Yapılmaktadır?

Okulda öğrencilerin zorba davranışlarına yönelik neler yapıldığı kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda zorba davranışları azaltmak ya da önlemek amacıyla neler yapılmaktadır?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 15 ile sunulmuştur.

Tablo 15. Okulda Öğrencilerin Zorba Davranışlarına Yönelik Neler Yapıldığına İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Okulunuzda zorba davranışları azaltma ya da önlemek amacıyla neler yapılmaktadır?	Uyarma(f=2) Bilgilendirme (Görüşme, seminer, değerler eğitimi (f=16) Disiplin yaptırımları (f=2) Zorba davranışlar bulunmamaktadır (f=2) Bireysel görüşme(f=2) Rehberlik servisine yönlendirme: (f=4) Eşit haklara sahip oldukları vurgulanmaktadır (f=1) Polis daveti (f=1)	Faaliyetler düzenleme eğitsel, sportif, sosyal, projeler) (f=5) Seminer (toplantı, bilgilendirme): (f=13) Anne-baba iş birliği (f=5) Rehberlik servisi çalışmaları:(f=11) Disiplin kurulu (f=4) Görüşme(f=4) Değerler eğitimi(f=2) Empati becerisi kazandırma(f=1)	Uyarma: (f=2) Bilgilendirme (Görüşme, seminer) (f=8) Disiplin yaptırımları(f=2) Grup rehberliği: (f=1) Riskli kişiler belirleniyor(f=1) Akran arabuluculuğu:(f=1) Empati kazandırıcı etkinlikler (f=) 1	Cep telefonu yasak (f=1) Ödül(f=1) Rehberlik servisi çalışmaları(f=2) Akran arabuluculuğu çalışmaları (f=1) Okul müdürü uyarı yapıyor (f=1) Katlarda nöbetçi öğretmen(f=1)	Uyarma(f=5) Bilgilendirme (Görüşme, seminer, değerler eğitimi) (f=47) Disiplin yaptırımları (f=10) Zorba davranış yok (f=2) Rehberlik servisi çalışmaları(f=18) Eşit haklara sahip oldukları vurgulanmaktadır (f=1) Polis daveti (f=1) Faaliyetler düzenleme eğitsel, sportif, sosyal, projeler) (f=5) Anne-baba iş birliği (f=5) Empati becerisi kazandırma(f=2) Grup rehberliği (f=1) Riskli kişiler belirleniyor(f=1) Akran arabuluculuğu (f=2) Cep telefonu yasak (f=1) Katlarda nöbetçi öğretmen (f=1)
Sık Vurgu	Bilgilendirme (Görüşme, seminer, değerler eğitimi) Rehberlik servisine yönlendirme	Seminer (toplantı, bilgilendirme) Rehberlik servisi çalışmaları Faaliyetler düzenleme eğitsel, sportif, sosyal, projeler) Anne-baba iş birliği	Bilgilendirme (Görüşme, seminer) Disiplin yaptırımları Uyarma	Rehberlik servisi çalışmaları Disiplin kurulu	Bilgilendirme (Görüşme, seminer, değerler eğitimi)

Tablo 15’e göre okulda öğrencilerin zorba davranışlara yönelik yapılanlara ilişkin olarak katılımcıların çoğu “Bilgilendirme (Görüşme, seminer, değerler eğitimi)” yapıldığını söylemektedir (f=47). Öğrenciler dışında diğer katılımcılar disiplin yaptırımlarını da belirtmektedir. Katılımcılardan özellikle okul yöneticileri rehberlik servisinin rolünü öne çıkartmaktadır. Genel olarak 18 katılımcı rehberlik çalışmalarının yapıldığını belirtmiştir. Okul yöneticilerinden ikisi (f=2) okulda zorba davranışların olmadığını açıklarken bir yönetici de polise haber verildiğini söylemiştir. Öğretmenlerin öne çıkan vurgusu ise anne

baba ile görüşme yapmaktır. Okul yöneticileri yerine öğretmenlerin anne-babalarla iş birliği yapması zorba davranışların önlenmesinde öğretmenlerle anne-babanın rolünün önemini vurgulamaktadır. Öğretmenle anne-babanın ortak noktası öğrenci olduğundan öğrencinin maruz kalabildiği zorba davranışlarda öncelikle anne-babalar ve öğretmenler duyarlık göstermek durumundadırlar. Okul yöneticileri toplam 30 vurgu yaparken öğretmenler toplam 45 vurgu yapmıştır. Bu durum öğretmenlerin zorba davranışların yönetilmesinde oldukça önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

Proje okulunda görev yapan 55 yaşındaki erkek bir öğretmen zorba davranışları azaltmak veya önlemek amacıyla neler yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir: "Zorba davranışlarım önlemek için özgüveni geliştirme, sosyalleşme ile ilgili çeşitli kurs ve aktiviteler düzenlenmektedir. Öğretmen ve ebeveynlere eğitim verilmektedir. Ders alınan cesaretlendirici sözler kullanılmaktadır". Mesleki-teknik lisede görev yapan 50 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi ise neler yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir. "Rehberlik servisi öğrencilerle toplu veya bireysel görüşmeler yapmaktadır".

Öğrencilerin okuldaki zorba davranışlarında sosyal medyanın rolüne ilişkin katılımcılara yöneltilen soru "Öğrencilerin zorba davranışlarında, sosyal medya kullanımının bir rolü olduğu söylenebilir mi? Nasıl? Açıklar mısınız?" sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 16 ile sunulmuştur.

Tablo 16 'ya göre öğrencilerin okuldaki zorba davranışlarında sosyal medyanın rolüne ilişkin katılımcıların çoğu "Evet" ($f=40$) derken "Yok" cevabını verenler ($f=1$)' dir. Bu kapsamda katılımcılar zorba davranışlarda sosyal medya rolünün ilişkisini çoğunluk "Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar" şeklinde ifade etmişler ($f=43$). Sosyal medyada gördükleri fenomen davranışları zorbalık davranışlarının onaylanmasını etkileyerek uygulamalarını kolaylaştırmaktadır. Olumsuz örneklerle kolayca erişim sağlamanın da etkisi ifade edilmektedir.

Çocuğu Proje Okulu Fen Lisesine giden 31 yaşındaki bir anne zorba davranışlarda sosyal medya kullanımının rolünün nasıl olduğu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. "Evet, sosyal medyada gördükleri şeylerden etkileniyorlar ve denemeye kalkıyorlar". Proje okulunda görev yapan 49 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. "Evet, takip ettiği sayfalarda gördü zorbalıkları kolayca etkilenip taklit edebiliyorlar". Öğrenciler, sanal ortamlarda gördükleri davranışları gerçek yaşamda sınırları zorlayarak deneyimlemektedir. Bu durum hem akran ilişkilerinde hem de okul ortamında zorbalık davranışlarının artmasına zemin hazırlamaktadır.

Tablo 16. Öğrencilerin Okuldaki Zorba Davranışlarında Sosyal Medyanın Rolüne İlişkin Bulgular

Soru	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Öğrencilerin zorba davranışlarında sosyal medya kullanımının bir rolü olduğu söylenebilir mi? Nasıl?	Evet: (f=16) Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar (f=1) Sonuçlarını düşünmeden hareket ediyorlar (f=1) Etkileşim için (f=1) Sosyal medyada kendilerini daha rahat hissediyorlar (f=1) Şiddet sahneleri etkiliyor (f=1) Fenomenlerin etkisinde kalıyorlar (f=1) Merak, özentisi (f=1)	Evet (f=14) Gördüklerini uygulama (f=18) Kendini ispat (f=2) Gerçek hayatlarını sosyal medya olarak görüyorlar (f=1) Antisosyal (f=1) Olumsuz davranışları örnek alma (f=3) Gerçek yaşamlarını etkiliyor (f=3) Zorbalığı kolay yayma (f=1) Fenomenleri örnek alma (f=2) Oyunların etkisi (f=2)	Evet (f=10) Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar: (f=8) Olumsuz örneklerle kolayca erişim (f=1) Hesap verme sorumluluğundan uzak olma: (f=1)	Bencil olma (f=1) Siber zorbalık (f=1) Sosyal medyadan etkilenme (f=1) izlediklerinin etkisi var (f=2) Yok (f=1) Anne-baba (f=1) Oyun etkisinde kalma (f=1) Kişinin kendi karakteri ile ilgili (f=3)	Evet (f=40) Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar (f=43) Fenomenleri örnek alma (f=3) Sonuçları düşünmeden hareket etme (f=1) Etkileşim (beğeni) (f=1) Sosyal medyada kendilerini daha rahat hissediyorlar (f=1) Merak özentisi (f=1) Gerçek hayatlarını sosyal medya olarak görüyorlar (f=2) Oyunun etkisi (f=3) Kişilik (f=2) Olumsuz örneklerle kolayca erişim (f=4) Hesap verme sorumluluğundan uzak olma (f=1) Anne-baba (f=1) Yok: (f=1)
Sık Vurgu	Evet Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar	Gördüklerini uygulama Evet Gerçek yaşamlarını etkiliyor Olumsuz davranışları örnek alma	Evet Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar	Kişinin kendi karakteri ile ilgili İzlediklerinin etkisi var	Sosyal medyada gördüklerini uyguluyorlar Evet Fenomenleri örnek alma Oyunun etkisi

4.3. Okulda Sosyal Medya Yönetimi Aracılığıyla Zorba Davranışların Azaltılması

4.3.1. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bilinçlendirme

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin bilinçlendirme çalışmaları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda, öğrencilerin sosyal medyayı bilinçli kullanmasını sağlamak için neler yapılmaktadır?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 17 ile sunulmuştur. En sık vurgu bilgilendirme yapıldığı (f=22) yönünde olmasına karşın bilgilendirme yapılmadığı vurgusu da dikkate alınacak sayıdadır (f=10). Bu soruya verilen yanıtlardan üretilen kodlar en çok

okul yöneticileri ($f=45$) ve öğretmenler ($f=35$) tarafından yapılmıştır. Bilgilendirme yöntemi olarak ağırlıklı konferans, seminer, toplantılar ve eğitici videolar kullanıldığı anlaşılmaktadır ($f=36$).

Tablo 17 okulda sosyal medya kullanımına ilişkin bilinçlendirme çalışmaları kapsamında neler yapıldığına ilişkin katılımcılardan “Var” cevabını verenler 22’dir. Çalışmaların olmadığını ifade eden ise 10’dur. Okulda çoğunlukla çalışmalar kapsamında bilgilendirme çalışmaları (seminer, konferans, toplantı, eğitici videolar) yapıldığı söylenebilir ($f=36$).

Tablo 17. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Bilinçlendirmeye İlişkin Bulgular

Soru: OSM 4 (Bilgilendirme yapılması)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Bilgilendirme yapılıyor.	22		1		22
Bilgilendirme olmuyor.	1	3	6		10
Seminer, konferans, toplantı yapılıyor.	16	19	1		36
Bilgim yok.			1	1	2
Önleyici çalışmalar yapılıyor.		4			4
Bireysel ve grup halinde görüşmeler yapılır.		2	1	1	4
Anne-baba ve öğrencilere yöneliktir.	2	2			4
İdare ve rehber öğretmenler yapar.	3	1			4
Geri dönüşler dikkate alınır.	1				1
Gereksiz platformlar kapatılmalıdır.		1			1
Dijital okur-yazarlık eğitimi verilmelidir.		1			1
Anne-babalar eğitilmelidir.		1	1		2
Olumlu-olumsuz örnekler gösterilmelidir.		1			1
Genel	45	35	11	2	93

Proje okulu Fen Lisesinden görev yapan 42 yaşındaki kadın bir öğretmen öğrencilerin sosyal medyayı bilinçli kullanmak için neler yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir: “2020 de sosyal medya kullanımı ile ilgili Erasmus projesi yapılarak seçilen öğretmenler Portekiz ve İtalya’da eğitim olarak dönüşte farkındalık çalışmaları yaptılar öğrencilere konferans verdiler”. Çocuğu Mesleki-Teknik lisede okuyan 39 yaşındaki bir anne neler yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir" Okul konferans salonunda bilgilendirmeler yapılmaktadır. Derste olumlu olumsuz örnekler anlatıp inceleme yapılmaktadır".

4.3.2. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Karar Oluşturma

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin karar oluşturma kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin kararlar alınırken kimler/neler etkilidir?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 18 ile sunulmuştur. Toplam 107 kodun üretildiği karar oluşturma sürecinde en etkili rolün okul yöneticilerinde ($f=40$) olduğu ardından öğretmenlerin ($f=22$) ve daha sonra rehber öğretmenlerin ($f=11$) karar sürecinde etkili

oldukları söylenebilir.

Tablo 18 Sosyal medya kullanımına ilişkin karar oluşturma aşamasında kimlerin etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğu etkili olan kişilerin çoğunlukla “Okul idaresi (müdür ve müdür yardımcıları)” ($f=40$) olduğunu ifade ederken; en az etkili olan çalışmanın ise risk haritaları ve testler olduğu anlaşılmaktadır ($f=1$). Karar sürecinde öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Bu aşamada istek ve şikayetlerin etkisinin de az olduğu söylenebilir.

Tablo 18. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Karar Oluşturmaya İlişkin Bulgular

Soru: OSM 5 (Karar süreci)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Okul idaresi karar almaktadır.	15	15	7	3	40
Ortak karar alınıyor.		1	3		4
Karar alınmıyor.		4			4
Bilgin yok.				2	2
Rehber öğretmenler karar almaktadır.	5	3	3		11
Öğretmenler karar almaktadır.		13	6	3	22
İstek ve şikâyetler dikkate alınmaktadır.	2				2
Testler ve risk haritaları dikkate alınmaktadır.	1				1
Okulun kurallarına göre karar alınmaktadır.		4			4
Öğrencilerin fikirleri dikkate alınmıyor.		5	2	1	8
Velilerin görüşleri dikkate alınmıyor.		6	1	2	9
Genel	23	51	22	11	107

Proje okulunda görev yapan 50 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi sosyal medya ile ilgili kararlar alınırken kimlerin etkili olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “Müdür ve müdür yardımcıları, öğretmen, rehberlik servisi iş birliği ile sağlanmaktadır.” Çocuğu Anadolu Lisesine giden 42 yaşındaki bir anne ise kimlerin etkili olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “Okulda sosyal medya kararları alınırken, okul yönetimi ve rehberlik hizmetlerinin fikri alınır. Herkesin görüşü önemli oluyor”.

4.3.3. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Planlama

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin planlama çalışmaları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda, öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin alınan kararlar uygulamaya nasıl aktarılmaktadır? Planlama yapılmakta mıdır?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 19 ile sunulmuştur. Toplam 65 vurgu yapılmıştır. En fazla vurgu öğretmenler tarafından ($f=28$) yapılmıştır. Tablo 19 okulda sosyal medya kullanımına ilişkin planlama durumlarını göstermektedir. Bu kapsamdan katılımcıların çoğunluğu “Planlama yok” ($f=26$) cevabını verirken, alınan

kararların okul idaresinin takip etmesi şeklinde yaptığı görülmektedir ($f=10$).

Tablo 19. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Planlamaya İlişkin Bulgular

Soru: OSM 6 (Planlama)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Planlama var.					
Planlama yok.	9	13	4		26
Bilgin yok.				1	1
Öğretmenler bilgilendirme yapıyor.	4		1	1	6
Rehberlik servisi bilgilendirme yapıyor.	2	5		1	8
Okul idaresi takip ediyor, toplantılar yapıyor.	3	4	2	1	10
Velilerle toplantı yapıyor.	4			1	5
Duyurular yapıyor.		3		1	4
Okul dışından kurumlar eğitim veriyor.		1			1
Plana gerek yok, tümüyle yasaklanmalı.		1	1		2
Plan olsa bile uygulanmıyor.		1			1
Bir durum olduğunda disiplin kuralları uygulanıyor.			1		1
Genel	22	28	9	6	65

Çocuğu Proje Okulu Fen Lisesinde okuyan 52 yaşındaki bir anne sosyal medya kullanımıyla ilgili planların uygulanması hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Özel bir plan yok fakat ilgilendiren kısımda disiplin yönetmeliğine göre işlem yapılıyor". Anadolu Lisesinde görev yapan 53 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi planların uygulanması hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Herhangi bir planlama yoktur görev ve sorumluluklar belirlenmemiştir ama sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler daha etkilidir".

4.3.4. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Örgütlenme

Tablo 20. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Örgütlemeye İlişkin Bulgular

Soru: OSM 7 (Örgütlenme: Görev ve sorumluluk verme)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Örgütlenme yapılıyor.	3			2	5
Örgütlenme yapılmıyor.	15	15	8		38
Bilgin yok.		1		5	6
Okul idaresi sorumluluk üstleniyor.	3	5		2	10
Rehberlik servisi sorumluluk üstleniyor.	2	4	2	1	9
Öğretmenler sorumluluk üstleniyor.	2	5		2	9
Yönetmelikler uygulanmaktadır.	1	1			2
Herkes kendine göre yapıyor.	1	2			3
Sorumluluk verilse bile uygulanacağını düşünmüyorum.		1			1
Genel	27	34	10	12	83

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin örgütlenme çalışmaları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru "Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla ilgili planların uygulanmasını sağlayıcı görev ve sorumluluklar belirlenmiş midir? Açıklayabilir misiniz?" sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 20 ile sunulmuştur. Bu soru için toplam 9 kod karşılığında 83 vurgu yapılmıştır. En

fazla vurguyu öğretmenler yapmıştır ($f=38$).

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin örgütlenme (plan doğrultusunda görev ve sorumluluk dağılımını yapma) çalışmalarına ilişkin katılımcıların çoğu örgütlemenin olmadığını ifade etmiştir ($f=38$). Örgütlenme var diyenler ise oldukça azdır ($f=5$). Bu çalışmaların çoğunlukla okul idaresi tarafından yapıldığı söylenebilir ($f=10$). Katılımcılardan “Bilgim yok” cevabını veren ise 6’dır.

Fen Lisesinde görev yapan 45 yaşındaki erkek bir öğretmen sosyal medya kullanımıyla ilgili planların uygulanmasını sağlayıcı görev ve sorumlulukları şu şekilde açıklamıştır: “Herhangi bir plana yönelik görev ve sorumluluk dağılımı bulunmamaktadır.” Proje okulunda görev yapan 49 yaşındaki erkek bir okul yöneticisi ise görev ve sorumlulukları şu şekilde açıklamıştır: “Herhangi bir görev dağılımı yoktur idare gerekli durumlarda bilgi vermektedir”

4.3.5. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Raporlama

Tablo 21. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Raporlamaya İlişkin Bulgular

Soru: OSM 8 (Raporlama)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Raporlama yapılıyor.	3	5	3	1	12
Raporlama yapılmıyor.	6	11	8		25
Bilgim yok.				6	6
Okul idaresi sorumluluk üstlenip raporları kullanıyor.	3	5	3	1	12
Rehberlik servisi ve disiplin kurulu sorumluluk üstleniyor.		7	1	1	9
Öğretmenler sorumluluk üstleniyor.	2				2
Veliler aracılığıyla yapılıyor.	1	2			3
Okulun geneli sorumluluk üstleniyor.	3	7			10
Tutanak tutulur ve gerekli disiplin cezaları verilir.	8				8
Bilgilendirme ve uyarı yapılır.		3			3
Yönetmelik kurallarına göre işlem yapılır.		2			2
Çocuklarla konuşuluyor.			3		3
Genel	26	42	18	9	95

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin raporlama çalışmaları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla ilgili sorunlarla karşılaştığınızda neler yapıyorsunuz? Sosyal medya kullanımına ilişkin kayıtlar, raporlamalar mevcut mu? Bu kayıtlardan kimler nasıl yararlanıyor?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 21 ile sunulmuştur. Toplam 12 kod için 95 vurgu yapılmıştır.

Okulda sosyal medya kullanımının denetlenmesine ilişkin katılımcıların çoğu “raporlama

yapılmıyor” ($f=25$) cevabını vermiştir. Bu kapsamda sosyal medya kullanımına ilişkin raporlamalarda çoğunlukla okul idaresi ($f=12$) ve okulun geneli ($f=10$) sorumluluk üstlenmektedir. Katılımcıların çoğunluğu bu kayıtlardan “İdare (Müdür, müdür yardımcıları)” yararlandığını ifade etmiştir ($f=12$). Rehberlik servisi ve disiplin kurulunun rolüne yapılan vurgu da dikkate değer sayıdadır ($f=9$). Okulda sosyal medya denetimine ilişkin öğretmenlerin katılımın ve yönetmeliklerin dikkate alınmadığı söylenebilir.

Çocuğu Mesleki-Teknik Anadolu Lisesine giden 37 yaşındaki bir anne sosyal medya ile ilgili sorunlar karşısında neler yapıldığını, bununla ilgili kayıt ve raporların durumu ve kimlerin yararlandığı ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Sözlü olarak uyarılar yapılıyor, sosyal medyayı en doğru şekilde nasıl kullanırız bunun önemi anlatılıyor, herhangi bir rapor mevcut değil.” Proje Okulu Fen Lisesinde görev yapan 42 yaşındaki bir öğretmen ise görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: “Kayıt ya da rapor yok. Bir sorun olursa idare ile ve rehber öğretmen veli ile görüşür”.

4.3.6. Okulda Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Denetleme

Tablo 22. Okulda Sosyal Medyanın Yönetiminde Denetlemeye İlişkin Bulgular

Soru: OSM 9 (Denetleme)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Raporlama yapılıyor.	2	4	1	1	8
Raporlama yapılmıyor.	18	24	9		51
Bilgim yok.				4	4
Okul idaresi denetliyor.	2	4	1	1	8
Okulun böyle bir yasal yetkisi yok.	1				1
Rehberlik servisiyle öğretmenler sorumluluk üstleniyor.		3	1	3	7
Disiplin kurulu denetlemektedir.		4		1	5
Nöbetçi öğretmenler denetliyor.				1	1
Genel	23	39	12	11	85

Okulda sosyal medya kullanımına ilişkin raporlama çalışmaları kapsamında katılımcılara yöneltilen soru “Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımı kapsamında planların uygulanmasını takip etme, görev ve sorumlulukların yerine getirilmesini denetleme mekanizması mevcut mu? Mevcutsa bu mekanizma hangi durumlarda neler yapmaktadır?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 22 ile sunulmuştur. Denetleme kapsamında 8 kod için toplam 85 vurgu yapılmıştır.

Okulda sosyal medya kullanımının denetlenmesine ilişkin vurgulamaların çoğu “Mevcut değil” ($f=51$) cevabı üzerinde yoğunlaşırken “Denetim mekanizması var” vurgu sayısı 8’dir. Bu kapsamda sosyal medya kullanımının denetlenmesine ilişkin çoğunlukla idare

ilgilenmektedir cevabı verildiği görülmektedir ($f=8$). Rehberlik servisi ve öğretmenlerin denetlemedeki rolüne ilişkin vurgu sayısı da dikkate değerdedir ($f=7$).

Proje Lisesinde görev yapan 55 yaşındaki erkek bir öğretmen sosyal medya kullanımı kapsamında planların uygulanmasını denetleyen bir mekanizmanın varlığına ilişkin düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır: “Kullanıma dair denetleme mekanizması yok.” Çocuğu Anadolu Lisesinde okuyan 42 yaşındaki bir anne ise duruma ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Böyle bir mekanizma yok ama öğretmenler olarak biz ve rehberlik servisi birlikte hareket ederek gerekli durumlarda sorumluluk alırız.”

Okulda sosyal medya kullanımına yönelik yönetsel faaliyetlerin etkililiğine ilişkin katılımcılara yöneltilen soru “Öğrencileri zorba davranışlara yönelten sosyal medya kullanımının etkisini azaltmak için okulunuzda yapılanların etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Bu kapsamda neler önerirsiniz?” sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar içerik analiziyle incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 23 ile sunulmuştur. Bu kapsamda üretilen 12 kod karşılığında toplam 79 vurgu yapılmıştır.

Tablo 23. Okulda Sosyal Medyanın Yönetimi Kapsamındaki Faaliyetlerin Etkililiği

Soru: OSM 10 (Öneriler)	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Anne-Baba	Öğrenci	Genel
Etkilidir.	1	8	2		11
Etkili değildir.	7	10	2	4	23
Ülke politikası haline getirilmelidir.	2	5	2		9
Bazı platformlar ve sosyal medya uygulamaları yasaklanmalı	1			1	2
Alternatif yeni uygulamalar olmalıdır.	1				
Diğer bakanlıklarla iş birliği yapılmalıdır.	1	1			2
Anne-babalar üzerine çalışmalar ve iş birliği artırılmalıdır.	3	7	1	1	12
Sosyal medyaya üyelik denetlenmelidir.	1		2	1	4
Sosyal medya, zaman yönetimine ilişkin eğitim verilmelidir.	1	3	2		6
Okul bu problemi çözemez.		2	1	1	4
Telefon kullanımına ilişkin sınırlayıcı önlemler alınmalıdır.		4			4
Bu konuda uzmanlaşmış özel birimler kurulmalıdır.			1		
Genel	18	40	13	8	79

Tablo 23 Okulda sosyal medya kullanımı kapsamındaki yönetsel faaliyetlerin etkililiğine ilişkin katılımcıların değerlendirme ve önerilerini göstermektedir. Yönetsel faaliyetlerin etkili olduğunu değerlendirenlerin vurgusu ($f=11$) ile etkisiz olduğuna ilişkin vurgu ($f=23$) karşılaştırıldığında yönetsel faaliyetlerin daha etkili olması ihtiyacı belirmektedir. Bu kapsamda yapılacak faaliyetlere yönelik önerilerde aileler üzerine çalışmalar ile iş birliğinin artırılması önerisi dikkat çekmektedir ($f=12$). Bu önerinin yanı sıra ülke politikası haline

gelmeli cevabı da dikkate değerdir ($f=9$). Bu cevap, okul bu problemi çözemez yanıtı ile birlikte ele alındığında sosyal medya kullanımı aracılığıyla zorba davranışların önlenmesinde okul düzeyinin üzerinde sistem genelini kapsayan müdahalelerin yapılma ihtiyacı vurgulanabilir.

Anadolu Lisesinde görev yapan 56 yaşındaki erkek bir öğretmen zorba davranışlar üzerinde sosyal medya kullanımının etkisini azaltmak için yapılan çalışmaların yeterliliği ve bu kapsamda önerilerini şu şekilde ifade etmiştir: “Yeterli değil sadece okulun bu problemi çözmesi söz konusu olamaz. Diğer bakanlıklar ile iş birliğini sağlanması ile kısmen önleme bilir diye düşünüyorum.” Fen Lisesinde görev yapan 53 yaşındaki bir okul yöneticisi ise düşüncelerini ve önerilerini şu şekilde ifade etmiştir: “Etkili değildir. Bazı sosyal medya uygulamaları yasaklanabilir. Öğrencilerin yaş düzeylerine uygun daha alternatif sosyal medya uygulamaları gündeme getirilebilir.”

4.3.7. Veri Çeşitlemesiyle Okulda Sosyal Medya Yönetimi Aracılığıyla Zorba Davranışları Azaltma Kapsamında Bulguların İlişkilendirilmesi

Tablo 24 Okulda sosyal medya yönetimi aracılığıyla zorba davranışların azaltılması kapsamındaki bulguların sentezlendiği tabloyu göstermektedir. Tabloya göre okulda yönetici ve öğretmenler bilinçlendirme faaliyeti yapsalar da anne-baba ve öğrenci tarafından fark edilme ve etki yaratma bakımından sınırlı kaldığı söylenebilir. Karar sürecinde okul yöneticileri ağırlıklı bir role sahiptir. Öğretmenler de önemli bir paya sahip fakat anne-baba ve öğrenciler karar süreci dışında kalmaktadır.

Okulda yönetici ve öğretmenler anne-baba iş birliği ile kararların uygulamasında etkili olsa da öğrenciler için dağılımda nitelik olarak etkisiz olduğu görülmektedir. Planlama ağırlıklı okul idaresi, öğretmenler ve veli iş birliği ile yapılmaktadır. Rehber öğretmenler de önemli bir paya sahip fakat öğrenciler planlama süreci dışında kalıyor.

Okulda yönetici ve öğretmenlerin planların uygulanmasında görev ve sorumlulukları olsa da anne-baba ve öğrencilerin daha etkisiz olduğu görülmektedir. Örgütlenme ağırlıklı okul idaresi ve öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Sınıf rehber öğretmenleri de önemli sorumluluklara sahip fakat anne-baba ve öğrenciler örgütlenme dışında kalmaktadır.

Okulda denetimin olmadığı sıklıkla ifade edilse de okul idaresi ve rehberlik servisinin denetimi üstlendiği söylenebilir. Sorunlarla karşılaşıldığında tutanakla kayıt altına alınmaktadır. Denetim mekanizmasında anne-baba ve öğrencilerin etkisinin işlevsel açıdan

daha sınırlı olduğu söylenebilir. Denetim ağırlıkla disiplin tutanaklarına göre ve okul idaresi tarafından yapılmaktadır. Bütün okul denetimde önemli bir paya sahip olmasına rağmen anne-baba ve öğrenciler denetim süreci dışında kalıyor. Okulda yönetici ve disiplin kurulu planların takibini, görev ve sorumlulukları denetlese de öğretmenler, anne-baba ve öğrencilerin etkisinin sınırlı olduğu söylenebilir. Raporlama ağırlıkla okul idaresi ve disiplin kurulunca yapılmaktadır. Sınıf öğretmenleri de önemli bir paya sahip fakat anne-baba, öğrenciler ve okuldaki diğer öğretmenler raporlama dışında kalıyor. Okulda yapılan yönetsel faaliyetlerin bütüncül ve kapsayıcı olmadığı söylenebilir. İdareciler ve rehberlik servisinin sorumluluğu sıklıkla vurgulanmıştır. Yönetsel faaliyetler etkili değildir. Yönetici, öğretmen ve anne-baba eğitimlerinin artması ve kapsamlı politika oluşturma önerilmiştir. Fakat öğrenciler fikir üretmede yetersizdir.

Tablo 24. İlişkisel Bulguların Sentezlenmesi

Yönetsel Süreçlerin Geneli	Sentezleme
Bilgilendirme	Bilgilendirme yapılıyor. En sıklıkla seminer, konferans, toplantılar yapılmaktadır.
Karar Oluşturma	Karar oluşturma sürecinde okul yöneticilerinin rolü çok belirgindir. Öğretmenler ve rehber öğretmenlerin de karar sürecine etkisi gözlemlenirken veli ve öğrencilerin karar sürecine oldukça sınırlı katılımı söz konusudur.
Planlama	Planlama yapılmadığı çok belirgin şekilde vurgulanmaktadır. Planlama kapsamında en sık okul idaresinin takibi ve bu kapsamda yaptığı toplantılar vurgulanmaktadır.
Örgütlenme	Planların uygulamaya aktarılması kapsamında görev ve sorumlulukların dağıtılması ile ilgili katılımcılar örgütlemenin yapılmadığını vurgulamaktadır. Bu kapsamda okul idaresinin sorumluluk üstlendiği vurgusu belirgindir.
Raporlama	Karşılaşılan sorunların kayıt altına alınıp raporlanması ve bunlarla ilgilenilmesine ilişkin olarak katılımcıların çoğunluğu bu işlemin gerçekleştirilmediğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda tutulan kayıtların okul idaresince tutulduğu belirtilmektedir.
Denetleme	Görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin denetlenmesine ilişkin katılımcılar ağırlıkla denetlemenin yapılmadığı yönünde vurgulama yapmaktadır. Okul idaresinin denetimi üstlendiği vurgusu dikkat çekicidir.
Etkililik	Yönetsel faaliyetlerin etkili olmadığı vurgusu daha belirgindir.
Geliştirme Önerileri	Geliştirme öneriler kapsamında özellikle anne-babalar üzerine çalışma ve iş birliği vurgusu öne çıkmaktadır. Bir başka öneri ise okulun bu konuda yetersiz kalacağı ve ülke düzeyinde politika geliştirilip uygulanması önerisidir.
Sentez	Okulda sosyal medya yönetimi aracılığıyla zorba davranışların azaltılmasına yönelik olarak okuldaki yönetsel faaliyetlerin etkisiz olduğu söylenebilir. Bu çerçevede bilgilendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine karşılık yönetsel süreçlerin gerçekleştirilmediği gözlemlenmektedir. Okul düzeyinde yönetsel faaliyetlerin desteklenmesine yönelik anne-babalar üzerine çalışmalar ve iş birliği ile ülke çapında politika geliştirilmesi önerilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİ

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan bulgular literatür eşliğinde tartışılmakta ve sonuçlara ulaşılmaktadır. Sonuçlara dayalı olarak uygulama ve araştırma alanına yönelik öneriler geliştirilmektedir.

1. Bulgu: Instagram en sık kullanılan sosyal medya platformudur.

Bu çalışmada en sık kullanılan sosyal medya platformunun Instagram olduğu tespit edilmiştir. Sarsar, Başbay ve Başbay'ın (2015) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin en sık Facebook'u kullandıklarını saptamıştır. Demirel (2024) yükseköğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların sırası ile en çok kullandıkları sosyal medya uygulamalarının Instagram, Youtube ve X kullandıklarını tespit etmiştir. Sekvan (2019) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu lisansüstü tez çalışmasında en sık kullandıkları sosyal medya uygulamalarının sırası ile Instagram, YouTube ve X olduğunu tespit etmiştir. Temel (2019) gençler ile yapmış olduğu yaptığı lisansüstü tez çalışmasında en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının Instagram olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmada ulaşılan “Instagram platformun en sıklıkla kullanılan sosyal medya aracı” olduğuna ilişkin bulgu önceki araştırma bulgularıyla uyumludur. Benzer şekilde Temel (2019), yapmış olduğu çalışmasında en sık kullanılan sosyal medya uygulamasının Instagram olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Demirel (2019) ve Sekvan (2019) da çalışmalarında Instagram'ın kullanılan en sık platform olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Fakat Sarsar ve arkadaşları (2015) çalışmasında Facebook' un en sık kullanılan uygulama olduğunu tespit etmişlerdir. Bütün bu çalışmalardan yola çıkarak mevcut bulgu önceki çalışmanın bulguları ile uyumludur. Uyumsuzluğun sebebi katılımcıların yaşıyla ve öğrenim düzeyleriyle ilgili olabilir. Diğer nedenler ise sosyal medyaya erişim durumu, popülerlik etkisi olabilir.

2. Bulgu: Sosyal medya en sıklıkla arkadaş çevresinin etkisi ve merak sebepleriyle kullanılmaktadır

Köseoğlu (2012) Facebook kullanımı için yaptığı çalışmasında kullanıcıların bu uygulamayı sosyal ilişkiler kurma, gündemi takip etme, görüntü ve video paylaşımı, mizah amaçlı keyif almak için kullandıklarını tespit etmiştir. Akçay (2011) Gümüşhane Üniversitesinde öğrenciler, akademik ve idari personel üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sosyal çevre oluşturma, mental olarak dinlenme ve stresten, kaygıdan uzaklaşmak, boş zamanlarını değerlendirmek ve bilgi aktarımı gibi etkenlerden kaynaklı kullandıklarını tespit etmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (2013) Türkiye' de yapmış olduğu çalışmasında internet kullanımı içerisinde gençlerin %96'sı sosyal medya uygulamalarını da beraberinde kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu uygulamaları sıklıkla kullandıkları alanlar şu şekilde ifade edilmiştir: Başkalarının paylaştıklarını takip etmek, yakın çevresinin gönderileri için fikirlerini paylaşmak ve fotoğraf ve video paylaşımı yapmak olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada sosyal medya kullanımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Yeniçıktı (2016) görüşme tekniği ile yaptığı çalışma sonucunda katılımcıların sosyal medyayı arkadaşları ile iletişim kurma, vakit geçirmek ve güncel haberi bilgilere ulaşmak için kullandıklarını sonucuna ulaşmıştır. Sheldon' un (2008) öğrenciler ile yaptığı çalışmasında, mevcut ilişkileri devam ettirme ve boş vakitlerini değerlendirmek amacı Facebook kullanımını en çok etkileyen unsurlar arasındadır.

Bu araştırmaya göre, sosyal medya en çok arkadaş çevresinin etkisi ve merak sebepleriyle kullanılmaktadır. Bu bulgu diğer bulgularla büyük ölçüde uyumludur. Köseoğlu (2012), sosyal iletişim kurma ve gündemi takip etme, Akçay (2011) sosyal çevre oluşturma ve boş zamanları değerlendirme, Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013) arkadaşlarının paylaşımın takip etmek olduğunu tespit etmiştir. Yeniçıktı (2016) çalışmasında, sosyal medyada sohbet etmek ve boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla kullanıldığını, Sheldon (2008) ise Facebook' u bireyler için zaman geçirme ve arkadaşlarıyla sohbet etme amacıyla kullanıldığını tespit etmiştir. Bu çalışmaların bulguları mevcut bulgunun sosyal çevre edinme ve merak sonuçlarıyla uyumludur.

Çalışma sonuçları sosyal medya kullanımının sosyal çevre edinimi, arkadaş ilişkileri, bilgi ve merak üzerine farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Bu kapsamda mevcut bulgu ile daha önceki çalışmaların sonuçları arasında uyum bulunmaktadır. Sosyal medya uygulamaların sosyalleşme ve bilgi edinme, merak amacıyla kullanılmasının yıllar içinde değişmediği görülmektedir.

3. Bulgu: Sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerinde en belirgin etkisi dikkat dağınıklığı, sinirlilik, gerginlik olarak belirtilmektedir.

Özer'in (2014), Türkiye ve Amerika ve olmak üzere iki farklı ülkeden 200 öğrenci ile yaptığı çalışmada kültürel bağlamda Facebook kullanımının eğitim hayatı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Türk öğrencilerin sosyal medya kullanımının akademik durumlarını olumsuz etkilediği tespit edilirken, Amerikan öğrencileri için sosyal medya kullanımı akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Müezzini'nin (2017) ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada internette geçirilen süre ile yoksunluk hissi, dikkat eksikliği, işlevsellikte yetersizlik ve sosyal ortamlardan uzaklaşma arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu tespit etmiştir. Noyan'ın (2015) sosyal medya kullanan bireyler üzerinde yapmış olduğu çalışmada sosyal medya kullanım süreleri aşırı olan bireylerin, sosyal medyada normal düzeyde vakit geçiren bireylere göre daha fazla depresyon belirtileri gösterme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bilge ve arkadaşlarının (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada sosyal medya bağımlılığının anksiyete, depresyon ve stres belirtileri üzerinden orta düzeyde pozitif anlamda anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, kaygı ve stres belirtileri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gökbulut ve Bilen'in (2024) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada sosyal medya bağımlılığı ile depresif belirtiler, kaygı ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada sosyal medya kullanımının öğrencilerde dikkat dağınıklığı, sinir ve gerginlik oluşturduğunu bulmuştur. Özer (2014) dikkat dağınıklığı ve işlevsellikte azalma, Müezzini (2017) dikkat eksikliği ve gerginlik düzeylerindeki artışı, Noyan (2015), Bilge ve arkadaşları (2020) ile Gökbulut ve Bilen (2024) de sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, kaygı ve stres belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmalar, sosyal medya kullanımının bireylerin duygusal dengesini bozarak sinirlilik, gerginlik ve stres seviyelerinde artışa neden olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, mevcut çalışmada elde edilen bulgu, literatürdeki genel eğilimle uyumludur.

Sosyal medya kullanımı, internet bağımlılığı yapılan çalışmalarda benzer şekilde sonuçlara ulaşılmaktadır. Sosyal medyanın bilinçsiz kullanımı bireyler benzer psikolojik, davranışsal belirtiler göstermektedir. Öğrencilerin sosyal medyaya gereğinden çok zaman harcamaları ve kullandığı uygulamanın içerikleri öğrencilerin kişisel özelliklerine ve akademik durumlarını etkilemektedir.

4. Bulgu: Okulda öğrencilerin en sık sergilediği zorba davranışlar argo ifadeler, fiziksel saldırganlık ve ardından taklit etme şeklinde deneyimlenmektedir.

Gümüşler, Başaran (2015) öğrenciler ile yaptığı çalışmasında en fazla %54,7 arasında yapılan “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” ile fiziksel zorbalık, %36,1 oranında “Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme” ile sözel zorbalık yaptıklarını tespit etmiştir. Totan (2008), lise öğrencileri yaptığı çalışmasında sözel zorbalığa uğrayan bireylerin ve sözel zorbalık türünün diğer türlere oranla daha sık olduğunu tespit etmiştir. Üstün ve Şenyer (2022) ortaokullarda yaptığı çalışmasında genellikle sözel zorbalık olarak şu içeriklerin gerçekleştiğini tespit etmiştir; lakap takma, dalga geçme küçümseme, grup dışına itme, psikolojik baskı yapma; fiziksel zorbalık olarak ise “saç çekme, tekme atma, itme ve vurma” davranışlarıdır. Kapçı (2004) ilköğretim düzeyindeki öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada okulda öğrencilerin %40 oranında fiziksel, ilişkisel, sözel ve cinsel zorbalık gördükleri bulgusuna ulaşmıştır. Atik (2006) ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada sözel zorbalığın en sık görülen zorbalık türü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada elde edilen bulguya göre okulda öğrencilerin en sık sergilediği zorba davranışların argo ifadeler, fiziksel saldırganlıklar ve taklit etme şeklindedir. İlgili araştırmalar mevcut bulgu sonucuyla benzer sonuçlara ulaşmıştır. Dolayısıyla, mevcut çalışmanın bulgusu, öğrenciler arasında fiziksel ve sözel zorbalığın daha çok yaşandığını ve taklit, lakap takmak gibi davranışların sözel zorbalığın biçimi olabileceğine işaret eden önceki araştırmalarla uyum düzeyi yüksektir.

Bu çalışmalar, öğrencilerin okulda arkadaşları ile iletişim konusunda yaptıkları olumsuz davranış türleri hem sözel hem de fiziksel zorbalığın yaygın olduğunu göstermektedir. Bu zorbalık davranışların yapılma sıklığı, tekrarlayan bir biçimde artması diğer zorbalık türlerini de etkileyerek oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir.

5. Bulgu: Okulda öğrencilerin zorba davranışlarının sebepleri arasında en sıklıkla anne-baba tutumları ve arkadaş çevresi belirtilmiştir.

Yıldırım’ın (2001) yaptığı araştırmasında anne-baba tutum ve davranışlarının zorbalık yapanların, mağdur olanların ve her ikisinin yaptığı davranışlar üzerinde bir etkisinin olmadığını sonucuna ulaşmıştır. Aksoy (2019) araştırmasında katılımcıların vermiş olduğu cevaplarda zorbalık davranışların sebepleri arasında anne-baba tutumları, bireyin psikolojik durumu, çevre etkisi ve kitle iletişim yayınlarından kaynaklandığı tespit etmiştir. Kutlu ve Karaca (2022) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada anne-baba davranış ve tutumları,

sosyal çevrenin öğrencilerin zorbalık davranışlarını etkilediğini tespit etmiştir. Üstün, Şenyer (2022) öğretmenler ile yaptığı çalışmada zorbalık nedenleri olarak şunları ifade ettiklerini belirtmiştir: Anne-baba ilişkileri, çevre, teknoloji kullanımı, dikkatleri çekme isteği, ergenlik dönemi özellikleri, sosyo-ekonomik farklılıklardır. A. Akpınar ve A. Akpınar (2022) yaptığı çalışmada anne-baba tutumları, öğrenci düzeyleri, çevresel faktörler ve okuldan kaynaklı nedenlerin zorbalık davranışlarının nedenleri arasında olduğunu tespit etmiştir. Sarıgül ve Akar (2025) yaş ilerledikçe zor davranışların arttığını ve baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin zorbalığı maruz kalma oranının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmada elde edilen bulguya göre, öğrencilerin zorba davranışlarının sebepleri arasında anne-baba ve arkadaş çevresi ön plandadır. Bu bulgu, Akpınar ve Akpınar (2022), Aksoy (2019), Kutlu ve Karaca (2022), Üstün ve Şenyer (2022) ile yapmış olduğu çalışmaların bulguları ile uyumludur. Araştırmalar zorbalık davranışlarının nedenlerini anne-baba tutum ve davranışları, çevresel faktörler ve sosyal ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Fakat Yıldırım (2001) yapmış olduğu çalışmada zorba davranışlarda anne-babanın etkili olmadığını belirtilmiştir. Genel literatür incelendiğinde anne-baba ve çevre faktörü sonuçları mevcut bulgu sonuçları ile uyumludur.

Çalışmada ulaşılan bulgu ile Yıldırım (2001) yaptığı araştırma sonucu uyumsuz olduğu görülmektedir. Bu uyumsuzluğun nedenleri anne-baba tutumlarının yıllar içinde değişmesi, anne-babaların çocukları ile geçirdikleri sürenin değişkenliği ve anne-baba ile iletişimin sağlanamaması olabilir.

6. Bulgu: Okulda zorba davranışlara yönelik en sıklıkla bilgilendirme (bireysel ve grup halinde görüşme, seminer düzenleme) yapılmaktadır.

Ünal (2017) zorbalığı önleme çalışması için öğretmenler ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çözüm yöntemi olarak bilgi verme, uyarı yapma ve öğrencilerle empati etkinlikleri yaptıklarını tespit etmiştir. Atış Akyol ve diğerleri (2018) zorbalık hakkında öğretmenler ile yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun zorbalığı önlemeye yönelik okullarda özel bir plan ve politikanın olmadığını ifade ettiklerini tespit etmiştir. Aksoy (2019) okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmada, okullarda zorbalığı önlemek için konferanslar düzenlediklerini, fakat okullarda akran zorbalığını önlemek amacıyla belirlenmiş özel bir politika olmadığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmalar, zorbalıkla mücadelede genellikle bilgilendirme çalışmalarının yapıldığını göstermektedir. Ünal (2017), öğretmenlerin bireysel görüşmeler, uyarma ve

empati kazandırma etkinlikleri yaptığını; Atış Akyol ve diğerleri (2018) ile Aksoy (2019) ise seminer çalışmalarının yapıldığını fakat okul içinde bu bulgu ile ilgili sistemli bir planın olmadığını ifade etmişlerdir. Ancak mevcut bulgu ile yapılan çalışmaların zorbalığı önlemeye yönelik benzer çalışmaların yapıldığını göstermektedir.

Mevcut bulgu ile önceki çalışmalar arasında genel olarak incelendiğinde uyum olduğu görülmektedir. Uyum olmakta beraber araştırmalar yetersizliklere de vurgu yapmaktadır. Zorbalık farkındalık çalışmalarının yetersizliği, kurum içinde bir politikanın olmaması gibi durumlar uygulamaların etkililiğini ve devamlılığının yetersiz olduğunu vurgulamaktadır.

7. Bulgu: Okulda zorba davranışların sergilenmesinde sosyal medyanın rolü olduğunu deneyimlenmektedir. Öğrencilerin sosyal medyada gördüklerini okulda uygulama eğiliminde olduğu sıklıkla vurgulanmıştır.

Pektaş, Seren ve Akbaba (2023) çalışmasında okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Katılımcılar, akran zorbalığının nedenlerini öğrencilerin mizaçsal özellikleri, anne-baba tutum ve davranışları, psikolojik sorunlar ve sosyal platformlar gibi nedenler ifade ettiklerini tespit etmiştir. Aksoy (2019) okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında, Katılımcılar, zorbalık davranışının genellikle anne-babadan, öğrencinin psikolojik durumundan, çevresel faktörlerden ve medya yayınlarından kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Tuncer ve Dikmen (2016) İnternet ortamında daha fazla zaman geçiren bireylerin daha fazla siber zorba/mağdur oldukları sonucuna ulaşmıştır. Dinç Kırılı (2020) lise öğrencileri yaptığı çalışmasında sosyal medyanın siber zorbalık konusunda genç bireyler üzerinde büyük etkisi olduğu ve siber zorbalığa maruz kalmanın da gençleri birçok yönden etkilediğini tespit etmiştir. Sarıgöl ve Akar (2025) ilkökul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında dijital zorbalık düzeyinin düşük olmasına rağmen, dijital medya kullanım süresi ile zorbalık arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sosyal medya kullanımı, TV izleme ve dijital oyun oynama sürelerinin zorbalık oranlarını arttırdığı tespit etmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu tutumlarının, öğrencilerin zorba davranış oranlarını azaltmada önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulguya göre, okulda sergilenen zorba davranışların ortaya çıkmasında sosyal medyanın etkili olduğu ve öğrencilerin sosyal medyada gördükleri davranışları okul ortamına taşıma eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Bu kapsamda, sosyal medya uygulamalarında gözlemlenen zorbalık davranışları öğrencilerin okulda taklit etmesi ve arkadaşlarına da uygulaması literatürde belirtilen genel sonuçlarla uyumludur. Ayrıca

Sarıgöl ve Akar (2025) TV izleme ve dijital oyun sürelerinin de zorbalık üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşarak bulgu ile uyumlu olduğu deneyimlenmektedir.

Bu uyumun temel nedeni, sosyal medyanın gençlerin sosyal öğrenme düzeylerinden de etkilenecek, izledikleri ve gördükleri zorba davranışları model alması, okul ve sınıf ortamında bu davranışları çevresine uygulamasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, sosyal medya kullanımının okulda yaşanan zorbalık olaylarının oluşmasında etkili olabileceğini, önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

8. Bulgu: Zorbalık konusunda bilgilendirme yapılıyor. En sıklıkla seminer, konferans, toplantılar yapılmaktadır.

Yılmaz ve Malkoç (2020) zorbalık konusunda yaptığı çalışmada, öğretmenlerin süreç içinde bilgilendirme, uyarı yapma ve empati duyguları ile ilgili çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sulak ve Altuntaş (2022) zorbalığı önlemeye yönelik sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin zorbalıkla karşılaştıklarında yaptıkları çalışmalar şu şekilde ifade edilebilir: öğrencilerle özel görüşme yapma, empati çalışmaları yapmak, öğrenci ve anne-babaya yönelik uyarı yapmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Üstün ve Şenyer (2022) öğretmenler ile zorba davranışları önlemeye yönelik yapılan çalışmalar hakkında yaptığı çalışmada öğretmenlerin öğrencileri uyardığını, özel görüşmeler yaptıklarını, zorbalık nedenlerini araştırdıklarını ve öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Mevcut bulguda öğretmenlerin sosyal medya kullanımı sonucu oluşan sorunlarla karşılaştıklarında en sık bilgilendirme çalışmaları yaptıkları, genellikle seminer, konferans ve toplantılar ile yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bulgular öğretmenlerin ve okul yönetimin zorbalık ya da sosyal medya kullanımında kaynaklı tüm bu bulgular, öğretmenlerin yaşanan zorbalık ya da sosyal medya kaynaklı sorunlara karşında yapılan mevcut bulgu ile uyumludur.

Mevcut bulgu yapılan araştırmaların bulguları ile uyumludur. Bu bulgu siber zorbalık, internet bağımlılığı gibi okullarda işlenen birçok konu ortak olduğu için yapılan çalışmalar benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin yaşanan zorbalıkları fark ettiklerinde çoğunlukla bilgilendirme ve görüşmeler yapması çalışmalarının sınırlı olduğunu göstermektedir.

9. Bulgu: Karar oluşturma sürecinde okul yöneticilerinin rolü çok belirgindir. Öğretmenler ve rehber öğretmenlerin de karar sürecine etkisi gözlemlenirken veli ve öğrencilerin karar sürecine oldukça sınırlı katılımı söz konusudur.

Kepenekçi Karaman ve Çınkır'ın (2006) Türkiye'de ortaöğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada akran zorbalığında mağdur olan öğrencilerin %29,'sı okul idaresine, %6,3 de öğretmenlerine durumu anlatarak çözüm istediklerini bildirmişlerdir. Tezcan (2015) ortaöğretim öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada liseli öğrencilere yönelik yaptığı çalışmada akran zorbalığına ve şiddete uğrayan öğrencilerden hiçbir şey yapmayanların ve durumu ciddiye almayanların oranı %73 iken, %12'si ise çözüm yolunun olmayacağını bile bile okul idaresine şikâyetinde bulunduklarını ifade etmişlerdir. Ayas ve Horzum (2013) rehber öğretmenler ve diğer branş öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin zorba davranışlar ile ilgili öğrencilerle daha çok iletişim halinde oldukları tespit etmişlerdir. Bundan dolayı rehber öğretmenlerin (Psikolojik Danışman) diğer öğretmenlerden siber zorbalık farkındalık düzey ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulgu, okulda karar oluşturma sürecinde yöneticilerin belirgin bir rol üstlendiğini, öğretmenler ve rehber öğretmenlerin sürece sınırlı da olsa katılım sağladığını, ancak veli ve öğrencilerin karar süreçlerine oldukça sınırlı şekilde dâhil olduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgu, literatürdeki önceki çalışmalarla büyük ölçüde uyumludur.

Bu uyumun temel nedeni, okul iklimden ve kültürü çevresinde okul yönetiminden sorumluların yönetim olduğu algısından kaynaklı olabilmektedir. Karar alma süreçlerinde aktif yapının yöneticiler olması, diğer paydaşların bu süreçte pasif olmasından kaynaklı olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

10. Bulgu: Planlama yapılmadığı çok belirgin şekilde vurgulanmaktadır. Planlama kapsamında en sık okul idaresinin takibi ve bu kapsamda yaptığı toplantılar vurgulanmaktadır.

İrfaner (2009) yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin okul içinde sorunlar için öğrencilere yol göstermek gibi görevleri olmasına bu görevi yerine getirmediği tespit edilmiştir. Rehber öğretmenlerin zorbalık konusunda da görev almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dursun ve diğerleri (2024) okul yöneticileri ile yapmış olduğu çalışmada okul yöneticilerin çoğunluğunun akran zorbalığı farkındalık eğitimi almadıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ulaşılan bulgu, okullarda akran zorbalığıyla ilgili planlı bir sistemin yeterince olmadığı ve planlamaları genellikle okul idaresinin takibi ve yaptığı toplantılarla ilerlediği

vurgulanmaktadır. Literatürdeki yapılan çalışma sonuçları da bazı noktalarda okul idaresinin de yetersiz olduğunu ifade edilmektedir. Mevcut bulgu ile daha önceki yapılan çalışmaların uyumluluk düzeyi sınırlı düzeyde uyumludur.

Mevcut bulgu, önceki çalışmalarında sonuçlarından yola çıkarak öğretmenlerin ve okul yönetiminin konu ile ilgili eğitim eksikliği, görev dağılımında sistemin olmaması durumu desteklemektedir. Müdahale hizmetleri kapsamında okul temelli desteklerin eksikliğini desteklemektedir.

11. Bulgu: Planların uygulamaya aktarılması kapsamında görev ve sorumlulukların dağıtılması ile ilgili katılımcılar örgütlemenin yapılmadığını vurgulamaktadır. Bu kapsamda okul idaresinin sorumluluk üstlendiği vurgusu belirgindir.

Özgöker (2018) öğretmenler ile yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun zorbalık davranışları ile karşılaştıkların neler yapması gerektiği konusunda eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dölek'in (2002) ortaöğretim öğrencileri yapmış olduğu çalışmasında öğrenciler öğretmenlerinin zorbalık davranışlarına müdahale ve önlemekte yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Çalışma yapılan okullarda zorbalık müdahale eylem planı olmadığı ifade edilip; fakat okul müdürlerinin bu konuda duyarsız kalmadıklarını, önlem için başka yöntemler uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Genç (2007) okul müdürleri ve rehber öğretmenler ile yaptığı çalışmasında katılımcıların çok az miktarda anne-babanın zorbalıkla ilgili okula şikâyet etmek için geldiklerini ifade etmişlerdir.

Mevcut bulgu okullarda zorbalıkla mücadeleyle yönelik planların uygulanması kapsamında görev ve sorumlulukların belirlenmediğini, sürecin büyük ölçüde okul yönetimin sorumluluğunda olduğu yürütüldüğünü ortaya koymuştur. Özgöker (2018) ve Dölek (2002) yaptıkları çalışmalarında zorbalıkla ilgili çalışmalarda öğretmenlerin görev ve sorumluluk almadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Genç (2007) ise müdürlerin etkili olduğunu fakat velilerin çalışmalara etkisinin az olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçların mevcut bulgu ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Bulguların uyumlu olması okul kültüründe okul yönetiminin plan ve program kapsamında daha etkili olduğunu göstermektedir. Öğretmen, öğrenci ve velilerin okulun faaliyetleri ve sistemi için sorumluluk alma bilincinin sınırlı olduğundan kaynaklı olabilir.

12. Bulgu: Karşılaşılan sorunların kayıt altına alınıp raporlanması ve bunlarla ilgilenilmesine ilişkin olarak katılımcıların çoğunluğu bu işlemin gerçekleştirilmediğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda tutulan kayıtların okul idaresince tutulduğu belirtilmektedir.

Kepenekçi ve Çınkır (2003)'ın yaptıkları çalışmalarında zorbalık davranışlarına karşı okul disiplin sistemin yetersiz olduğu öğrenciler tarafından ifade edilmiştir, öğrenciler tarafından zorbalık davranışlar için cezaların yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Mevcut bulgu, okullarda akran zorbalığına ilişkin olayların düzenli olarak kayıt altına alınmadığını ve bununla görevli kişilerin durumu raporlaştırmadıklarını göstermektedir. Bu durum, Kepenekçi ve Çınkır (2003), araştırmacının bulgusuyla uyumludur.

Mevcut bulgu, daha önceki yapılan çalışmaların bulgularıyla uyumlu olduğu ve okullarda akran zorbalığı ile ilgili etkili bir kayıt ve raporlama sisteminin eksikliğini vurgulamaktadır. Bu durum okullarda iş bölümünün olmaması, raporlama sisteminin Türkiye’de bir politika haline gelmemesinden kaynaklı olabilir.

13. Bulgu: Görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin denetlenmesine ilişkin katılımcılar ağırlıklı denetlemenin yapılmadığı yönünde vurgulama yapmaktadır. Okul idaresinin denetimi üstlendiği vurgusu dikkat çekicidir.

İrfaner’ in (2009) ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin yaklaşık %50’ sinin öğretmenlerinin zorbalık olaylarında etkili olamadığını ve önlemek konusunda gerekli tedbirlerin alınmadığını ifade etmişlerdir. Görgülü, Küçükali (2023) okul yöneticileri ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında okul yöneticileri ve öğretmenlerin işlenmekte olan denetim mekanizmasını yetersiz bulduklarını fakat denetim mekanizmasını gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçla beraber öğretmenlerin ve okul idaresinin göreve yönelik denetim mekanizmasını tercih ettikleri tespit edilmişti.

Mevcut bulgu, okullarda paydaşların görev ve sorumluluklarının yerine getirilip getirilmediği ile ilgili denetimin olmadığı ve bunu çoğu zaman okul idaresinin yaptığı vurgulanmaktadır. Bu durum, literatürdeki çalışmalarla büyük ölçüde uyumludur.

Önceki araştırmalar, denetim süreçlerinin planlı ve düzenli bir şekilde ilerlemediğini, çoğunlukla okul müdürlerinin kendi isteklerine bırakıldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu durum öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemekte yetersiz olduğunu gösterir. Dolayısıyla, mevcut bulgu, literatürdeki bulgularla büyük oranda uyuşmakta ve okullarda etkili ve sistemli bir denetim mekanizmasının eksikliğini vurgulamaktadır.

5.1. Sonuç

Bu araştırma, öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal medya etkisiyle zorba davranışların okul ortamına yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki olgu arasındaki ilişki doğrultusunda okul yöneticilerinin sosyal medyayı etkili yöneterek zorba davranışları azaltma imkânı olmasına karşın okulda sosyal medyanın etkili yönetilemediği de anlaşılmıştır. Öğrencilerin maruz kaldığı ve model aldığı bazı istenmeyen davranışları okul ortamında taklit edildiği tespit edilmiştir. Sosyal öğrenme kuramı, öğrencilerin çevrim içi ortamlarda gördükleri olumsuz davranışları modelleyerek benimsediklerini ve zorbalık davranışlarının bu yolla yayıldığını açıklamaktadır. Ekolojik sistem kuramı, öğrencilerin bireysel özellikleri ile anne-baba tutumları, okul ve dijital çevre gibi farklı sistemlerin zorbalık üzerinde etkili olduğunu göstermektedir; bu bağlamda okul yönetiminin sosyal medya politikaları ve rehberlik hizmetlerinin etkinliği kritik bir rol oynamaktadır. Bağlanma kuramı, güvenli ilişkiler kuramayan öğrencilerin zorbalığa daha yatkın olduğunu belirtirken, ahlaki gelişim kuramı öğrencilerin zorbalık davranışlarını etik açıdan değerlendirme ve sorgulama düzeylerinin okul yöneticilerinin farkındalık çalışmalarına bağlı olarak güçlendiğini ortaya koymaktadır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı ise öğrencilerin sosyal medyayı farklı amaçlarla kullanmalarının zorbalık riskini etkilediğini ve yönetici yeterliliğinin bu kullanımları yönlendirmede belirleyici olduğunu göstermektedir. Böylece, kuramsal çerçeve ile bulguların bütüncül ilişkisi, okul yönetiminin sosyal medya kaynaklı zorbalıkla mücadeledeki önemini kapsamlı biçimde açıklamaktadır. Okullarda sosyal medya ve zorba davranışlar kapsamında önleme ve iyileştirme çalışmalarının bilgilendirme, toplantı, bireysel görüşme yapıldığı; ancak bu çalışmaların derinlemesine ilerlemediği daha çok yüzeysel ilerlediği görülmektedir. Okullarda öğretmenler ve yöneticilerin bu sorun kapsamında sistemli bir plan yapmadıkları görülmüştür. Alınan kararların genellikle okul yöneticilerin rolünün baskın olduğu, öğretmenlerinde katkı sağladığı görülmektedir. Ancak öğrenci ve velilerin sürece katkılarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma sonucunda ulaşılan bulgular sosyal medya kaynaklı zorbalıkların yönetimi konusunda okul yöneticilerin yeterliliklerinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

5.2. Öneri

Bu araştırmanın sosyal medya, akran zorbalığı ve okul yöneticileri üzerine odaklanması, bu alanda önemli bilgiler ve perspektifler sunuyor. Ancak, her araştırmanın olduğu gibi, bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bu sınırlılıkların farkında olmak, gelecekteki araştırmaların daha kapsamlı ve derinlemesine olmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte temel nitel betimsel desenle çalışılan bu araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bu araştırmanın katılımcıları ortaöğretimde görev yapan öğretmen, yönetici, öğrenci ve anne-babalar. Benzer amaçla gelecekte nitel ve nicel yöntemlerle çalışılacak araştırmalarda okul zorbalığının sınıf düzeyine, ilköğretim ve ortaokul dönemlerine veya yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılabilir. İkinci sınırlılık, bu araştırmanın verileri görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme tekniği, derinlemesine veri toplamak için yeterli olmayabilir. Gelecek araştırmalarda nitel ve nicel veri toplama araçları birlikte kullanılabilir. Üçüncü sınırlılık ise, araştırma verilerinin sadece Aksaray ilinde 8 tane okuldan toplanmasıdır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda çeşitli il veya ilçelerde katılımcılardan oluşacak örneklem üzerinde çalışılması önerilebilir. Bu araştırmanın sonuçlarından öncelikle araştırmacılar akran zorbalığı konusunda gelecekte yapacakları teorik ve uygulamalı araştırmalar için yararlanabilirler. Bu araştırma sonuçları ile ilgili uygulamaya dönük öneriler şu şekildedir:

- Okullarda öğretmen ve öğrencilere yönelik psiko-eğitim programları, akran zorbalığını anlama ve müdahale etme konusunda farkındalığı artırabilir. Örnek etkinlikler: Zorbalık farkındalık atölyeleri, rol oynama çalışmaları, zorbalıkla mücadelede etkili iletişim teknikleri seminerleri.
- Sosyal duygusal öğrenme becerilerinin geliştirilmesine yönelik programlar, öğrencilerin sosyal becerilerini ve empati yeteneklerini geliştirebilir. Örnek etkinlikler: Empati geliştirme oyunları, duygu yönetimi ve stres azaltma teknikleri uygulamaları, grup çalışmalarıyla çatışma çözme becerilerinin artırılması.
- Öğretmenlere zorbalığın türleri, belirtileri ve müdahale yöntemleri konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Örnek etkinlikler: Zorbalık türleriyle ilgili vaka incelemeleri, psikolojik destek yöntemleri atölyesi.
- Okul psikolojik danışmanlarının, öğretmenlerin okul zorbalığını önlemedeki rolleri üzerine odaklanan seminerler yapılması faydalı olacaktır. Örnek etkinlikler: Psikolojik

danışman ve öğretmen iş birliği toplantıları, zorbalık vakalarının erken tespiti ve müdahalesi üzerine çalıştaylar.

- Anne-baba eğitim programları, velileri akran zorbalığının belirtileri ve müdahale yolları konusunda bilinçlendirerek önemli bir rol oynayabilir. Örnek etkinlikler: Akran zorbalığının belirtileri ve etkileri hakkında bilgilendirme toplantıları, ebeveyn-çocuk iletişimi güçlendirme seminerleri, anne-babalara yönelik rehberlik broşürleri ve dijital eğitim materyalleri.
- Zorbalığa tanık olan veya zorbalığa maruz kalan öğrenciler için özel grup rehberliği ve psikoeğitim programları düzenlenmesi, bu öğrencilerin desteklenmesine yardımcı olabilir. Örnek etkinlikler: Destek grupları oluşturma, duygusal dayanıklılık ve özgüven artırıcı atölyeler, travma sonrası psikolojik destek seansları.
- Öğrencilerin sosyal medyada gördüklerini okulda uygulama eğiliminde olduğu tespit edildiğinden öğrencilere sosyal medya içeriklerinin üretim süreci ve etkileri hakkında bilinç kazandırılmalıdır. Örnek etkinlikler: Sosyal medya farkındalık seminerleri, dijital vatandaşlık eğitimleri, sosyal medya içerik üretimi ve etik kullanımı üzerine projeler.
- Karar oluşturma sürecinde okul yöneticilerinin rolü çok belirgindir. Veli ve öğrencilerin de sosyal medya yönetimi kapsamında karar sürecine dâhil edilmesi sağlanmalıdır. Örnek etkinlikler: Veli ve öğrenci temsilcilerinin katıldığı sosyal medya politikası oluşturma toplantıları, sosyal medya yönetimi ile ilgili ortak komisyonlar kurulması.
- Sosyal medya ve zorba davranışlar kapsamında önleyici geliştirici bir planlama yapılmadığı tespit edildiğinden paydaş katılımıyla planlama yapılmalı ve takvime bağlanmalıdır. Örnek etkinlikler: Okul içinde paydaşların yer aldığı strateji geliştirme atölyeleri, yol haritası belirleme toplantıları, eylem planı oluşturma çalıştayları.
- Sosyal medya ve zorba davranış ilişkisinde kimin hangi görevi nasıl ve ne ile gerçekleştireceği belirsizdir. Bu kapsamda örgütlenme ve işleyiş mekanizması oluşturulmalıdır. Örnek etkinlikler: Görev tanımlarının yapıldığı ve paylaşıldığı bilgilendirme toplantıları, süreç izleme ve değerlendirme komisyonları kurulması.
- Karşılaşılan sorunların kayıt altına alınıp raporlanması ve bunlarla ilgilenilmesine

ilişkin olarak katılımcıların çoğunluğu bu işlemin gerçekleştirilmediğini vurgulamaktadır. Kayıt tutulması ve kayıtların gereğinin yerine getirilmesi takip edilmelidir. Örnek etkinlikler: Zorbalık olayları için dijital kayıt sistemlerinin kurulması, aylık raporlama ve değerlendirme toplantıları düzenlenmesi.

- Sosyal medya ve zorba davranışlar ilişkisinde tespit edilen sorunların çözümü için yapılanların denetlenmediği saptandığından denetimin gerçekleştirilmesi doğrultusunda geliştirme yönünde uygulamalar yapılmalıdır. Örnek etkinlikler: Zorbalıkla mücadele sürecinin düzenli denetimi için okul içi denetim ekipleri kurulması, süreci izleyen geri bildirim toplantıları.
- Öğrencilere, velilere, öğretmenlere ve okul yönetimine sosyal medya kullanımı ile ilgili bilgilendirmeler yapılabilir. Örnek etkinlikler: Bilgilendirici broşür dağıtımı, veli ve öğrencilere yönelik bilgilendirme seminerleri, sosyal medya doğru kullanımına dair kısa video içerikleri hazırlanması.
- Zorbalık olaylarının sistemli bir şekilde kayıt altına alınmalı ve süreç takip edilmeli, raporlaştırılmalı ve bir politika haline getirilmelidir. Sonuçların analiz edilmesi ve gerekli planların yapılması adına somut veri oluşturabilir. Örnek etkinlikler: Elektronik veri tabanı oluşturulması, düzenli analiz ve sonuç raporu hazırlanması, okul yönetimi ve rehberlik servisleri ile paylaşılması.
- Sosyal medya uygulamalarının verimli kullanılmasına yönelik farklı etkinlikler planlanabilir. Örnek etkinlikler: Sosyal medya üzerinden olumlu mesaj ve kampanyalar yürütme, dijital hikâye anlatımı yarışmaları, sosyal medya temalı proje geliştirme etkinlikleri.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, okullarda akran zorbalığının azaltılmasına ve öğrencilerin daha sağlıklı sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkıda bulunabilir. Araştırmanın bulguları, eğitimciler, politika yapıcılar ve araştırmacılar için değerli bir kaynak oluşturarak bu alandaki çalışmaları yönlendirebilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth MS (1997). The personal origins of attachment theory. An dnterview with mary salter ainsworth. Interview by peter l. Rudnytsky. *Psychoanal Study Child*. 52: 386-405.
- Açıklan, A. (1995). 2020 Yılında benim okulum. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, (s.1)
- Akçadağ, T. (2012). *Yönetim süreçleri, Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akay, Y. (2019). The effect of emotional awareness activities improved for primary school students on preventing peer bullying. *Eğitim ve Bilim*, 44(200), 205-227.
- Akçay, C. (2001). Okul yönetimi (ders notları). Çanakkale
- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında sosyal medya kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 33: 137-162.
- Akçay, C. ve Başar, M. A. (2004). İlköğretim okul müdürlerinin yönetsel görevlere ayırdıkları zaman ve bunları önemli görme dereceleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 38(38), 170-197.
- Akdağ, B. (2002). Eğitim örgütlerinde yönetim süreçlerine katılma. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 267, 21-25.
- Akgün, M. (2021). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisi* (Tez No. 693639) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akpınar, A. ve Akpınar, A. (2022). İlköğretim okullarında akran zorbalığına dair öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 215–231.
- Aksoy, G. (2019). *Okullarda yaşanan akran zorbalığının nedenlerine ve müdahale yöntemlerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Andreassen, C. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Current Addiction Reports*.

- Aksoy, G. & Levent, A. (2019). *Okullarda yaşanan akran zorbalığının nedenlerine ve müdahale yöntemlerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri*. Asos Yayınevi, 62
- Argın, F.S. (2013). *Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi (Çekmeköy Örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Argon, T., & Özçelik, N. (2008). İlköğretim okulu yöneticilerinin değişimi yönetme yeterlikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(16), 70-89.
- Arklan, Ü., & Kartal, N. Z. (2018). Y kuşağının içerik tüketicisi olarak youtube kullanımı: kullanım amaçları, kullanım düzeyleri ve takip edilen içerikler üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 929-965. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.443959>
- Arslan, S. & Savaşer, S. (2009). Akran zorbalığını önlemede okul hemşiresinin rolü. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, (2), 119-22.
- Aslan, M. & Polat, M. O. (2023). Tüm boyutlarıyla akranlar arası zorbalık. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 43-82.
- Aslan, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kaygılarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıcı rolünün incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çağ Üniversitesi.
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 349-368.
- Ata, A. & Atik, A. (2016). Alternatif bir eğitim-öğretim ortamı olarak video paylaşım siteleri: Üniversitelerdeki Youtube uygulamaları. *Social Sciences*, 11(4), 312-325.
- Atılğan, F. (2017). *Yönetim ve Organizasyon* (3. Basım). Nobel, Ankara.
- Atış Akyol, N., Yıldız, C. & Akman, B. (2018). Öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri ve zorbalıkla baş etme stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 439-459. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017032926>
- Atik, G. (2006). *The role of locus of control, self-esteem, parenting style, loneliness, and academic achievement in predicting bullying among middle school students* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. ODTÜ.

- Avcı, S. (2023). *Spor ve Sosyal Medya: Türk futbolunun dönüşümü*. (Birinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ayas, T., Horzum, M. B. (2011). Exploring the teachers' perception of cyber bullying in terms of various variables. *International Online Journal of Educational Sciences*. 3(2). 619-640.
- Ayas, T., Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550–568.
- Aydın, M. (1994). *Eğitim yönetimi. Kavramlar, kuramlar, süreçler ilişkiler*. Ankara: Hatipoğlu
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*, Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Aydın, A. (2008). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim Yönetimi* (9. Baskı). Ankara: Hatiboğlu
- Ayerdem, T. U. (2019). *Türkiye'deki dijital medya platformları ve izler kitle profili* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Balcı, A. (2011). *Etkili okul ve okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood cliffs, NJ: Prentice Hall
- Barry, C.T., Sidoti, C. L., Briggs, S. M., Reiter, S. R., & Lindsey, R. A. (2017). Adolescent social media use and mental health from adolescent and parent perspectives. *Journal of Adolescence*, 61: 1–11.
- Başar, H. (1995). *Eğitim denetçisi*. Ankara: Pegem.
- Başaran İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi nitelikli okul*. Feryal Matbaası, Ankara.
- Başaran İ. E (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ.E. ve Çinkır, Ş. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. (4.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Başaran, Semra. Koç, Filiz. (2001). Ailenin çocuğun okuldaki eğitimine katılım sorunları ve katılımın sağlanması için alternatif bir model. Ankara: *MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı*. 9(18), 119-135.
- Baştürk Akça, E., Sayımer, İ. & Ergül, S. (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya

- kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 5(10), 71-86.
- Baudrillard, J. (2014). *Simülaklar ve simülasyon*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bayar, A., & Balcı, M. (2023). Okul rehber öğretmenlerinin bakış açısından akran zorbalığı ve çözüm yolları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 87-105.
- Bek, H. & Şen, B. (2018). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleri ile ilgili tutumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 95-106.
- Bhat, C. S. (2008). Cyber bullying: Overview and strategies for school counsellors, guidance officers, and all school personnel. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 18(1), 53–66.
- Bilge Y, Baydili K, Göktaş S. (2021). Sosyal medya bağımlılığını yordamada anksiyete, stres ve günlük sosyal medya kullanımı: Meslek Yüksekokulu örneği. *Bağımlılık Dergisi*. 21(3), 223-235.
- Binbaşoğlu, C. (1983). *Eğitim yönetimi*, Ankara: Binbaşoğlu.
- Bolat Demirbağ, S. (2010). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutum ve zorba-kurban olma durumlarının aile içi şiddet açısından incelenmesi* (Tez No. 264561) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Boran, E (2013). *İşletme yönetimi 2*. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Meslek Yüksek Okulu Ders Notları
- Borg, G. M. (1999). The extent and nature of bullying among primary and secondary children. *Educational Research*, 41(2), 137-153.
- Bozbayındır, F., Üncü, M., & Coşkun, İ. (2025). İlkokul yöneticilerinin perspektifinden akran zorbalığı: nedir, kim, neden, sonuçları ve önleme stratejileri. *Disiplinler arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(20), 17-30. <https://doi.org/10.57135/jier.1641843>
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. *Development Psychology*, 22: 723- 742.
- Bursalıoğlu, Z. (1981). Eğitim yöneticisinin yeterlikleri. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Eğitim Bursalıoğlu, Z. (2000). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar*. Ankara: Pegem

- Bursalioğlu, Z. (2008). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar*. Ankara: Pegem A.
- Bursalioğlu, Z. (2002). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. Okulda yönetim süreçleri ve işleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bursalioğlu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bülbül, Ö. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili tutum ve davranışlarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Büte, M. (2007). *Bağımsız anaokulu yöneticilerinin bakış açısından okul yönetimi süreçlerinin işleyişi, sorunlar ve sorunlarla başa çıkma yolları (Mersin ili merkezi örneği)* (Tez No. 207009) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büte, M., Okulu, D. İ., & Balcı, F. A. (2010). Bağımsız anaokulu yöneticilerinin bakış açısından okul yönetimi süreçlerinin işleyişi ve sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 485-511.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Camodeca, M., & Goossens, F. A. (2005). Aggression, social cognitions, anger and sadness in bullies and victims. *Child Psychol Psychiatry*, 46: 186-97. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00347.
- Cangemi, J. P., ve Khan, K. H. (2001). In appropriate classroom management. *Education*, 100(3), 235-236.
- Canogulları, Ö., Yılmaz, Y., & Cenkseven Önder, F. (2022). Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık açısından internet bağımlılığı ve sosyal medya kullanımının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 38-53.
- Cereci, S. (2012). Modernleşme sürecinde medyanın rolü: Yaklaşımların sınırlanması sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 7-27.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109–116.
- Chaux E, Molano, A., Podlesky, P. (2009). Socio-economic, socio-political and socio

- emotional variablesex planning school bullying: a country-wide multilevel analysis, *Aggressive Behavior*, 35:1-10.
- Cheung, Christy M.K., Chiu, Pui-Yee & Lee, Matthew K.O. (2011), Online social networks: Why do students use Facebook, *Computers in Human Behavior*, Vol 27, 1337–1343
- Claude, S. G. (1974). *La Gestion-Les grands courants des origines à nos jour*; Les éditions internationales, Paris.
- Colorosso, B. (2003). *The bully, the bullied, and the bystander*. New York: Harper Resource.
- Cross, E.J., Piggin, R., Douglas, T. and Vonkaenel-Flatt, J. (2012). *Virtual violence II: progress and challenges in the fight against cyberbullying*. London: Beatbullying [online]. <http://www2.beatbullying.org//pdfs/Virtual-Violence-II.pdf> (10 Mart 2014)
- Çağlar, E. E., Kurtça, T. T. & Özcan, Y. S. (2019). Akran zorbalığı ve travma sonrası stres bozukluğu arasındaki ilişkinin gözden geçirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 584-595. doi: 10.24106/kefdergi.693410
- Çakmak, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım düzeyleri ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 590403) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, B. (2017). *Lise öğrencilerinin zorba davranışları ve rehberlik ihtiyaçlarının incelenmesi* (Tez No. 461407) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik V. (1995). Eğitim yöneticisinin vizyonu ve misyonu. *Eğitim Yönetimi*, 1(1), 47-52
- Daft, R.L. (2003). *Management. USA: Thomson South Western*
- Danah, B., & Ellison, N. (2008). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210-230.
- Diker, E. & Gencer, Z. T. (2019). Akademisyenlerin Instagram kullanım alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 10 (38), 155-174.
- Demirel, S. (2024). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımları üzerine bir araştırma: Kırıkkale Üniversitesi örneği* (Tez No. 856773) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Demir Türkdogan, R. (2019). *Sosyal medya bağımlılığı ve gençlik: Cumhuriyet Üniversitesi örneği* (Tez No. 550803) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, Y. & Kumcağız, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(52), 23-42.
- Demirkol A. Y. ve Savaş A. C. (2012). Okul müdürlerinin örgüt kültürü algılarının incelenmesi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 259-272
- Dinç Kırılı, E. S. (2020). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin İncelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(1), 24-39.
- Ditzhazy, HER. Burton, EM. (2003). Bullying: a perennial school problem, *The delta Kappa Gamma Bulletin*, 43-62.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149-162.
- Doğan, A., Keser, E., Şen, Z., Yanagida, T., Gradinger, P. & Strohmeier, D. (2017). Evidence based bullying prevention in Turkey: Implementation of the ViSC social competence program. *International Journal of Developmental Science*, 11(3-4), 93–108. <https://doi.org/10.3233/DEV-170223>
- Doğan, A., Strohmeier, D., Kızıltepe, R., Gümüştan, D. & Yanagida, T. (2020). Effectiveness of the ViSC social competence program in Turkish elementary schools. *International Journal of Developmental Science*, 14(3-4), 49–61. <https://doi.org/10.3233/DEV-200289>
- Dölek, N. (2002). *İlk ve ortaöğretim okullarındaki öğrenciler arasında zorbaca davranışların incelenmesi ve zorbalığı önleme tutumu geliştirmek için hazırlanan Bir programın etkisinin araştırılması* [Yayınlanmamış doktora tezi] Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dursun, İrfan, Şanlı, H. & Akkuş, S. (2024). Okul yöneticilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(1), 93–111. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10611718>
- Edosomwan, S., Prakasan, S. K., Kouame, D., Watson, J., & Seymour, T. (2011). The history of social media and its impact on business. *Journal of Applied Management and*

entrepreneurship, 16(3), 79-91.

Elphinston, R.A., Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychol Behav Soc Netw.* (2011) 14:631–5. doi: 10.1089/cyber.2010.0318

Erdoğan, İ. (2003). *Okul yönetimi öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayınları.

Eren, A., Bakan, B., & Yıldız, C. (2023). *Sosyal medyanın lise öğrencilerinin davranışlarına etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Eren, E. (2006). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Eren, E. (2008). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Ergin, Y.D. (1988). *Araştırmalarda örnekleme metotlarının uygulamalı karşılaştırılması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

Eroğlu, Y. & Peker, A. (2015). Ergenlerde akran ilişkileri ile siber zorbalık statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic TurkishStudies*, 10(11), 593-607.

Frison, E., & Eggermont, S. (2016). Exploring the relationships between different types of facebook use, perceived online social support, and adolescents' depressed mood. *Social Science Computer Review*, 34(2), 153–171.

Genç, G. (2007). *Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi* [Yayınlanmamış doktora tezi], İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013). *Gençlik ve sosyal medya araştırma raporu yönetici özeti*.

15

Mayıs

2022

tarihinde <https://leventeraslan.files.wordpress.com/2015/09/gencliksosyalmedyayonetici-ozeti.pdf> adresinden erişildi

Gökbulut, B. & Bilen, H. (2024). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, anksiyete ve stres arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 14(1), 66-75. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1326038>

Gökler, R. (2007). İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

Göksoy, S. ve Argon, T. (2014). Okullarda öğretmenleri engelleyici ve destekleyici stres kaynakları. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(2), 245-271.

Göl, E., & Bülbül, T. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin yenilik yönetimi yeterliklerine

- ilişkin öğretmen algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 97-109.
- Görgülü, D. & Küçükali, R. (2023). Türkiye’deki denetim uygulamalarına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(38), 514-538. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1273899>
- Güçlü, N. (2000). Okula dayalı yönetim. *Millî Eğitim Dergisi*, 148, 23-29.
- Gümüşler Başaran, A. (2015). *Rize İli lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve zorbalığı önleme eğitimi etkisinin değerlendirilmesi* (Tez No. 388447) [Doktora tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güneş, M. (2010). *Öğretmen görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin yöneticilik özellikleri* (Tez No. 265556) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı: Türkiye klinikleri. *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara*. 3(2), 175-81.
- Gürsel, M. (2003). *Okul yönetimi (Kuram ve uygulamalı)*. Konya: Eğitim Kitabevi
- Hacıfazlıoğlu, Ö., Karadeniz, Ş., & Dalgıç, G. (2010). Eğitim yöneticisi liderliği standartlarına ilişkin öğretmen, yönetici ve denetmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim* (s. 537-577).
- Hamurcu, S. (2020). İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 5540-5564.
- Hocalar, H. (2018). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yönetim süreçlerinin işleyişinin yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Bursa ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Hoşgörür V., Yoncalık T. M. (2004). *Bilgi toplumunda eğitim yönetimi. Eğitimde çağdaş yaklaşımlar “Bilgi Şöleni-2*, Birmat Matbaacılık, Samsun.
- Hazar, Ç. M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (32), 151-175.
- Hawi, N.S. & Samaha, M. (2017). The relations among social media addiction, selfesteem, and life satisfaction in university students. *Soc Sci Comput Rev*. 35: 576–86. doi: 10.1177/0894439316660340

- İlgar, L. (2000). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta.
- İnan, H. Z. (2005). Okullarda çocuklar arası zorbalık. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 161-170.
- İrfaner, S. (2009). *Öğrenciler arasında gerçekleşen zorbalık eylemleri ve zorbalık konusunda öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin tutum ve görüşleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Johnson, P.R. ve Yang, S. (2009). *Uses and gratifications of twitter: an examination of user motives and satisfaction of twitter use. Communication Technology Division of the annual convention of the Association for Education in Journalism and Mass* [Bildiri sunumu] Communication’da sunulan bildiri, Boston, Massachusetts.
- Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*.53(1), 59-68.
- Karademir Coşkun, T. & Alper, A. (2019). Usage of digital learning material in special education. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(1), 119-142.
- Karagöz Kerdak, B. (2006). *Okul yöneticilerinin yönetim süreçleri açısından karşılaştıkları problemler* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi,
- Karahan, Ş. O. (2020). *Kahramanmaraş ilinde bulunan Türk ve Suriyeli öğrencilerin akran zorbalığındaki rolleri ile öğretmenlerin akran zorbalığına yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık,27. Baskı.
- Kartal, A. K. & Algül, A. (2019). Vakıf ve devlet üniversitelerinin kurumsal imaj bağlamında Twitter paylaşımlarının içerik analizi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 3(1), 57-70.
- Kaya Y. K. (1193). *Eğitim yönetimi, Set Ofset Matbaacılık*, Ankara.
- Kepenekçi Karaman, Y. ve Çınkır, Ş. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve*

Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34(34), 236–253.

- Keskinkılıç, K. (2011). Yönetim Süreçleri (2. Baskı). K. Keskinkılıç, (ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (s. 69-122). Ankara: Pegem A.
- Kestel, M. & Akbıyık, C. (2016). Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 844-859.
- Kırk, J. & Miller, M. L. (1986) Reliability and validity in qualitative research. *Beverly Hills, Curationis*, 16(2), 35-8
- Katz, Elihu., Blumler, Jay G. & Gurevitch, Michael (1973). Uses and gratifications research, *The Public Opinion Quarterly*, 37 (4): 509-523.
- Kepenekçi, Y. Ve Çinkır, Ş. (2001), *Lise düzeyinde öğrenciler arasında kaba güç*. [Yayınlanmamış araştırma raporu]. Ankara Üniversitesi.
- Kılıç, A. ve Yılmaz, R. (2021). Youtube'un eğitsel amaçlı kabil durumunun incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 69-89
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(11), 47-70
- Kıran, H. (2005). *Etkili sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kinan, E. L. (2010). *Teacher attitudes toward three types of bullying* (Unpublished doctoral dissertation). State University of New York at Buffalo.
- Kohlberg, L. (1971). Ahlaki gelişimin aşamaları. *Ahlaki eğitim*, 1 (51), 23-92.
- Konuk, N. (2019) Bir sosyal medya aracı olarak Instagram kullanımı ve kişisel iletişim kaygısı üzerine üniversite öğrencileri ile araştırma. *European Journal of Managerial Research (EUJMR)*, 3(4), 1-26.
- Korkmaz, N. H., Korkmaz, F. & Özkaya, G. (2009). Elementary school physical education teachers' strategies against discipline problems (bursa province case). *İlköğretim Online*, 8(1), 119-128, 2009. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal ağ sitesi kullanıcılarının motivasyonları: Facebook üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(2): 58-81.
- Kutlu, M. & Karaca, N. H. (2022). 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin akran zorbalığına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 9(2), 621-641.

<https://doi.org/10.30900/kafkasegt.983537>

- Külcü, D. P. (2015). *Çocuklarda akran zorbalığı ve benlik saygısının incelenmesi* (Tez No. 419937) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Macklem, L. G. (2004). *Bullying and teasing: Social power in children's groups*. New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers.
- Magsamen-Conrad, K., Checton, M. G., ve Venetis, M. K. (2014). Privacy and disclosure at work: The implications of self-concealment and anonymity. *2nd Annual International Conference on Journalism & Mass Communications* (JMComm 2013), 118-123. DOI: 10.5176/2301-3710_JMComm13.51
- Lunenburg, F.C. ve Ornstein, A.C. (2013). *Eğitim yönetimi*. (G. Arastaman, Çev.) Ankara: Nobel.
- MEB. (2015). *Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi teknik destek projesi: revize erken uyarı uygulamaları (Faaliyet 1.2.4)*. Ankara: Proje ofisi.
- MEB, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2008). *Öğrencilerin şiddet algısı*. Ankara. www.meb.gov.tr
- MEB (2013). *Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu*. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_07/07035316_politikaraporu_baski_fina_l.pdf Erişim Tarihi: 27.04.2019.
- MEB, *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, www.meb.gov.tr
- MEB Kılavuz (2021). *MEB kurumsal sosyal medya kullanım kılavuzu*. https://basinmus.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_04/12123508_sosyal_medya_kylavuzu.pdf, (Erişim Tarihi: 12.03.2022).
- MEB. (2006). *Özel Eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü okullarda şiddetin önlenmesi*. [Genelge No: 2006/26]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024b). “2022 PISA Türkiye Raporu” ISBN: 978-975-11-74488 https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa_2022_rapor.pdf
- Mishna, F., M. Saini ve S. Solomon. (2009). Ongoing and online: children and youth's

- perception of cyberbullying. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1222-1228. [Http://Dx.Doi.Org/10.1016/J.Childyouth.2009.05.004](http://Dx.Doi.Org/10.1016/J.Childyouth.2009.05.004).
- Müezzın, E. (2017). Lise öğrencilerinde internet bağımlılığının yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon bağlamında incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 541-551. <http://dx.doi.org/10.19126/suje.323075>.
- Noyan, C. D. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(3), 223-235.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school*. Cornwall: Blackwell Publishing.
- Orpinas, P. ve Horne, A. M. (2006). Bullying prevention: Creating a positive school climate and developing social competence. *Washington: American Psychological Association*.
- Otrar, M. (2014). Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1). 1-13.
- Özbey, H. & Gültekin, M. (2021). Lise öğrencilerinde beden algısı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin medya ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 429-441.
- Özdemir, M. & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(4), 605-626.
- Özdemir, M. (2016). Yönetim süreçleri. U. Akın (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi içinde* (ss. 153-177). Ankara: Pegem Akademi
- Özdinçer Arslan, S. & Savaşer, S. (2009). Okulda zorbalık. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 218-227.
- Özen, Ü. H., & Aslan, H. (2024). Akran zorbalığının nedenleri ve çözüm önerilerine ilişkin okul öncesi ve ilkököl öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 8(2), 39-57.
- Özer, I. (2014). *Facebook addiction, intensive social networking site use, multitasking, and academic performance among university students in the united states, europe, and*

- Turkey: A multigroup structural equation modeling approach*. Unpublished doctoral dissertation. Kent State University, US.
- Özgöker, S. (2018). *Okulöncesi öğretmenlerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage.
- Pearce, J. (1992). What can be done about the bully? M. Elliot (Ed.) *Bullying. A Practical Guide to Coping for Schools, Wiltshire*.
- Pektaş, R., Seren, M. & Akbaba, M.B. (2023). Okullarda akran zorbalığı olgusuna ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal* 49, 14-29. DOI: <https://doi.org/10.17740/eas.soc.2023.V49.02>
- Piazza, T. & Srabstein, J. (2008). Public health, safety and educational risks associated with bullying behaviors in American adolescents. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 20(2), 223–233.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531- 562.
- Polat O. (2022a). *Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar*. Seçkin Yayınları. Ankara.
- Polat Oğur, S. (1999). *Genel liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yönetim süreçlerine ilişkin yönetici davranışlarını demokratik olarak algılama düzeylerinin değerlendirilmesi (Ankara ili örneği)* (Tez No. 81555) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Raacke, J. ve Raacke, J. B. (2008). MySpace and Facebook: applying the uses and gratifications theory to exploring friend-networking sites. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 169-174.
- Reuters News Agency (2025). *Macron to push for ban on social media for under-15s after school stabbing* <https://www.reuters.com/business/media-telecom/macron-push-ban-social-media-under-15s-after-school-stabbing-2025-06-11>.
- Sammons, P., Thomas, S. M., ve Mortimore, P. (1995, September). Accounting for Variations in Academic Effectiveness Between Schools and departments: Results from the "Differential Secondary School Effectiveness Project"-a three year study of

- GCSE performance. *In the European Conference on Educational Research/British Educational Research Association Annual Conference*, Bath.
- Sarier, Y. (2022). Turkey's analysis of cyberbullying and cyber victimization of students in Turkey in terms of demographic variables by meta-analysis method. *Kastamonu Education Journal*, 30(2), 283-296. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.754228>
- Sarıgöl, M. & Akar, C. (2025). İlkokul öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma düzeyleri ve demografik/kişisel faktörlerle ilişkisi. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 9(1), 89-109.
- Sarıtaş, M. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde gözlenen zorba davranışların aile sorunlarına göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Sarsar, F., Başbay, M. & Başbay, A. (2015). Öğrenme-öğretme sürecinde sosyal medya kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 418-431. <https://doi.org/10.17860/efd.98783>.
- Sayar, K. (2002). Psikolojik mekân olarak siber alan. *Yeni Symposium*. 40(2), 60–67.
- Sekvan, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım ve doyumları üzerine bir saha araştırması* (Tez No. 568851) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sertkaya, F. (2016). *Zümre öğretmenler kurulu çalışmalarının yönetim süreçleri açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 425269) [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sevinç, N. (2017). *Okul yöneticilerinin yönetsel deneyimlerinin yöneticilerin yeterlikleri ve entellektüel liderliği üzerindeki etkisi* (Tez No. 454354) [Doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Sheldon, P. (2008). Student Favourite: Facebook and motives for Its Use. *Southwestern Mass Communication Journal*, 23, 39-53.
- Sulak, S. E. ve Altuntaş, Z. (2022). İlkokullarda yaşanan akran zorbalığının sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 128–143. <https://doi.org/10.53629/sakaefd.1058580>
- Şaban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süresi, yeni teori ve yaklaşımlar*. Nobel, Ankara.

- Şahin, M. & Üstüner, M. (2018). Sosyal medyaya ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 335-355. <https://doi.org/10.17679/inuefd.334250>
- Şeker, V. T. (2018) *Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişki* (Tez No. 528067) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek Ş. ve Çelik A. (2012). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Kitabevi
- Şişman, M. (2012). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (5. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Şener, S. (2021). Sosyal medyanın gençlerin düşünce ve değerlerine etkisi. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 5(3), 529-553. <https://doi.org/10.52115/apjir.979579>.
- Şişman, M. (2020). *Eğitimde mükemmellik arayışı: Etkili okullar* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşcı Gökşen, Y. (2024). *Ortaokul öğrencilerinde arkadaş kıskançlığı, sosyal dışlanma ve siber zorbalıkla başa çıkma tarzlarının farklı zorbalık ve mağduriyet türleri ile ilişkisi* (Tez No. 897562) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Taymaz, H. (2003). *İlköğretim ve ortaöğretim müdürleri için okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Temel, G. (2019). *Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında sosyal medya kullanımı ve gençlik* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Tezcan, T. (2015). *Liseli gençler ve akran zorbalığı: İstanbul örneği*. İstanbul: Genç Hayat Yayınla http://genchayat.org/wp-content/uploads/2015/11/Akran_Zorbaligi_Rapor.09.10.15.pdf Erişim Tarihi: 13.02.2019
- TDK. (2019, 09 11). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. www.sozluk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- Tosunoğlu, E. ve Yılmaz, R. (2021). Üniversite sıralamaları üzerindeki sosyal medya görünürlüğünün rolü: Twitter verileri üzerine bir inceleme. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 3 (1), 25-41.
- Totan, T. (2008). *Ergenlerde zorbalığın anne-baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*

- (Tez No. 216959) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tuncer, M. & Dikmen, M. (2016). Sosyal ağlarda bekleyen yeni tehlike: Siber zorbalık. *Re-discovery Learning with Digital Learners* 94-102.
- Tutgun-Ünal, A. (2019). İletişim Fakültesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının incelenmesi: Üsküdar Üniversitesi örneği. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (2), 49-80.
- TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu (2019). *Hane halkı bilişim teknolojilerini kullanım araştırması*. Erişim tarihi: 15.06.2021, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028
- Twenge, J.M., Joiner, T.E., Rogers, M.L. & Martin, G.N. (2018). 2010'dan sonra ABD'li ergenler arasında depresif belirtiler, intiharla ilgili sonuçlar ve intihar oranlarındaki artışlar ve artan yeni medya ekran süresiyle bağlantılıdır. *Klinik Psikolojik Bilim*, 6 (1), 3-17. <https://doi.org/10.1177/2167702617723376>
- Uğurlu, Z. (2016). Okul örgütü ve yönetimi. U. Akın (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* -içinde (ss. 179-236). Ankara: Pegem Akademi.
- Uludaşdemir, D. (2017). *12-17 yaş arası adölesanların siber zorbalık deneyimleri ve ebeveynlerin siber zorbalık konusundaki farkındalık durumlarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- UNESCO. (2018). *School violence and bullying: Global status and trends, drivers and consequences*. Paris: UNESCO.
- Utkulu, C. Tanrikulu, L. Demirel, H. İ. ve Kuzucu, M. (2007). *Şiddet içermeyen eğitim* (Araştırma Raporu). Ankara: MEB Yaygın Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü.
- Ünal, Z. H. (2017). *Kaynaştırma sınıfına devam eden zihin yetersizliği olan öğrencilere uygulanan akran zorbalığına ilişkin öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstün, A. ve Şenyer, D. (2022). Ortaokullarda karşılaşılan akran zorbalığı ve akran zorbalığına karşı öğretmen görüşleri. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(61), 1176–1183. <https://doi.org/10.29228/smryj.63145>
- Vadi, E. (2008). Sosyal medyayı yönetmek. *Digital Age*, S. 62.

- Yaman, E. & Sönmez, Z. (2015). Ergenlerin siber zorbalık eğilimleri, *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 18-31.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: Okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Millî Eğitim*, 192, 43–61.
- Yelboğa, N. & Koçak, O. (2019). Ergenlerde akran zorbalığını yordayan bazı faktörlerin zorba ve mağdur bireyler açısından değerlendirilmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 2286-2320
- Yeniçıkı, N. T. (2016). *Sosyal medya kullanım motivasyonları: Facebook ve Twitter kullanıcıları üzerine kullanımlar ve doyumlar araştırması* (Tez No. 471151) [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yenisu, E., Şahin, F., & Öztekkeli, H. (2019). Yönetim düşüncesinin evriminde sistem kuramının etkileri: *Kavramsal Bir Çözümleme*. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 514-527.
- Yeşilyaprak, B. (2019). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2001). *The relationship of bullying, family environment, and popularity*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. ODTÜ.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yılmaz, K. (2012). Yönetim süreçleri. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* -içinde (ss. 140-160). Ankara: Pegem Akademi
- Yılmaz, Z. H. & Malkoç, A. (2020). Kaynaştırma sınıfına devam eden zihin yetersizliği olan öğrencilere uygulanan akran zorbalığına ilişkin öğretmen görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 92–111. <https://doi.org/10.24315/tred.540609>
- Xanidis, N., Brignell, C.M. (2016). The association between the use of social network sites, sleep quality and cognitive function during the day. *Comput Human Behav.* 121–6

EKLER

EK-1 Veri Toplama Aracı

Sayın Hocam,

Değerli vaktinizi ayırıp görüşlerinizle çalışmama katkınız için teşekkür etmek isterim.

Bu çalışma Ortaöğretim okullarında, sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliliğinin rolünü incelemektedir. Bu araştırma sonuçları ortaöğretim okullarında sosyal medya yönetimi aracılığı ile akran zorbalığını azaltmaya hizmet edebilir. Cevaplarınız kesinlikle ifşa edilmeyecek, üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Yalnızca bu çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Samimi cevaplarınız araştırmanın amacına ulaşabilmesinde oldukça önemlidir.

Saygılarımı sunuyorum.

Ayşegül ARIK

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmeni
ASU SBE Eğitim Yönetimi Tezli YL Öğrencisi

Etik Bilgilendirme ve Onay: Bu çalışmaya, kimliğimin ifşa edilmemesi, verdiğim bilgilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılması ve herhangi bir nedenle araştırmadan çekilme durumumda bilgilerimin araştırmaya dâhil edilmemesi koşuluyla gönüllü olarak

☐ katılmayı kabul ediyorum. ☐ Evet ☐ Hayır

A. Bağlamsal Sorular

- 1) Cinsiyetiniz:.....
- 2) Sizi hangisi en iyi tanımlar:
  - ☐ 1. Öğrenci
  - ☐ 2. Anne-Baba
  - ☐ 3. Öğretmen
  - ☐ 4. Okul Yöneticisi
  - ☐ 5. Diğer (Lütfen yazınız): .....
- 3) Yaşınız:.....
- 4) Çalıştığınız okul türünü belirtiniz
  - ☐ 1. İlkokul
  - ☐ 2. Ortaokul
  - ☐ 3. Mesleki-Teknik Lise
  - ☐ 4. İmam-Hatip Lisesi
  - ☐ 5. Genel Program Uygulayan Anadolu Lisesi
  - ☐ 6. Proje Okulu
  - ☐ Sosyal Bilimler Lisesi/Fen Lisesi
  - ☐ 7. Diğer (Lütfen belirtiniz):.....
- 5) Okuldaki görevinizi belirtiniz
  - ☐ 1.Müdür
  - ☐ 2.Müdür Yardımcısı

□ 3.Öğretmen

B. Sosyal Medya Kullanımı

SMK1. Sizce öğrenciler bir günde ne kadar süre sosyal medyada vakit geçiriyor?	
SMK2. Öğrenciler hangi sosyal medya platformlarını kullanıyorlar?	
SMK3. Öğrencilerinizi sosyal medya kullanımına yönlendiren etkenler nelerdir?	
SMK4. Öğrenciler sosyal medya platformlarında neler yapıyorlar (videoya izlemek, videoya yüklemek, oyun oynamak, grup halinde oyun oynamak, müzik dinlemek)?	
SMK5. Sosyal medya kullanımı öğrenciler üzerinde nasıl etki yaratıyor (gözlerde kızarıklık, dikkatini gerçek ortamlara verememe, akli dijital ortamdaki oyuna, videoya, müziğe takılı kalma, çabuk kızma, derse katılımın zayıflaması, daha sinirli, gergin davranma, arkadaşlarına ya da aile bireylerine karşı kaba davranma, saldırganlık eğiliminin artması..)?	

C. Zorba Davranışlar

ZD1. Size göre zorba davranışlar nelerdir?	
ZD2. Öğrenciler okulda hangi zorba davranışları sergiliyorlar?	
ZD3. Öğrencilerin zorba davranışlar sergilemelerinin nedenleri nelerdir?	
ZD4. Öğrencilerin zorba davranışlarında, sosyal medya kullanımının bir rolü olduğu söylenebilir mi? Nasıl? Açıklar mısınız?	
ZD5. Okulunuzda zorba davranışları azaltmak ya da önlemek amacıyla neler yapılmaktadır?	

D. Okulda Sosyal Medya Kullanımı

OSM1. Size göre sosyal medyanın olumlu tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?	
OSM2. Okulunuz sosyal medyayı kullanmakta mıdır (Örneğin velilere, öğrencilere yönelik bilgi, duyuru gibi)? Bu konudaki deneyimlerinizi anlatır mısınız?	
OSM3. Size göre sosyal medyanın olumsuz tarafları var mıdır? Varsa nelerdir?	
OSM4. Okulunuzda, öğrencilerin sosyal medyayı bilinçli kullanmasını sağlamak için neler yapılmaktadır?	
OSM5. Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin kararlar alınırken kimler/neler etkilidir?	
OSM6. Okulunuzda, öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin alınan kararlar uygulamaya nasıl aktarılmaktadır? Planlama yapılmakta mıdır?	
OSM7. Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla ilgili planların uygulanmasını sağlayıcı görev ve sorumluluklar belirlenmiş midir? Açıklayabilir misiniz?	
OSM8. Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla ilgili sorunlarla karşılaştığınızda neler yapıyorsunuz? Sosyal medya kullanımına ilişkin kayıtlar, raporlamalar mevcut mu? Bu kayıtlardan kimler nasıl yararlanıyor?	
OSM9. Okulunuzda öğrencilerin sosyal medya kullanımı kapsamında planların uygulanmasını takip etme, görev ve sorumlulukların yerine getirilmesini denetleme mekanizması mevcut mu? Mevcutsa bu mekanizma hangi durumlarda neler yapmaktadır?	
OSM10. Öğrencileri zorba davranışlara yönelten sosyal medya kullanımının etkisini azaltmak için okulunuzda yapılanların etkili olduğunu düşünüyor musunuz?Bu kapsamda neler önerirsiniz?	

EK 2: Etik Kurul Onayı

T.C.
AKŞARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-34183927-020-00000964826
Konu : 2024/03-178 Protokol Numaralı Başvurunuz
Hk

11.07.2024

Sayın: Ayşegül ARIK

Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi başlıklı ve 2024/03-178 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından 10.07.2024 tarihli toplantıda incelenmiş ve toplantıya katılan kurul üyelerinin oy birliği ile başvurunuzun hakkında “**UYGUNDUR**” kararı verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Eyup AKIN
Kurul Başkanı

EK 3: Araştırma İzni

Abdülhamid Han Fen Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 758478

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Abdülhamid Han Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 190151

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Anadolu Meslek Programı

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Aksaray Şehit Pilot Hamza Gümüşsoy Fen Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 341142

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Aksaray Şehit Pilot Hamza Gümüşsoy Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Kanber Demir Anadolu Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 751124

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Kanber Demir Anadolu Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Anadolu Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Kanuni Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 758630

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın  rneklem /  alışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Kanuni Anadolu İmam Hatip Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Anadolu İmam Hatip Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştirmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Aksaray Şehit Pilot Hamza Gümüşsoy Fen Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 341142

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Aksaray Şehit Pilot Hamza Gümüşsoy Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Fen Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Şehit Önder Güzel Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 762234

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmamanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmamanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmamanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Şehit Önder Güzel Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Anadolu İmam Hatip Lisesi

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmamanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Şehit Yavuz Çoban Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.002276

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 190126

Adı Soyadı: AYŞEGÜL ARIK

Araştırmanın Adı: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile zorbalık davranışları arasındaki ilişkide okul yönetimlerinin sosyal medyayı yönetme yeterliğinin rolünün incelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Şehit Yavuz Çoban Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Uygulama Yapılacak Birim: Anadolu Meslek Programı

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyal medya ve zorbalık ilişkisinde okul yönetimlerinin rolü

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 01.10.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 01.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin Adı Soyadı: Ayşegül ARIK		Evet
Kapak		✓
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	✓
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	✓
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	✓
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	✓
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	✓
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	✓
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	✓
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	✓
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	✓
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	✓
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	✓
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	✓
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	✓
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	✓
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	✓
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	✓
Atıf Yöntemi APA 7 ☒ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	✓
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	✓
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	✓
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	✓
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	✓
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	✓
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	✓
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	✓

Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

İmza